

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(RUS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

**İLYA İLF VE YEVGENİ PETROV'UN EDEBİ
KİŞİLİKLERİ VE *ALTIN BUZAĞI* ROMANI**

Yüksek Lisans Tezi

Lada AKSÜT

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Altan AYKUT

Ankara-2009

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
Giriş	1
1. Araştırmaların Durumu	4
2. İlya İlf ve Yevgeni Petrov'un Yaşam Öyküleri ve Yaratıcılıkları	7
3. "Altın Buzacı" Romanının Rus Edebiyatındaki Yeri ve Önemi	31
4. Romanın Baş Kahramanı Ostap Bender	45
5. Romanda İşlenen Konular	57
5.1. Bürokrasi	57
5.2. Küçük Burjuva.....	68
5.3. Aydınlar.....	78
5.4. Sanat ve Yayın Dünyası	82
6. Anlatım Sanatı	88
Sonuç.....	99
Özet (Türkçe)	101
Özet (İngilizce).....	103
Kaynakça.....	105

ÖNSÖZ

20.yy.'ın başında Birinci Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi sonrasında değişen siyasi ve toplumsal yapıya bağlı olarak Rusya'da yaşamın her alanında büyük bir karışıklık meydana gelir. Yaşanan değişim Rus edebiyatında hiciv türünün gelişmesi için elverişli bir ortamın oluşmasını sağlar. 1920'li yıllarda hiciv en parlak dönemini yaşar. Bu dönemin hiciv yazarları arasında İlya İlf ve Yevgeni Petrov özel bir yere sahiptir. Bu iki yazarın en önemli özellikleri tek bir yazar gibi ortak yapıtlar vermeleridir. Çalışmamızda İlf ve Petrov'un en verimli dönemlerinde yazdıkları "Altın Buzağı" romanı ele alınacaktır. 1931 yılında yayımlanan bu roman, Sovyet Rusya'sının ilk yıllarında yaşanan sanayileşme dönemini konu alır. İlf ve Petrov, bir toplumu oluşturan farklı karakterleri, onların olumsuz taraflarını ve sistemin aksayan yönlerini gözler önüne sermek için romanın baş kahramanı Ostap Bender'e Rusya'nın dört bir yanında yolculuk yaptırır. Yazarlar, Ostap Bender'in yolculuğu üzerinden 1930'lu yıllarda Sovyet Rusya'sının genelinde yaşanan olayları eleştirir.

İlf ve Petrov'un farklı anlatım tarzı, dönemin ciddi konularını komik bir tarzda sunma yetenekleri, yarattıkları renkli karakterler "Altın Buzağı" romanını günümüzde de zevkle okunan bir yapıt haline getirir. Ayrıca edebiyat araştırmaları açısından da zengin bir malzeme oluşturur.

Bu çalışmada "Altın Buzağı" romanının yanı sıra İlf ve Petrov'un edebi kişilikleri ile ilgili bilgilere de yer vereceğiz. Çalışmam boyunca her zaman yanımda olan, üstün bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli hocam Prof.Dr.Altan AYKUT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lada AKSÜT

Ankara - 2009

GİRİŞ

Rusya'da çarlığın yıkılmasından sonra yeni Sovyet düzenini oluşturma süreci başlar. Yeni düzene geçiş, hem sosyo-politik hem ekonomik açıdan Rusya tarihinde son derece sancılı bir dönemdir. Halkın büyük bir kısmı açlık ve yoksullukla karşı karşıya kalır ve hayatta kalma mücadelesi başlar. Entelektüel kesimin büyük bir kısmı yok edilir veya ülkeyi terk etmek zorunda bırakılır. Buna bağlı olarak Rusya genelinde kültür seviyesi düşer, manevi değerler arka plana itilip maddiyata önem verilir. Tüm bu değişim edebiyatta da yansımaları bulur. Ülkenin yaşadığı sorunlar devrimden bir süre sonra faaliyete geçen *Muhomor*, *Krokodil*, *Krasny perets*, *Lapot*, *Smehaç*, *Buzoter*, *Begemot* gibi hiciv dergilerinde ele alınır. Aralarında M. Zoşçenko, M. Bulgakov, İ.Erenburg'un da bulunduğu hiciv yazarları ün kazanır. Buna paralel olarak halkın da hicve olan ilgisi artar. Böylece hiciv en parlak yıllarını yaşamaya başlar.

İlya İlf (1897-1937) ve Yevgeni Petrov (1903-1942) da Sovyet döneminin en önemli hiciv yazarlarından. İkisi de Odesa doğumlu olan bu yazarlar Moskova'da tanışarak bir araya gelirler. Birlikte çalıştıkları 1927-1937 yılları arasında çok sayıda ortak eser yazarlar. İki yazarın bir araya gelerek ortak bir eser vermesi sık rastlanan bir durum değildir. İlf ve Petrov'un daha önceden bu tarzda çalışmaları olan Fransız Goncourt kardeşleri örnek aldıkları bilinmektedir. Rus edebiyatında bu şekilde çalışan başka yazarlar yoktur. İlf ve Petrov batı edebiyatçılarından yanı sıra N.V. Gogol ve A.P. Çehov gibi büyük Rus yazarlarından da etkilenmişlerdir. Yapıtlarında, yaşadıkları dönemin özelliklerini ve önemli olaylarını renkli ve canlı bir anlatımla vermişlerdir.

Tezimizin konusu İlf ve Petrov'un en önemli yapıtlarından olan "Altın Buzağı" romanıdır. Roman ilk kez 1931 yılında *30 dnevy* dergisinde yayımlanır. İlf ve Petrov

Sovyet sisteminin doğruluğuna inanan yazarlardır. Rusya'yı iyi bir geleceğin beklediğine inanırlar. Bununla birlikte karşılaştıkları olumsuzluklara da yapıtlarında eleştirel bir bakış açısıyla yer verirler. Hiciv türündeki bu roman aynı zamanda yazarların neşeli yaklaşımlarını da yansıtır.

Çalışmamızın birinci bölümünde İlf ve Petrov ile ilgili Türkiye'de yapılmış çalışmalara kısaca değindikten sonra araştırmamızda kullandığımız temel kaynaklarla ilgili genel bilgiler vereceğiz. İlf ve Petrov hakkında Sovyetler Birliği ve Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra yapılan çalışmalarla ilgili kısa bir değerlendirme yapacağız.

İkinci blmde ise İlf ve Petrov'un yaşamlarına ve yaratıcılıklarına, ayrıca yazar olarak yetiştikleri döneme ve bu dönemin özelliklerine değineceğiz. Yine bu blmde İlf ve Petrov'un ortak çalıştıkları yılları ve ortak yapıtlarını inceleyeceğiz. Bununla birlikte İlf ve Petrov'un ayrı ayrı yazdıkları ve İlf'in ölümünden sonra Petrov'un tek başına yazdığı dönemler hakkında bilgi vereceğiz.

nc blmde "Altın Buzağı" romanının Rus edebiyatındaki önemi ve yazıldığı dönemin toplumsal ve siyasi koşulları üzerinde ayrıntılı olarak duracağız. Ayrıca romanda ele alınan konuları kısaca özetleyeceğiz.

Dördüncü blmde romanın baş kahramanı Ostap Bender hakkında bilgi vereceğiz. Rus edebiyatında daha sonraki dönemlerde özel bir kişilik olarak yer edinen bu karakterin ortaya çıkışı, romandaki yeri ve önemi üzerinde duracağız.

Beşinci blmde romanın bürokrasi, kk burjuva, aydınlr, sanat ve yayın dünyası gibi dikkat çekici konularını dört başlık altında değerlendireceğiz.

Son bölümde “Altın Buzağı” romanının kendine özgü üslup ve anlatım tekniklerini inceleyeceğiz.

1. ARAŞTIRMALARIN DURUMU

Sovyetler Birliği döneminin 1927-1937 yılları arasında yapıtlar veren İlya İlf ve Yevgeni Petrov, Türkiye’de fazla tanınmamaktadır. Bu yazarlar ve yapıtları hakkında ayrıntılı çalışmaların yapılmadığını, sadece bazı yapıtlarının Türkçeye çevrildiğini biliyoruz. Yazarların üç öyküsünün (“Tren Bileti”, Rusçadan çeviren Zeynep Günal; “Mutlu Baba” ve “Çok Yönlü Adam”, Rusçadan çeviren M.Özlem Parer, Çağdaş Rus Öykü Seçkisi, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2821, Ankara, 2002, s. 338-354) yanı sıra iki romanı (“On İki Sandalye”, Rusçadan çeviren Mehmet Özgül, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2002; “Altın Buzağı”, Rusçadan çeviren Mehmet Özgül, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2005) Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca Petrov’un, İlf’le ilgili anılarını içeren “İlf’le İlgili Anılardan” (Littera Edebiyat Yazıları, Haziran, 2004, c.14, s.145-152) adlı makale de Prof. Dr. Zeynep Günal tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

Bugüne kadar Rusya’da İlf ve Petrov’un biyografileri ve yapıtları hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bunların büyük bir kısmı Sovyetler Birliği 1960’lı yıllara aittir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra İlf ve Petrov araştırmacıların ilgisini yeniden çekmeye başlar. İlf ve Petrov ile ilgili bilinmeyen bilgiler yayımlanır. Bunların büyük kısmı İlf’in kızı Aleksandra İlf’in yaptığı çalışmalar sayesinde olur.

İlf ve Petrov hakkında bugüne kadar Rusça olarak yapılmış en kapsamlı araştırmalar ve bilimsel çalışmalar şu şekildedir:

1. Poçemu vı pişete smeşno?, L.M.Yanovskaya, İzd. “Nauka”, M., 1966. (216 sayfa)

Araştırmacı Yanovskaya tarafından yazılmış bu kitap İlf ve Petrov’un yaşamları ve edebi yaratacılıkları hakkında bugüne kadar hazırlanmış en temel kaynaklardan

biridir. Yanovskaya arıntılı olarak yapıtların yazıldığı dönemden, İlf ve Petrov'un nasıl çalıştıklarından, yapıtlarda işlenen olaylardan bahseder. Kitapta İlf ve Petrov'un yazdıkları yapıtların taslaklarından örnekler verilir.

2. İlya İlf i Yevgeni Petrov. Jizn. Tvorçestvo, B.Galanov, İzd. "Sovetskiy pisatel", M., 1961 (309 sayfa)

Bu kitap, İlf ve Petrov'un yaşamları ve edebi faaliyetleri hakkındadır. Kitapta "On İki Sandalye", "Altın Buzağı" romanları ve yazarların hem birlikte, hem ayrı ayrı yazdıkları diğer yapıtları incelenir. Galanov, yazarların yaşadıkları dönemde basılmış gazete ve dergilerden, çağdaşlarının hatıralarından yararlanarak İlf ve Petrov'un sanatını inceler ve Sovyet Rusya'sının o yıllardaki ortamını anlatır.

3. Tovarişç Smeh, D.M.Moldavski, İzd. "Lenizdat", L., 1981 (344 sayfa)

Edebiyat eleştirmeni D. Moldavski, hiciv üzerine yaptığı bu çalışmada İlf ve Petrov'un sanatına N.Gogol'ün, V.Mayakovski'nin yaratıcılıklarının ne gibi etkileri olduğunu araştırır. Ayrıca İlf ve Petrov'un kendilerine özgü tarzlarını ayrıntılı olarak inceler.

4. Antologiya Satırı i Yumora Rossii XX veka, İlya İlf, Yevgeni Petrov, İzd."Eksmo", M., 2008, T.50 (1)-T.50 (2)

"20. yy.'ın Hiciv ve Mizah Antolojisi"ni oluşturduğu için "Eksmo" yayın evi "Altın Ostap" ödülünü almıştır. İlf ve Petrov'un iki ciltlik antolojisini İlf'in kızı Aleksandra İlf hazırlamıştır. İki ciltlik antolojide İlf ve Petrov'un ortak ve ayrı ayrı

yazdıkları yapıtlar toplanmıştır. Sovyetler Birliği döneminde bazı yapıtlarında sansürlenmiş yerler bu yayında tekrar eklendiği için çalışmamızda bu kaynağı kullanmayı tercih ettik. Ayrıca bu antolojinin birinci cildinde araştırmacı Benedikt Sarnov'un önemli bilgiler içeren makalesi de yer alır.

5. İlya İlf. Zapisniye knijki, Sostavitel A.İ.İlf, İzd. "Tekst", M., 2008. (397 sayfa)

Kitapta İlf'in tuttuğu ve günümüze ulaşan hemen hemen bütün notları toplanmıştır. Bu notlar sayesinde İlf'in kişiliği ve görüşleri hakkında önemli bilgiler elde edilmiştir. A.İlf'in bu notlara yaptığı yorumlar da kitapta yer almıştır.

6. Po sledam "Yugo-Zapada", Ye.Karakina, İzd. "Svinyin i sınıvya", Novosibirsk, 2006. (236 sayfa)

Odesa'da doğmuş olan ve tüm hayatını orada geçiren Karakina, bu çalışmada 20.yy'ın başında Rusya'da popüler olan Odesalı yazar ve şairlerin yaratıcılıkları üzerinde Odesa'nın etkisini araştırmaktadır. Karakina bu kitabında Odesalı olan İlf ve Petrov'a da yer verir.

7. Pisma ne tolko o lyubvi, İlya İlf, Sostavitel A.İlf, İzd. "AST:Zebra", M., 2008. (315 sayfa)

Kitapta on beş sene (1921-1936) içinde İlf'in eşine ve arkadaşlarına Odesa, Moskova, Leningrad, Avrupa ve Amerika'dan yolladığı mektuplar toplanmıştır. Kitaba İlf'in yaptığı yolculuklarda çekilen fotoğraflar da eklenmiştir.

2. İLYA İLF VE YEVGENİ PETROV'UN YAŞAM ÖYKÜLERİ VE YARATICILIKLARI

25 Temmuz 1929 yılında İlf ve Petrov tarafından yazılan “İkilinin Otobiyografisi”nde yazarlar şöyle der: “*On iki Sandalye*”nin yazarının otobiyografisini oluşturmak güçtür. Çünkü yazar 1897 yılında ve 1903 yıllında olmak üzere iki defa doğmuştur.. İlkinde yazar İlya İlf, ikincisinde ise Yevgeni Petrov olarak dünyaya gelmiştir. Bu iki olay da Odesa şehrinde olmuştur”.¹

İlya Arnoldoviç Fainzilberg (İlf) 3 Ekim (yeni takvime göre 16 Ekim) 1897 yılında, Karadeniz kıyısındaki Odesa'nın Staroportofrankovskaya sokağındaki 137 no'lu evde dünyaya gelmiştir. Kızı Aleksandra'nın aktardığına göre, doğduğunda ailesi onu İyehiel-Leyb Fainzilberg adıyla nüfus kütüğüne kaydettirmiş. Babası Arye Benyaminoviç Fainzilberg Sibiryâ Ticaret Bankasında görev yapan küçük bir memurdu. Yevgeni Oks, İlf'in babasını kısa boylu, mütevazı bir insan olarak hatırlar. Annesi Mindal Aronovna sürekli temizlik, çamaşır, yemek pişirme gibi işlerle uğraşan hastalıklı bir kadındı.² Babası dört erkek çocuklu ailesini geçindirmek için büyük zorluklar çekiyordu. Daha sonra İlf, tuttuğu günlüklerinden birinde şöyle yazar: “*Kapıları kapatın. Size bütün gerçeği söyleyeceğim. Ben, fakir bir yahudi ailede doğdum ve bakır parayla okudum*”.³

İlf'i Odesa yıllarından tanıyan Lev Slavin, ailedeki bütün çocukların doğuştan çok yetenekli olduklarını anlatır. Geçim sıkıntısı çeken babaları, oğullarının iyi kazanç

---

¹ İ. İlf, Ye.Petrov, “Dvoynaya avtobiografiya”, **Sobraniye soçineniy**, t.1, “Goslitzdat”, Moskva, 1961, s.23

² A. İ. İlf, **İlya İlf, ili Pisma o lyubvi**, “Tekst”, Moskva, 2004, s.13-14.

³ Ya.S.Lurye, **Rossiya drevnyaya i Rossiya novaya: (İzbrannoye)**, “Dmitriy Bulanin”, SPb., 1997, s.210.

sağlayabilecek bir meslek sahibi olmalarını ister. Bu yüzden büyük oğlu Aleksandr'ı ticaret okuluna yazdırır. Fakat genç Aleksandr, okulu bitirdikten sonra Sandro Fazini takma adıyla tanınan bir ressam olur. Bunun üzerine babaları ikinci oğlu Mihail'i de aynı okula verir. Mihail de okulu pekiyi derece ile bitirdikten sonra Mi-fa ve Maf takma adlarıyla bilinen bir ressam olur. Bu duruma sinirlenen babaları üçüncü oğlu İlya'yı bu defa meslek okuluna verir. İkilinin otobiyografisinden anlaşıldığı üzere 1913 yılında okulunu başarıyla bitiren 16 yaşındaki İlya, sırasıyla çizim bürosunda, telefon istasyonunda, uçak fabrikasında ve hatta el bombası üreten bir fabrikada çalışır. Bundan sonra istatistikçi, muhasebeci ve yazdığı fıkraları kadın adıyla yayımladığı *Sindetikon* adlı mizah dergisinde redaktör olarak çalışır.⁴

Sovyet yönetiminin başlaması ve savaşın sona ermesiyle birlikte Odesa'da çok sayıda edebiyat derneği faaliyete geçer. Bu derneklerden biri de *Şairler Topluluğu*'dur. Genç şairler ve ressamlar haftada iki defa terk edilmiş bir dairede toplanıyorlardı. Yine bu yıllarda açılan *4.Peon* adlı kafede edebiyatın çeşitli dallarıyla ilgilenen gençler gece geç saatlere kadar hem kendilerinin hem başkalarının yazdığı şiirleri ve düzyazıları okuyor ve edebiyat konuları üzerinde tartışıyorlardı.⁵ Bu gençler arasında Eduard Bagritskiy, Boris Boboviç, Valentin Katayev, Yuriy Oleşa, Zinaida Şişova, Lev Slavin, Vladimir Sosyura, Adelina Adalis, Sergey Bondarin, Semyon Geht vardı.⁶

Yuriy Oleşa “Şairler Topluluğu” hakkında şöyle yazar: “1920 yılında Odesa’da *Şairler Topluluğu* vardı. Bu, her gün toplanıp edebi konular üzerine konuştuğumuz, şiirler ve düzyazılar okuduğumuz, tartıştığımız, Moskova’nın hayalini kurduğumuz bir

---

⁴ İ. İlf, Ye.Petrov, “Dvoynaya avtobiografiya”,1961, s.23.

⁵ B.Galanov, **İlya İlf i Yevgeniy Petrov. Jizn. Tvorçestvo**, “Sovetskiy pisatel”, Moskva, 1961, s.17.

⁶ A. İ. İlf, 2004, s.13-14.

tür kulüptü. Birbirimize karşı tutumumuz ciddi. Hepimiz profesyonel olmaya hazırlanıyorduk. Ciddi çalışırdık. Bu bir okuldu”.⁷ Günümüzde, Odesa’da bir kahvede başlayan bu edebiyat toplantılarından üç yıl gibi kısa bir süre içinde (1924-1927) İsaak Babel, Eduard Bagritskiy, Yuriy Oleşa, Valentin Kataev, İlya İlf ile Yevgeniy Petrov, Vera İnber, Semyon Kirsanov gibi, Sovyet okuyucuların sevgisini kazanan⁸ pek çok ünlü yazarın ortaya çıkmasını sağlayan bir okulun doğup doğmadığı konusunda tartışmalar ve araştırmalar yapılmaktadır. Bu konudan ilk defa, 1930’lu yıllarda çeşitli yayınlarda yeni bir “Güney Rus Okulu” (yujnorusskaya şkola) olarak söz edilmeye başlanmıştır. Ünlü Rus Biçimcisi Viktor Şklovskiy 1933 yılında yazdığı “Güneybatı” (Yugo-zapad) adlı makalesinde bu okulu, E. Bagritskiy’nin çıkardığı şiir kitabının isminden esinlenerek, “Güney Batı Okulu” (yugo-zapadnaya şkola) olarak adlandırmayı önerir.⁹ Stalin düzeninin aydınlar üzerindeki yoğun baskısı nedeniyle o dönemde bu okuldan söz edilmesi yasaklanmıştır. Şklovski de bu okul üzerine daha fazla çalışmaktan çekinmiştir. Ancak Stalin’in ölümünden sonra Hruşçov’un “buzların çözülmesi” (ottepel) olarak bilinen dönemin başlamasıyla Odesalı yazarlar hakkında tekrar konuşmaya başlanmıştır.

Günümüz araştırmacılarından olan Yelena Karakina da kitabında Şklovski’nin görüşüne katılarak, o dönemde Odesa okulunun gerçekten var olduğunu savunur ve ortaya çıkış nedenini bu şehrin farklı tarihçesine ve coğrafi durumuna bağlar. Odesa 19. yüzyılda büyüyen Rusya İmparatorluğu’nun Akdeniz’e açılması için, Karadeniz

---

⁷ Yu. Oleşa, “Ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

⁸ Ye.Karakina, **Po sledam “Yugo-Zapada”**, “Svinyin i sinovya”, Novosibirsk, 2006, s. 4,8.

⁹ V.Şklovskiy, “Yugo-Zapad”, **Gamburgskiy şçyot. Statyi-Vospominaniya-Esse**, “Sovetskiy pisatel”, Moskva, 1990, s.470-475.

kıyısında Osmanlı-Rus savaşında Türklerden alınmış, Hacıbey kalesinin bulunduğu yerde kurulan bir liman şehridir. Odesa, Rusya'yı deniz yoluyla Türkiye, Yunanistan, İtalya, Fransa gibi Avrupa ülkelerine bağlar. Bu yüzden başka ülkelerden gelen insanları görmeye alışık Odesalılar, Avrupa kültürüne daha yakın olup, Batı sanatına daha çok ilgi duyarlar ve bu da tipik Rus edebiyatından farklı bir edebiyat zevkinin gelişmesine neden olur.¹⁰

İşte bu okulun yetiştirdiği İlya İlf de *Şairler Topluluğu* ve *4.Peon*'daki toplantıları sık sık ziyaret eder. Yazar, İlf takma adını, Odesa'da yaşadığı dönemde İlya ve Fainzilberg'in ilk harflerini birleştirerek yaratır. Çağdaşları, İlf'i zayıf, asimetrik yüzlü, kalın dudaklı, kalın camlı çerçevesiz gözlük takan bir genç olarak tasvir ederler. Dış görünüşünün en çekici özelliğinin mahcubiyeti, zekayı, iyi kalpliliği aynı zamanda da meydan okumayı ifade eden gülümsemesi olduğunu söylerler. Toplantılardaki heyecanlı polemiklere genellikle katılmayan İlf'in, sivri dilinden ve alaycı sözlerinden herkes çekinirdi. Yaptığı kısa yorumlar ise, edebi zevkinin artık şekillendiğini gösterirdi.¹¹ Lev Slavin, İlf'in yumuşak huylu, kararlı, iyi kalpli ve ayrıca acımasız olduğunu belirtir.¹²

İlf, kendi yazdıklarını arkadaşlarına çok nadir okurdu. Odesa'da yazdıklarını sadece bir kaç kişi onun ağzından dinleme şansına sahip oldu. Bunlar düzyazı şeklinde uyaksız yazılmış, anlamlı fakat anlaşılması zor, esrarengiz, değişik şiirlerdi. İlf'in bunların dışında hiciv unsurları içeren öyküler yazdığı da bilinir. Bu dönemde İlf

---

¹⁰ Ye.Karakina, 2006, s.3-11.

¹¹ T. Lişina, "Vesyoly, golty, hudoy", **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

¹² L.Slavin, "Ya znal ih", **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Denizci (Moryak) ve başka gazeteler için yazmaya başlar. Gazetelerde yazdığı bu makaleler gazetecilik mesleğindeki ilk deneyimleriydi.

İlf, hayatı boyunca kitap okumayı çok sevmiştir. Rus ve yabancı klasiklerinden, deniz ve kara savaşlarının tarihlerinden, telefon rehberleri ve demir yolları çalışanları için kural kitabına kadar çok çeşitli kitaplar okurdu. Ama en çok Leskov, Mayakovskiy, Rabelais, Conan-Doyl ve Dickens'e ilgi duyardı. *Şairler Topluluğu*'nda bu yazarlar dışında 20.yüzyıl Rus edebiyatının "Gümüş Çağ"ının önemli şairlerinden olan Yesenin, Mandelştam ve Ahmatova'nın eserleri okunurdu.

Şairler Topluluğu'ndaki yazarların, Yuri Oleşa'nın da belirttiği gibi en büyük düşü, ülkenin her yanından insanların akın ettiği Moskova'ya gidebilmektir.¹³ Vera İnber de onların bu düşünüyü şu sözlerle dile getirir: "*O zaman her yerde Moskova'dan konuşur ve düşünürlerdi. Moskova iş, hayatta mutluluk ve dolu bir yaşam demektir.*"¹⁴

1923 yılında İlf de bir çok Odesa'lı genç gibi, V.Katayev ile Yu.Oleşa'nın arkasından ve o zaman henüz tanımadığı Ye. Petrov'la hemen hemen aynı zamanda Moskova'ya taşınır. Dönemin birçok iyi gazeteci yetiştiren, halkın severek okuduğu *Gudok* gazetesine önce kütüphane görevlisi olarak girer. Oleşa ile beraber kaldığı gazetenin yurdundaki küçük bir odaya yerleşir. Kısa bir süre sonra V. Katayev'in önerisi üzerine gazetenin 4. sayfası için yazı hazırlayanların arasına katılır. İlf'in görevi Rusya'daki bütün iş yerlerinin "gönüllü denetçilerinden" (raboçiy korrespondent) gelen şikayet mektuplarındaki dil ve yazım hatalarını düzeltmektir. Çoğu zaman eğitimsiz insanların yazdığı, okunması zor bu mektuplar İlf'in elinden geçerek bambaşka bir hal

---

¹³ Yu.Oleşa, "Ob İlfe", **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

¹⁴L.M.Yanovskaya, **Poçemu vi pişete smeşno?**, "Nauka", Moskva, 1969, s.10

alırdı. “İlf kendine özgü yeteneğini ortaya koyardı. Kaleminden çıkan kısa yazılar, küçük birer şaheser olurdu. Bu yazılarda mizah ve kendine özgü bir üslup ışıldardı”¹⁵. Bunun dışında 1923 yılında *Gudok*’ta İlf imzasıyla çeşitli fıkralar yayımlanır.

Ama Yevgeni Petrov ile birlikte yazana kadar İlf daha çok İf, İ. Falberg, İ. F., A. Nemalovajıy, İ. A. Pseldonimov gibi takma adları kullanır. 1923-1924 yılları arasında İlf hiciv dışında başka edebi türlerde de eserler yazmayı dener. Bunlar kahramanlık konuları üzerine yazılan “Cam Taburun Balıkçısı” (Ribolov steklyannogo batalyona), “Küçük Alçak” (Malenkiy negodyay) ve devrim esnasındaki Odesa’yı anlatan “Ekimi Olmayan Ülke” (Strana, v kotoroy ne bilo Oktyabrya) gibi kısa öykülerdir. O zaman gündemde olan politik konular üzerine *Gudok* gazetesi ve *Krasnyıy perets* dergisi için kısa makaleler, *Veçernyaya Moskva* ve *Kino* gazeteleri ile *Sovetskiy ekran* dergisi için sinema eleştirileri, *Smehaç* dergisi için İ. A. Pseldonimov takma adıyla yazılar yazar.¹⁶

21 Nisan 1924 yılında İlf henüz Odesa’dayken tanışarak aşık olduğu Mariya Tarasenko ile evlenir. Fakat Moskova’da birlikte yaşayabilecekleri bir ev olmadığı için Mariya geçici olarak Odesa’ya döner. İlf ise *Gudok*’ta çalışmaya ve yazmaya devam eder.¹⁷

İlf ile hemen hemen aynı zamanlarda Yevgeni Petrov’un adı da yayınlarda görülmeye başlar. Yevgeni Petroviç Katayev (Yevgeni Petroviç Petrov) 30 Kasım (yeni takvime göre 13 Aralık) 1903 yılında İlf gibi Odesa’da doğdu. İlf’ten altı yaş küçük olan Petrov ondan farklı olarak edebiyatla uğraşmayı hiç düşünmüyordu. Dönemin bilinen

---

¹⁵ Yu.Oleşa, “Ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

¹⁶ L.M.Yanovskaya, 1969, s.12,14.

¹⁷ A. İ. İlf, 2004, s.109.

yazarlarından Valentin Katayev, Ye. Petrov'un ağabeyidir. Valentin henüz 16 yaşında bir genç iken bir kaç şiiri Odesa gazetelerinde yayımlanır. Galanov'un aktardığına göre, yıllar sonra Petrov, ağabeyinin yayın evlerini dolaşmaya giderken korktuğu için yanında kendisini de götürdüğünü anlatır.¹⁸ Babaları tarih öğretmeni Pyotr Vasilyeviç Katayev'in ölümünden sonra aile üyeleri kendilerini maddi açıdan çok zor bir durumda bulurlar. Yevgeniy Katayev para kazanmak için çeşitli işler yapmak zorunda kalır. Hatta bir ara V. Katayev, E. Bagritskiy ve Yu.Oleşa'nın birlikte düzenledikleri edebiyat akşamları için bilet satar.

Petrov 1920 yılında düz liseyi bitirdikten sonra altı ay kadar Ukrayna telgraf ajansında muhabir olarak çalışır.¹⁹ Daha sonra ise (1921- 1923) iki buçuk yıl kadar Odesa'nın yakınlarındaki Mangeym bölgesinde cinayet masasında çalışır. Yanovskaya, cinayet masasının kayıtlarına göre, Ye. Petrov'un 14 ağustos 1921 – 29 temmuz 1922 tarihleri arasında 43 dosyanın üzerinde çalışıp bitirdiğini belirtir. Yine Yanovskaya'nın sözlerine göre Petrov bir kaç tehikeli çetenin yok edilmesi ve suçluların tek tek yakalanması için düzenlenen operasyonlara da katkıda bulunmuştur.²⁰ İlf ve Petrov ise Petrov hakkında şöyle yazarlar: *“İlk edebi eseri, kimliği belli olmayan bir erkek cesedinin inceleme protokolüydü”*.²¹

Çağdaşları Petrov'u esmer, yakışıklı, uzun boylu, hafif çekik koyu renk gözlü bir genç olarak tasvir ederler.²² Genç Petrov, Petrov'un arkadaşı ve hemşerisi olan yazar Aleksandr Kazaçinskiy'in yazdığı “Yeşil Fayton” (Zelyoniy furgon) isimli uzun

---

¹⁸ B.Galanov, 1961, s.22.

¹⁹ B.Galanov, a.g.e., s.21-22.

²⁰ L.M.Yanovskaya, 1969, s.14-15.

²¹ İ. İlf, Ye.Petrov, “Dvoynaya avtobiografiya”, 1961, s.24.

²² B.Belyayev, “Pismo”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

öykünün ateşli, çabuk parlayan ve çok sempatik baş kahramanı Volodya Patrikeyev'in prototipidir. V. Katayev ise Petrov'u "Steppe Küçük Kasaba" (Hutorok v stepi) romanında Pavlik olarak anlatır.²³

Hayatı zorlu ve tehlikelerle dolu olduğu için genç Petrov gelecekle ilgili plan yapmaz. Bununla ilgili de daha sonraları şöyle yazar: "Üç-dört gün, en fazla bir hafta yaşayacak zamanımın kaldığını düşünürdüm. Bu fikre alışmışım ve hiç bir zaman hiç bir konuda plan yapmazdım. Ne olursa olsun gelecek kuşağın mutluluğu için ölmek zorunda olduğumdan hiç kuşku yoktu".²⁴ 1923 yılında Ye.Petrov Moskova cinayet masasına geçiş yapmak için başkente gelir.

Yevgeni'den önce Moskova'ya yerleşen ve yazar olarak artık ün kazanmış olan ağabeyi Valentin Katayev ile Moskova'yı dolaşırlar, *Ogonyok*, *Krokodil* ve diğer yayınevlerini ziyaret ederler. NEP döneminin Moskova yaşamı taşralı genci şaşırtır. Halkın büyük bir kısmı yoksullukla mücadele ederken bazı kişilerin güzel yemek yediklerini, içki içtiklerini ve hatta ruletin sadece altın, mücevher ve döviz üzerine oynandığı bölümleri olan gazinolara gittiklerini görür.²⁵ Cinayet masasına giremeyen Petrov bir süre hasta bakıcılığı yapar. Fakat ağabeyinin etkisiyle oradan da ayrılır ve yazmaya başlar. Yanovskaya'nın tahminine göre, yine Katayev'in önerisi üzerine 1924 yılının Mart ayında *Nakanune* gazetesinin edebiyat ekinde ilk öykülerinden "Kaz ve Çalınmış Tahtalar" (Gus i ukradenniye doski) çıkar. Bu andan itibaren iki kardeşin karıştırılmaması için, Yevgeni Katayev baba adından esinlenerek Yevgeni Petrov takma

---

²³ L.Slavin, "Ya znal ih", *Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove*, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

²⁴ Ye.Petrov, "İz vospominaniy ob İlfe", *Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove*, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

²⁵ B.Galanov, 1961, s.32-33.

adını kullanır. *Nakanune* gazetesi için uzun süre çalışmaz. Çok geçmeden genç hiciv ve mizah yazarı Yevgeni Petrov *Krasny perets* adlı mizah dergisi için yazmaya başlar. Bu dergide gündemde olan politik konular işlenir. Derginin en aktif elemanlarından L. Nikulin, yazı işlerinin sonraki sayılarda çıkacak yazıların coşkuyla tartışıldığı çok neşeli bir yer olduğunu söyler. Derginin yapımında bir çok genç şair, hiciv yazarı ve ressam bir arada çalışır. Vladimir Mayakovski bu çalışmalara katılır, şiirleri dergide yayımlanır. İlf de *Krasny perets*'i ziyaret eder.²⁶ Bu dergide Petrov ilk gazetecilik deneyimlerini kazanır. Petrov hem derginin yazı işlerinde çalışır hem de burada yayımlanacak öyküler yazar. Bu öykülerden bazılarını İnostranets Fyodorov adıyla yayımlar. Genç Petrov pek çok öykü yazar. İlf ile ortak çalışmalarına kadar 1924-1925 yılları arasındaki öyküleri *Krasny perets*'in hemen hemen her sayısında çıkar. Bunun dışında değişik yayınlarda da 50'den fazla mizah ve hiciv öyküsü ve üç kitabı basılır. Genç Petrov'un öyküleri canlı anlatımıyla, tempolu diyaloglarla ve hızlı gelişen süjeyle dikkat çeker. İ.Erenburg, Petrov hakkında şöyle yazar: “*Yevgeni Petrov harika bir yetenektir. O, gülümseme uyandırabiliyordu*”.²⁷ “İdeoloji Savunucusu Nikudikin” (İdeyniy Nikudikin), “Neşeli Adam” (Veselçak), “Çok Amaçlı Tavşancık” (Vseobyemlyuşiy zayçik) en bilinen ilk öykülerinden bir kaç tanesidir.²⁸ Petrov 1925 yılında Katayev'in evinde tanıştığı İlf'in ara sıra yanına uğrar. 1926 yılında ise Kızıl Ordu'da askerliğini yaptıktan sonra İlf'in önerisiyle *Gudok* gazetesinde çalışmaya başlar.²⁹ Ölümünden dolayı bitiremediği “Arkadaşım İlf” (Moy drug İlf) kitabının karalamalarında Petrov *Gudok* gazetesi için

---

²⁶ L.M.Yanovskaya, 1969, s.16.

²⁷ İ. Erenburg, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

²⁸ L.M.Yanovskaya, 1969, s.16-17.

²⁹ B.Galanov, 1961, s.34.

“efsanevi” (legendarniy) sıfatını kullanır. Bu gazete demir yollarında çalışanlar için çıkarılsa da değişik mesleklerde insanların da sevgisini kazanmıştır. Günün bir çok ünlü yazarını yetiştiren *Gudok*'ta uzun süre V. Katayev, Yu. Oleşa, İlf, Petrov, Mihail Bulgakov, Lev Slavin, Geht, Erlih ve Kazaçinskiy bir arada çalışırlar. Babel sık sık gazeteye uğrar. Mihail Koltsov gazetenin redaktörüdür. Okuyucular tarafından çok sevilen ve “Zubilo” takma adını kullanan Oleşa, M. Bulgakov, L.Slavin, V. Katayev gibi yazarlar *Gudok*'un hiciv karakterini taşıyan 4. sayfası için yazılar ve sivri dilli kısa şiirler yazarlar. Bu sayfada ayrıca gönüllü denetçilerin, İlya İlf, Boris Pereleşin ve Ştih adıyla tanınan Mihail Lvov tarafından düzeltilen mektupları yayımlanır. 4. sayfayı hazırlayan alaycı gençlerin çalıştıkları odaya girmekten genellikle çekinilirdi. Ancak Ye. Petrov kısa sürede bu grubun sevgisini kazanır ve onlardan biri olarak kabul edilir. *Gudok*'ta çalıştıkları süreç İlf ve Petrov'un yazar olarak olgunlaşmalarında çok önemli bir rol oynar. Gönüllü denetçilerin gönderdikleri mektuplar ve gazete için yapılan iş gezileri, yazacakları eserler için oldukça zengin bir kaynak oluşturur. İlf 1925 yılında gittiği Orta Asya gezisinde tuttuğu notları kullanarak denemeler dizisini yazar. *Gudok*'ta çalıştıkları sürecin bir sonucu olarak İlf ve Petrov tür olarak gittikçe hicve yönelirler.³⁰

20'li yılların başında Rusya'nın durumu zordur. Devrimin ve Birinci Dünya Savaşının sonucu olarak devlet önemli ölçüde toprak kaybeder. Açlık, salgın hastalıklar, göç ve doğumların azalması nedeniyle nüfus azalır. Sanayi ile tarım geriler. Tarım üretimi azalır, endüstri maddelerinde kıtlık başlar ve para değerini kaybeder. Halk yozlaşmaya başlar, entelektüel potansiyeli düşer. Toplumun entelektüel kısmı büyük

---

³⁰ B.Galanov, 1961, s.34-50.

ölçüde ya yok edilir ya da ülkelerini terk etmek zorunda bırakılır. İnsanlar arasında memnuniyetsizlik başlar. Sanayi ile tarımı kalkındırıp yeni ekonomiyi oluşturmak ve kapitalizmden sosyalizme yumuşak bir geçiş yapmak için Lenin ve devlet yöneticileri 1921 yılında Yeni Ekonomik Politikasını (Novaya Ekonomiçeskaya Politika - NEP) uygulamaya karar verirler. NEP'in en önemli özelliği, devlet kontrolünün altında olmak şartıyla küçük kapitalistlerin çalışmalarına izin verilmesidir.

Küçük çaplı kapitalist üretime ve ticarete izin verilmesiyle “nepman” denilen hızlı ve çoğu zaman kolay para kazanmış olan yeni zenginler ve burjuva sınıfı oluşur. Bunlar, ticaret yapanlar, mal kiracıları, düşük fiyattan mal alıp ellerinde toplayanlar, iş adamları ve tefecilerdir. 1926 yılında aile üyeleriyle birlikte nepmanların sayısı 2,3 milyona ulaşır. Halkın büyük bir kısmının yoksulluk ve açlıkla karşı karşıya kaldığı bir dönemde kısa sürede zenginleşmiş bu burjuvalar pahalı kıyafetler giyer, pahalı restoranlara gider, lüks bir hayat yaşarlar. Fırsatçılık, düzenbazlık, cehalet ve kabalığın yaygın olduğu bu dönem, hiciv için zengin bir malzeme oluşturur. Buna bağlı olarak 20'li yılların ikinci yarısında hiciv en parlak dönemini yaşamaya başlar. Bir çok gazete kendine ait hiciv bölümü veya eki çıkartır. Arka arkaya, *Muhomor*, *Krokodil*, *Krasny perets*, *Lapot*, *Smehaç*, *Buzoter*, *Begemot* gibi yeni hiciv dergileri çıkar. Bu dergilerde, M. Koltsov, Yu.Oleşa, V. Katayev, L. Nikulin, G. Rıklin, V. Şklovski, V. Ardov, E. Zozulya, Mayakovski ve Demyan Bedny, ülke içi ve uluslararası konular üzerine yazdıkları öykü ve kısa yazılarla halka seslenirler. Mihail Zoşçenko'nun ilk öyküleri de yine bu dergilerde yayımlanır. Hiciv şairi Lebedev-Kumaç, Erenburg ve Bulgakov ün

kazanırlar. Okuyucu da hicve ilgi duymaya başlar. Hiciv eserleri tekrar tekrar basılmalarına rağmen onları kitapçılarda bulmak çok zor bir hale gelir.³¹

Rusya'daki bu durum ve *Gudok*'ta bir çok sanatçı arasında çalışmaları, İlf ve Petrov'un hem politik hem yazarlık yönünden yetişip olgunlaşmalarını sağlar. *Gudok*'un aktif elemanlarından biri S. Geht şöyle der: "*Gudok*"- *gençlik çağı, tecrübenin, izlenimlerin, düşüncelerin, süjelerin, sıfatların, benzetmelerin, metaforların birikme yılları, olgunlaşma, hicivsel düşünce tarzının, belirli sanatsal yönelmenin ve ustalaşmanın oluşma ve gelişme yılları demektir.*"³²

Bir yazar olarak İlf ve Petrov'un bir araya gelmelerinde V. Katayev'in rolü büyüktür. 20'li yıllarda Katayev artık değişik türlerde eser veren olgun bir yazardır. Hem İlf hem Petrov onu örnek olarak görürler. Ona büyük saygı duyar, sözlerine değer verirler. Katayev kendisinin verdiği konular üzerinde İlf ve Petrov'a roman yazmalarını önerir. Bu fikir İlf'in hoşuna gider ve Petrov'a birlikte yazmayı teklif eder:

"-Belki birlikte yazabiliriz.

-Nasıl yani?

-Birlikte tek bir roman yazacağız, basit (...)

-Nasıl birlikte? Her birimiz bir bölümünü mü yazacağız yoksa?

---

³¹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.30.

³² S. Geht, "Sem stupeney", **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

-Yok hayır, -dedi İlf, -birlikte yazmayı deneyeceğiz, aynı anda her bir satırı birlikte. Anlıyor musunuz? Birimiz yazacak, diğeri onun yanında oturacak. Sonuç olarak birlikte yazacağız.”³³

İlf ve Petrov 1927 yılının Ağustos-Eylül aylarında yazmaya başlarlar ve çok yoğun bir şekilde gecenin geç saatlerine kadar çalışarak, 1928 yılının Ocak ayında romanlarını bitirirler. Roman, kısa sürede yazılmış olmasına rağmen çok emek verilmiş bir çalışmadır. Yazarların içlerine sinmeyen sayfalar ve bölümler çıkarılıp atılır. Daha sonra Petrov bu konuda şöyle der: “*Banal olmaktan korkmasam kanımızla yazdığımızı söyledim*”³⁴. Romanda, baş kahramanlar Ostap Bender ile İppolit Vorobyandinov’un, Rusya’ya dağılmış durumda olan on iki sandalyeden birinde saklanmış pırlantaları bulmak için, sandalyelerin peşinde dolaşmaları anlatılır. Bu picaresque (plutovskoy) romanda yazarlar, bütün Rusya’nın gerçeğini anlatma fırsatını bulurlar. Baş kahramanların yaptıkları geziler sayesinde Elloçka Lyudoyedka, Otets Fyodor ve o zamanki Rusya’da yaygın olan diğeri insan karakterleri ve onların yaşantıları göz önüne serilir. “On İki Sandalye” romanı *30 dney* dergisinde 1928 yılının ilk 7 sayısında yayımlanır ve aynı yıl ayrı bir kitap halinde basılır. Galanov’un belirttiğine göre, eleştirmenler bu romana uzun süre ilgisiz kalırlar. *Literaturnaya gazeta*’da “Edebiyat gazetesi” A. Tarasenko’nun “Hakkında kimsenin yazmadığı kitap” (Kniga, o kotoroy ne pişut) adlı küçük bir eleştiri yazısı çıkar. Buna karşılık roman kısa sürede okuyucunun büyük ilgisini görür. Romandan bazı parçalar ve sözler ezbere anlatılır. Mayakovski

³³ Ye.Petrov, “İlf’le İlgili Anılardan”, çev.Z.Günel, **Littera Edebiyat Yazıları**, Haziran, 2004, c.14, s.145-152.

³⁴ Ye.Petrov, “İz vospominaniy ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

roman hakkında olumlu eleştiride bulunur.³⁵ Çıktıktan sonra ilk beş yılda roman büyük ilgi görür ve yedi defa basılır. İlf ve Petrov yazar olarak çok çabuk uluslararası ün kazanırlar. “On İki Sandalye” Fransa, İtalya, İngiltere, Amerika, Bulgaristan, Polonya, Romanya, Norveç, İsveç, Finlandiya, Danimarka, Hollanda, Yunanistan, İspanya, Brezilya, Hindistan, Çin, Yugoslavya ve Çekoslovakya’da çevirilip basılır.³⁶ Romandaki mizah farklı kültürleri ve dilleri olan insanları güldürür. 1937 yılında roman üzerine Polonya-Çek ortak yapımı “On İki Sandalye” filmi çekilir. Aynı yıl hemen hemen aynı konulu “Lütfen Oturun” filmi İngiltere’de çekilir. 1964 yılında ise Küba’da geçen olayları anlatan Küba yapımı “ On İki Sandalye” gösterime girer.

Bu romanın çıkmasından hemen sonra popüler dergi *Ogonyok* “Işık”, İlf ve Petrov’a mizah türünde yeni bir uzun öykü siparişinde bulunur. Altı gün içinde “On İki Sandalye”den tamamen farklı “Aydınlık Kişi” (Svetlaya liçnost) isimli fantastik grotesk yazılır. Öyküde, Pişceslav şehrinde yaşayan küçük memur Yegor Karloviç Filürin çillerinden kurtulmak için “Vesnulin” sabununu kullandıktan sonra görünmez olur. Bundan sonra Filürin yemeye, içmeye, giyinmeye ve başka ihtiyaçlara gerek duymayınca onlara ilgisini kaybeder. Bunun yanında düşünce yeteneğini kazanır. Yaşadığı şehirde bir çok şeyin yanlış olduğunun farkına varan Filürin, bürokrasi ve hırsızlıkla mücadele etmeye başlar.

1927 yılında *Gudok*’ta çalışan edebiyatçı gençler başka gazete ve dergilere dağılmaya başlar. 1928 yılının Ekim ayında İlf ve Petrov da *Gudok*’tan ayrılıp aynı yılın Kasım ayında *Çudak* “Tuhaf Adam” isimli hiciv dergisine geçerler ve buranın en aktif

---

³⁵ B.Galanov, 1961, s.143.

³⁶ L.M.Yanovskaya, 1969, s.43-44.

çalışanları arasında yer alırlar. M. Koltsov bu derginin kurucusu ve redaktörüdür. *Çudak*, yetenekli insanların hazırladığı ilgi çekici bir yayındır. Dergide Mayakovskiy, Demyan Bedny, M. Koltsov, V. Katayev, L. Nikulin, B. Levin, Tur Kardeşler, V. Ardov gibi artık ünlü olan yazarların yazıları yayımlanır. Bunun yanında henüz tanınmayan A. Tvardovski'nin ve yeni yeni ün kazanmaya başlayan M. İsakovskiy ile N. Zabolotskiy'in şiirleri basılır.³⁷ Petrov, *Çudak*'da *Veselyaşçiy glaz* "Neşelendiren Göz" mizah sayfasının sorumlusu olur. İlf ise *Rıçı-çitay* "Sinirlenerek Oku" başlıklı köşesini hazırlar. 1927-1931 yılları hem İlf hem Petrov hem de İlf ve Petrov yazarları için son derece verimlidir. Ayrı ayrı hazırladıkları yazıları İlf – İlf, Petrov ise Petrov ya da inostranets Fyodorov diye imzalarlar. Birlikte yazdıklarını da Don Buzilyo, Vitaliy Pseldonimov, Kopernik, Frants Baken-Bardov isimleriyle imzalarlar.³⁸ Beraber yazdıkları "Kolokolamsk Şehrinin Hayatından Olağandışı Hikayeler" (Neobıknovenmye istorii iz jizni goroda Kolokolamska, 1929) ve "1001 Gün ya da Yeni Şehrazad" (1001 den ili novaya Şaherezada, 1929) isimli uzun öykülerini ise F. Tolstoyevskiy takma adıyla imzalarlar.

"Kolokolamsk Şehrinin Hayatından Olağandışı Hikayeler" dizisinin 10 öyküsü 1929 yılında *Çudak* dergisinin ilk 10 sayısında çıkar. Öykülerden birine ressam K. Rotov'un çizdiği hayali Kolokolamsk şehrinin planı eklenir. Yazarlar, bu şehirde geçen inanılmaz olayları anlatarak şehir sakinlerinin akılsızlığını, cimriliğini, aç gözlülüğünü ve geri kafalılığını eleştirirler. NEP dönemine özgü olan zenginleşme hırsı, şehir

---

³⁷ B.Galanov, 1961, s.153.

³⁸ B.Galanov, a.g.e., s.153; L.M.Yanovskaya, 1969, s.55.

sakinlerini her türlü düzenbazlığa iter. Yanovskaya, İlf ve Petrov'un bu öykülerini de fantastik grotesk olarak nitelendirir.³⁹ Bu diziden sonra, İlf ve Petrov, üzerinde çalıştıkları diğer öykülerini yayımlamadan bırakırlar. “Denizci ve Marangoz” (Moreplavatel i Plotnik) adlı on birinci hikayeleri ise diğer öykülerden ayrı olarak, 1929 yılının sonunda *Çudak*'ta çıkar. Bu öykülerden sadece bir tanesi “Mavi Şeytan” (Siniy dyavol) tekrar basılır.

1928 yılında Petrov İtalya'ya gider. Oradaki izlenimlerine dayanarak Mussolini yönetimindeki İtalya'yı anlatan bir kaç deneme yazar.

1929 yılında *Çudak* dergisi, gerçek hayatı görüp yazılarında anlatmaları için, yazarlarını Rusya'nın değişik yerlerine gönderir. Kolokolamsk hakkındaki öykülerinin yayımlanmasından sonra, İlf ve Petrov bu amaçla Yaroslavl şehrine giderler. Eski ticaret şehrinin değişmeye başladığını ve kiliselerin yanlarında fabrikaların inşa edildiğini “Hücumdan Önceki Yaroslavl” (Yaroslavl pered şturmom) denemelerinde anlatırlar.⁴⁰

“Kolokolamsk Şehrinin Hayatından Olağandışı Hikayeler”den hemen sonra “1001 Gün ya da Yeni Şehrazad” adlı yeni mizah öykülerinin dizisi basılmaya başlar. Bu öyküler, o dönemde Rusça'ya çevrilmiş “1001 Gece Masalları”na yazılan parodi nieliğindedir. Yanovskaya'ya göre bu eser düşünce ve hiciv açısından Kolokolamsk öykülerinden daha olgundur. Burada yazarlar kızgın, sert ama iyimser bir şekilde kariyer düşünlerini, hiç bir şey yapmadan maaşlarını alan memurları, hırsızlık veya entrika yapanları eleştirirler. “Bir Saat İçin Seçilen” (Vıdvijenets na ças), “Portişçev'in İkili Hayatı” (Dvoynaya jızn Portişçeva), “Alaaddin Yoldaş ve Sihirli Bileti hakkındaki

---

³⁹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.55.

⁴⁰ B.Galanov, 1961, s.159.

öykü” (Rasskaz o tovarişçe Alladinove i yego volşebnom bilete), “Devlerin Mücadelesi” (Borba gigantov) öykülerinde bu konular işlenir.⁴¹ Fakat bu dizi de yarım kalır. Yine 1929 yılında “Uçan Hollandalı“ (Letuçiy gollandets) uzun öykülerini ve “Büyük Organizatör” (Velikiy kombinatör) romanlarını yazmaya başlayıp yarım bırakırlar. Petrov şöyle der: “*Başka bir şey yazmamızın gerektiğini hissediyoruz. Ama ne?*”⁴²

Galanov, İlf ve Petrov için bu zamanın arayış zamanı olduğunu belirtir. Bunu da 20’li yılların sonlarında Rusya’da NEP döneminin bitimiyle birlikte ülkenin yeni bir gelişim sürecine girmesine bağlar. Şimdiye kadar İlf ve Petrov’un yazdıklarında NEP dönemine ait olumsuzluklar anlatılıyordu ama artık yeni güncel konulara geçmeleri gerekiyordu. Bu yeni eser de “On İki Sandalye”den üç yıl sonra yazılan “Altın Buzağı” (Zolotoy Telyonok) romanıdır.⁴³

Galanov’un yazdığına göre, *Çudak* dergisinde çalıştıkları süreç malzeme biriktirme ve olgunlaşma açısından daha önce *Gudok*’ta çalıştıkları sürece benzer. *Çudak* dergisine yazılan çok sayıda makale ise önemli bir eser için taslak oluşturur.

“Altın Buzağı” romanı “Yazarlardan” (Ot avtorov) başlıklı küçük önsözle başlar. Bu önsözde yazarlar, o dönemde, mizah ve hicvin Sovyet edebiyatı için yersiz ve gereksiz olduğunu savunan kişilere karşı çıkarlar. Romanda, aynı baş kahraman Ostap Bender’in bir kaç arkadaşıyla bir milyon ruble peşinde dolaşırken başlarına gelen maceraları anlatılır. Fakat yaşadıkları ortam “On İki Sandalye” romanında anlatılandan tamamen farklıdır. NEP dönemi biter ve düzenbaz arkadaşlar artık sosyalizmi inşa eden Rusya’da hareket ederler. “Altın Buzağı” romanının *30 dney* dergisinde yayımlanması

---

⁴¹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.62-63.

⁴² B.Galanov, 1961, s.162.

⁴³ B.Galanov, a.g.e., s.162.

1931 yılının Aralık ayında tamamlanır. Bundan kısa bir süre önce roman Berlin’de Rusça olarak ayrı bir kitap halinde basılır. 1932 yılında ise “Altın Buzağı” yine Berlin’de Almanca ve İngilizce’ye çevrilip basılır, aynı anda Berlin, Viyana, Londra ve New York’ta satışa çıkar.⁴⁴ Yılın sonuna doğru, iki büyük roman yazarı olan İlf ve Petrov, Sovetler Birliği edebiyatındaki yerlerini pekiştirirler.

1933 yılında “Robinson Nasıl Yaratıldı” (Kak sozdavalsya Robinzon) öykü seçkisi arka arkaya iki defa basılır. Bu öyküler sanatsal yaratıcılığın özgürlüğüyle ilgilidir. Aynı yıl “Güçlü Duygu” (Silnoye çuvstvo) vodvili ve “Sirk Kubbesinin Altında” (Pod kupolom tsirka) komedisinin senaryolarını yazarlar. Yazıları *Literaturnaya gazeta*, *Krokodil* ve başka yayınların dışında, ilk olarak *Krasnaya nov* dergisinde yayımlanır ve sık sık Rusya’nın en önemli gazetelerinden biri olan *Pravda*’da çıkar. *Pravda* için yazdıkları süreç, edebi yaratıcılıklarında önemli bir aşamadır. Eleştirmenler *Pravda* için yazdıkları öykülerin son derece olgun, bu türde yazan başka yazarların eserlerinden çok farklı niteliğe sahip olduğunu vurgularlar. D. Zaslavski bu yazıların edebi karakter bakımından Saltıkov-Şçedrin masallarına yakın olduğunu söyler. Kahramanlar gerçek hayattan esinlenen uydurma kişilerdir. Yazarların yarattıkları karakterlerdir. Fakat bu karakterler yazarların izlenimlerinin bir araya gelmesinden oluşur.⁴⁵ *Pravda* için yazdıkları yazılarda İlf ve Petrov Rus insanların hayatlarının farklı yönleriyle ilgili konuları kaleme alırlar. Bürokrasiyi, işini yapmayan memurları, adam kayırmayı, duygusuz ve kayıtsız insanları eleştirirler. “Kazı Olan Adam” (Çelovek s gusem), “Emir Veren Papyon” (Direktivniy bantik), “Neşelendiren

---

⁴⁴ L.M.Yanovskaya, 1969, s.148-149.

⁴⁵ D.Zaslavskiy, “İlf i Petrov”, **Sobraniye soçineniy**, t.1, “Goslitizdat”, Moskva, 1961, s.18-19.

Birim” (Veselyaşçaya yedinitnya), “Kemikli Ayak” (Kostyanaya noga), “Kayıtsızlık” (Ravnoduşıye), “Semaverin Başında” (U samovara) ve “Karadeniz Dalgalanıyor” (Çyornoye More Volnuyetsya) bunlardan sadece birkaç tanesidir. “Ana” (Mat) ve “Yaşlılar” (Stariki) öykülerinde ailenin önemini vurgularlar ve yaşlılara saygı duymak gerektiğini söylerler. “Sanatın Başındakiler İçin Sanat” (İskusstvo dlya glaviskusstva), “İnce Söz Sanatı Gölgesinde” (Pod tenyu izyaşçnoy slovesnosti) ve daha pek çok yazılarında sanat ve edebiyattan bahsederler.⁴⁶ İlf ve Petrov edebiyat eserlerinde gazete dili kullandıkları gibi gazete yazılarında da lirik, duygulu ve içli ifadeleri kullanmaktan çekinmezler. Vatanlarına olan sevgilerini, Sovyet insanların mutluluklarını engelleyen herşeye duydukları nefreti açıkça dile getirirler.⁴⁷

Bu yıllarda gazete yazıları dışında “Taraftarın Temiz Kalbi” (Çestnoye serdtse boleşçıka), “Gezinin Başlangıcı” (Naçalo Pohoda), “Mühteşem Konuklar” (Çudesniye Gosti) gibi mizah öyküleri ve denemeler yazarlar.

Petrov’un “...komik yazmak gittikçe zorlaşıyordu. Mizah çok değerli metaldir ve bizim madenlerimiz artık boşalmıştı” sözleri bu dönem hakkındadır.⁴⁸ 1932 yılında başladıkları “Alçak” (Podlets) adlı romanlarını yarım bırakırlar.

1933 yılında İlf ve Petrov gemiyle Avrupa gezisine çıkarlar. 1935 yılında ise ABD’ye giderler. Yazarlar, küçük Ford markalı arabalarıyla iki-üç ay içinde on altı bin kilometre yol yaparlar, yirmi beş eyalet, yüzlerce şehir, kızıl derililerin yaşadığı köyleri dolaşırlar, çölleri ve dağları geçerler, farklı milletlerden, mesleklerden, sosyal statüsü

---

⁴⁶ B.Galanov, 1961, s.229.

⁴⁷ L.M.Yanovskaya, 1969, s.167.

⁴⁸ L.M.Yanovskaya, a.g.e., s.170.

değişik olan insanlarla sohbet ederler.⁴⁹ Ernest M. Hemingway, Henry Ford, Upton Sinclair, Steffens J. Lincoln ile görüşürler. Bütün bunlar soğuk savaş öncesi meydana gelir. 1933 yılında, Sovyet Rusya'sı ile Roosevelt yönetimindeki Amerika arasında olumlu diplomatik ilişkiler oluşur. Bu sayede Sovyetler Birliği'nden gelen misafirler Amerikalılarla rahatça iletişim kurabilirdi.⁵⁰ Amerika'da iken gözlemedikleri izlenimlerini İlf ve Petrov 1936 yılında çıkan "Tek Katlı Amerika" (Oдноetajnaya Amerika) denemelerinde anlatırlar. Bu eseri oluşturan ilk yedi deneme *Pravda* gazetesinde , "Amerika Fotoğrafları" (Amerikanskiye fotografii) başlığı altında İlf'in çektiği fotoğraflar dizisi ise *Ogonyok*'ta çıkar. "Tek Katlı Amerika" öykülerinde yazarlar herkesin bildiği gökdelen Amerika'sının yanı sıra bu ülkenin kasaba ve köylerindeki hayatı aktarırlar. Amerika'nın kötü yanlarını eleştirirken, Sovyet insanların yararlanabilmeleri için iyi özelliklerini de nesnel bir şekilde anlatırlar. Örneğin, servis denilen ilgili ve kibar müşteri hizmetinin Rusya'nın otel, market ve lokantalarında da uygulanmasını istediklerini söylerler. Bu öykülerde mizah ve hiciv unsurları önemli yer tutar.

Kış şartlarında yapılan bu uzun yolculuk İlf'in zaten zayıf olan sağlığını olumsuz etkiler. Verem teşhisi konan İlf zamanının çoğunu sanatoryumlarda geçirdiği için "Tek Katlı Amerika"nın üzerinde eskisi gibi Petrov ile birlikte çalışamaz. Bu nedenle İlf ve Petrov öykünün yazılacak bölümlerini paylaşırlar. "Tek Katlı Amerika"nın yirmi bölümünü İlf, yirmi bölümünü Petrov yazar ve sadece yedi bölümünü birlikte yazarlar. Slavin, beraber yazdıkları on senelik süreç içinde İlf ve Petrov'un tarzlarının birbirine

---

⁴⁹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.185.

⁵⁰ B.Galanov, 1961, s.236.

benzediğini, en tecrübeli ve bilgili eleştirmenler dahil, hiç kimsenin hangi bölümlerin kimin tarafından yazıldığını anlamadığını söyler.⁵¹ Beraber yazdıkları son eser ise artık İlf'in ölümünden sonra *Znamya* dergisinde yayımlanan “Tonya”(Tonya,1937) öyküleri olur. Bu hiciv öyküsü aynı zamanda liriktir. Bu öyküde, ABD’de hayatının iki yılını geçiren Rusya Büyük Elçiliğinin bir çalışanının eşi olan Tonya Govorkova’nın orada gördükleri ve hissettikleri anlatılır.

Sağlığı giderek kötüleşen İlf Kırım’da ve Moskova’nın yakınlarındaki sanatoryumlarda verem tedavisi görür, kendini arkadaşlarından ve edebiyat işlerinden kopmuş ve yalnız hisseder. Ömrünün neredeyse son gününe kadar daktilosunda notlarını yazar. İlf, hayatı boyunca iyi bir gözlemci olmuştur. Çevresindeki bir isimden, dükkan tabelasına kadar gördüğü her ilginç detayı, tuttuğu küçük not defterlerine yazar. Günlerinin sayılı olduğunu ve öleceğini bildiği için son notları lirik ve hüznüldür. Petrov bu çalışmaları “*seçkin edebiyat eseri*” olarak nitelendirir. Birçok eleştirmen İlf’in tuttuğu notlarla Çehov’un notları arasında benzerlik olduğunu dile getirir.⁵² İlf kendinden ve sorunlarından bahsetmeyi sevmez. Notların sadece iki yerinde hastalığından söz eder:

“...Başıma gelen felaketi düşündükçe hep büyük bir hüznü duyuyorum.”

“İlkbahar akşamı öylesine tehditkar ve soğuk ki yüreğim dehşetle doluyor.

*Şanssız oluşum ne korkunç.”*⁵³

---

⁵¹ L.Slavin, “Ya znal ih”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

⁵² Ye.Petrov, “İz vospominaniy ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

⁵³ Ye.Petrov, “İlf’le İlgili Anılardan”, çev.Z.Günel, 2004, s.153.

Ölümünden bir kaç gün önce bir restoranda eline kadehi alır ve hüzünlü bir ifadeyle “Ich sterbe” (ölüyorum) markalı şampanya⁵⁴ der.⁵⁵ 13 Nisan 1937 yılında akşam saat 10:35’te İlf hayata veda eder.

Yakın dostu ve iş arkadaşının ölümünden derinden etkilenen Petrov cenaze töreninde şöyle der: “*Ben kendi cenazemde bulunuyorum*”.⁵⁶ Petrov, 1940 yılında ise Erenburg’a herşeye yeniden başlaması gerektiğini söyler. 1937 yılının yazında İlf ile birlikte gitmeyi planladıkları Uzak Doğu gezisine tek başına çıkar ve döndükten sonra *Pravda*’da bir kaç denemesi yayımlanır. Bir süre *Literaturnaya gazeta*’nın baş redaktörünün yardımcılığını yapar ve gazetenin hazırlanma aşamasında önemli rol oynadığı için yazmaya çok vakit ayıramaz.

1939 yılında ise İlf ile beraber çalıştıkları yılları ve gelecekle ilgili planlarını anlatmayı düşündüğü “Arkadaşım İlf” (Moy drug İlf) kitabını yazmaya başlar. Aynı yıl “Barış Adası” (Ostrov mira, 1939) isimli grotesk tarzında bir komedi yazar. Kapitalist sistemi eleştiren bu piyes ilk defa, ileriki yıllarda, ölümünden sonra 1947 yılında yayımlanır ve sahnelenir. Petrov *Ogonyok* dergisinin redaktörü olur ve iyi bir organizatör konumuna gelir. Derginin daha kaliteli ve verimli olması için çalışmalar yapar. Fakat çağdaşları, Petrov’un bütün bu yoğun çalışmalar arasında bile İlf’in eksikliğini hissettiğini belirtirler. En büyük güçlüğü ise uzun süre birlikte çalıştığı arkadaşı olmadan bir şeyler yazarken çeker. 1939 yılında G. Munblit ile bir kaç sinema

---

⁵⁴Lurye’nin belirttiğine göre İlf, “Ich sterbe marka şampanya” ifadesiyle, A. P. Çehov’a göndermede bulunmuştur. Çehov, ölmeden hemen önce şampanya istemiştir ve biraz içtikten kısa bir süre sonra Almanca ich sterbe ‘ölüyorum’ diyerek hayata gözlerini kapamıştır. (Lurye.334)

⁵⁵Ye.Petrov, “İz vospominaniy ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008

⁵⁶L.Slavin, “Ya znal ih”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

senaryosunun üzerinde çalışır. Petrov “Müzikal Bir Olay” (Muzikalnaya istoriya), “Anton İvanoviç Kızıyor” (Anton İvanoviç serditsya), “Huzursuz Adam” (Bespokoynny çelovek), “Ukrayna Gecesi Sessizdir” (Tiha ukrainskaya noç), “Hava Arabacısı” (Vozduşny izvozçik) senaryolarını yazar. Bu senaryolardan ilk üçünü Munblit ile beraber yazar. “Müzikal Bir Olay”, “Anton İvanoviç Kızıyor”, “Hava Arabacısı” senaryolarının filmleri çekilir.⁵⁷

İkinci Dünya Savaşının ilk günlerinden itibaren Petrov *Pravda*, *Krasnaya Zvezda*, *İzvestiya* gazeteleri, *Ogonyok* dergisi ve bir Amerikan haber ajansı için savaş muhabiri olarak görev yapar. Cephede ve cephe gerisinde bulunur, Nazilerden kurtarılmış köy ve şehirleri gezer, orada yaşayan insanlarla konuşur ve edindiği izlenimleri Sovyet ve Amerikan halkları için yazdığı makalelerinde anlatır. Moskova, Murmansk ve Sivastopol cephelerini anlatan “Cephe Günlüğü” (Frontovoy dnevnik) üç bölüme ayrılır. Sivastopol’u anlatan bölüm, Petrov’un ölümünden sonra arkadaşları tarafından tamamlanır. Petrov savaş sahneleri ve kahramanlıkların yanında sıradan askerlerin ne şartlarda yaşadığını, cephede boş zamanlarında neler yaptıklarını anlatır.

26 Haziran 1942 yılında Taşkent kruvazörü cephaneye ve erzak ulaştırıp oradaki yaralıları, çocukları ve kadınları almak için havadan ve denizden kuşaltılmış Sivastopol’e doğru yola çıkar. Naziler tarafından bombalanan gemi Sivastopol kıyısına güçlüklerle ulaşır. Fakat geri dönerken ağır bir darbe alarak yolculuğunu Novorossiysk şehrinde sonlandırır. 2 Temmuz 1942 yılında Petrov’un Novorossiysk’ten Moskova’ya dönerken bindiği uçak Rostov şehrinin Mankovo köyünün yakınlarında düşer. Enkazın altından çıkarılan Petrov bir kaç defa: “*Su... Su... Su!*” der. Ona getirdikleri sudan bir

---

⁵⁷ L.M.Yanovskaya,1969, s.209-210.

yudum içtikten sonra ölür. Olay yerinde daha sonraları mermer bir anıt yapılır. Petrov'un ölümünden iki gün sonra ise *Krasnaya zvezda*'da Sivastopol'e yolculuğu sırasında yaşadıkları hakkında "Kuşatmanın yarılması" (Proriv blokadı) adlı bitmemiş son denemesi yayımlanır.⁵⁸

---

⁵⁸ L.M.Yanovskaya, 1969, s. 216.

3. “ALTIN BUZAĞI” ROMANININ RUS EDEBİYATINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

“On İki Sandalye” ve “Altın Buzağı” İlf ve Petrov’un ortak yazdığı aynı türde iki romandır. “On İki Sandalye” 1928 yılının Ocak ayında biter ve *30 dney* dergisinde yayımlanır. “On İki Sandalye” İlf ve Petrov’un ilk ortak çalışmasıdır. Devrim öncesi soylu sınıfından olan İppolit Matveyeviç Vorobyandinov, ölmekte olan kayınvalidesi Klavdiya İvanovna Petuhova’dan, Stargorod şehrindeki evlerinde kalan on iki sandalyeden birinin içine büyük para eden pırlantalar sakladığını fakat aceleyle kaçmak zorunda kaldıklarından mücevherlerini orada bıraktığını öğrenir. Vorobyandinov, her şeyi bırakıp bu mücevherleri bulmak için Stargorod’a gider. Oraya gelir gelmez Ostap Bender adlı gençle tanışır ve geliş nedenini ona anlatmak zorunda kalır. Vorobyandinov ile Bender Rusya’nın her tarafına dağılmış sandalyelerin peşinde pırlantaların saklı olduğu sandalyeyi bulmak için ülkenin bir çok yerini dolaşır ve o dönemin sosyal özelliklerini ortaya koyan çeşitli insanlarla karşılaşır. Romanda anlatılan olaylar romanın da yazıldığı tarih olan 1927 yılında, Rusya’da NEP dönemi yaşanırken geçer. Kahramanların çoğu nepman niteliklerini taşır. Fakat Vorobyandinov ile Bender, bütün maceraların sonunda aradıkları pırlantaları elde edemezler. Aklını kaybeden Vorobyandinov uykuda olan Bender’in boğazını keserek öldürür.

Birinci romanları bittikten hemen sonra 1928 yılında İlf ve Petrov ikinci romanlarını yazmaya başlarlar. Fakat bu roman “On İki Sandalye” gibi kısa sürede bitmez ve ancak 1931 yılında “On İki Sandalye”nin yayımlandığı *30 dney* dergisinde “Altın Buzağı” adı altında yayımlanır. Petrov, zorlanmalarını şöyle açıklar: “*Yazmak zordu... “On İki Sandalye”nin ne kadar kolay yazıldığını hatırlıyor ve gençliğimizi*

kıskanıyorduk. Yazmaya otururken kafamızda süje yoktu. Onu yavaş ve inatla yaratıyorduk".⁵⁹

Fakat çağdaş eleştirmenlerden M. P. Odesski ve D. M. Feldman bu açıklamasını pek inandırıcı bulmazlar ve Petrov'un Rusya'nın içinde bulunduğu politik durum nedeniyle doğruyu söyleyemediğini savunurlar. Yaptıkları araştırmaların sonucunda, bu durumun daha farklı sebeplerden kaynaklandığına dikkat çekerler. "On İki Sandalye"nin sonunda Ostap Bender, diğer roman kahramanlarından farklı olarak umut dolu ölür. Yazarlar ona ayrıcalık tanırırlar. Bender öldürülür. Ama ölümüne uykuda, yakında ulaşacağı zaferi beklerken yakalanır. İşte bu nedenle şöyle bir soru çıkabilir: "Ya Bender ve Vorobyeninov daha şanslı olup mücevherleri bulsalar, onları Sovyetler Birliği'nde kullanabilirler miydi?" Bu nedenle İlf ve Petrov ikinci romanlarında, hiç kimsenin Sovyetler Birliği'nde kanun dışı yollarla elde edilen paradan yararlanamayacağını göstermek için bir tür "sosyal bir sipariş" gerçekleştirmek zorunda kalmışlardır.

2 Aralık 1928 yılında *Pravda* gazetesinde Nikolay İ. Buharin'in işçi ve köy muhabirleriyle yaptığı toplantıda konuşması yayımlanır. Buharin, Stalin'e yakın olan bir ekonomi uzmanı, devlet adamı ve politikacıdır. Konuşmasında "On İki Sandalye" romanından büyük parçalar okuyarak bu romandan övgüyle söz eder. Fakat 1929 yılının baharında durum değişir. Nisan ayında Stalin, Buharin'i "marksizmden uzaklaşmakla" (otkaz ot marksizma) suçlar. Buharin'e karşı propaganda yapılır.

Bunun dışında aynı dönemde *Literaturnaya gazeta* sayfalarında Sovyetler Birliği edebiyatında hicvin yeriyle ilgili tartışmalar başlar. Nisan 1929 yılında *Literaturnaya*

---

⁵⁹ Ye.Petrov, "K pyatiletyu so dnya smerti İlfa", **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

gazeta'da ünlü Sovyet eleştirmeni Abram Lejnevin makalesi yayımlanır. Lejnevin, bu makalesinde hiciv tarzının eskisi gibi gündemde olduğunu savunur. Hicvin, bürokrasi gibi toplumun gelişmesini olumsuz etkileyen olaylarla mücadele etmekte etkili olduğunu belirtir.

Ama 27 Mayıs'ta Lejnevin'e cevap olarak gazeteci V. İ. Blyum'un yazısı çıkar. Blyum, gazete yazılarının aksine hicvin sosyal açıdan zararlı olaylara karşı hiç bir zaman etkili olmadığını yazar. Ayrıca edebiyatta hicvi "antisovyet propaganda" (antisovetskaya agitatsiya) ile eşleştirir. Bu yazı, hiciv yazarları için çok tehlikeli sonuçlar yaratabilirdi. Bu belirsiz durumda, İlf ve Petrov suskun kalarak polemiklere girmemeyi tercih ederler ve ikinci roman üzerindeki çalışmalarını ertelerler.

Çok geçmeden bir kaç ünlü Sovyet edebiyatçı, *Literaturnaya gazeta* için yazdıkları makaleler aracılığıyla Blyum ile tartışmaya girerler. Bu uzun süren tartışma Blyum'un yenilgisi ile biter.⁶⁰

3 Mart 1930 yılında *Pravda*'da Stalin'in hazırladığı "Başarının Verdiği Başdönmesi" (Golovokrujeniye ot uspehov) adlı makalesi çıkar. Bu makalede Stalin, politik alanda yapılmış bazı abartıları eleştirir ve bazı radikal yöntemlerden uzaklaşıldığını belirtir.

İşte bu geçici yumuşama döneminde Odesski ile Feldman, İlf ve Petrov'un ikinci romanlarının üzerinde çalışmalarına döndüklerini tahmin ederler. Eleştirmenler İlf ve Petrov'un önceden yazılmış sekiz bölüm ile romanın başlangıcını önemli ölçüde değiştirdiklerini ve bir kaç farklı motif eklediklerini söylerler.

---

⁶⁰ M.P.Odesskiy,D.M.Feldman,"Gromkoye molçaniye",
http://gatchina3000.ru/literatura/koreiko_a_i/gold-calf_intro_3.htm,23.12.2008.

Böylece dikkatli davranan İlf ve Petrov sayesinde ülkede politik açıdan stabilize olmayan duruma rağmen “Altın Buzağı” 1931 yılında *30 dney* dergisinde yayımlanır. Üstelik eleştirmenler tarafından olumlu karşılanır.⁶¹

NEP döneminin ardından Sovyetler Birliği yeni bir gelişme sürecine girmişti. Sanayileşme ve ilk beş yıllık kalkınma projeleri uygulanmaya başlamıştı. İşte “Altın Buzağı” da bu sıralarda geçen olaylar anlatılır.

Yerşov, bir toplumu oluşturan farklı karakterleri, onların olumsuz taraflarını ve sistemin aksayan yönlerini gözler önüne sermek için, eserin baş kahramanına uzun yolculuk yaptırmanın en iyi yöntem olduğunu söyler. Bu yöntemi hem Dickens, Rabelais, Cervantes gibi yabancı hem de Gogol ile Saltıkov-Şçedrin gibi Rus hiciv yazarları kullanmıştır.⁶² Picaresque (plutovskoy) romanlarda sahtekarlık peşinde olan baş kahraman, yaptığı yolculuklar sırasında çok sayıda farklı sınıflara ve sosyal gruplara ait değişik insanlarla karşılaşır.

Ünlü Rus filolog Beznosov “Ölü Canlar” (Myortvıye duşi, 1841) romanının konusunu Gogol’e Puşkin tarafından önerildiğini hatırlatarak Gogol’ün şu sözlerini aktarır: “*Puşkin konuyu, kahramanla birlikte tüm Rusya’yı tam bir özgürlük içinde dolaşma ve pek çok farklı karakteri ortaya koyma olanağı verdiği için bana uygun görmüştür*”.⁶³

İlf ve Petrov, Gogol’ün yazdığı tarzı ve yararlandığı yöntemleri 20. yy’ın 20’li yıllarında Sovyet Rusya’sındaki gerçekleri anlatmak için kullanırlar. Yerşov’a göre İlf

---

⁶¹M.P.Odesskiy,D.M.Feldman,“Gromkoye molçaniye”,
http://gatchina3000.ru/literatura/koreiko_a_i/gold-calf_intro_3.htm,23.12.2008.

⁶²L.Yerşov, *Sovetskaya satiriçeskaya proza*, “Hudojestvennaya literatura”, Moskva, Leningrad, 1966, s. 122.

⁶³E.L.Beznosov, “Sovetskaya deystvitelnost v romanah İ.İlfa i Ye.Petrova. Osobennosti satiri İlfa i Petrova”, <http://lit.1september.ru/article.php?ID=200404313>,23.12.2008.

ve Petrov, Gogol'ün geleneğini yeni tarihi koşullarda devam ettirirken ona farklı bir boyut kazandırır. Romanlarında hayatın dramatik ve trajik yanlarını anlatırken, Gogol gibi hem ağlayıp hem gülerler. Ama her şeye rağmen İlf ve Petrov'un romanlarının ayrı bir havası vardır.⁶⁴

“Altın Buzağı”da Gogol'ün eserlerinde olduğu gibi, komik detaylar korkunç ve itici detaylardan daha fazladır. Olumsuz olaylar anlatılsa da, roman genelde neşeli ve iyimserdir. O dönem Sovyet edebiyatındaki eserlerden farklı bir özelliktir bu. Çünkü o dönem edebi eserlerinin bir kısmı fazlasıyla olumsuz, karamsar ve ülkenin geleceğini iyi görmeyen nitelikte, diğerleri ise yapmacık, yüzeysel ve sahte bir heyecan içerisindeydi.⁶⁵ İlf ve Petrov ise bu romanda bir yandan sistemin aksayan ve kötü yönlerini buna bağlı olarak da bu durumdan çıkar elde etmeye çalışan bencil ve duyarsız insanları eleştirirken, diğer yandan da ülke geleceği için duydukları inanç ve umutları da yansıtmaktadırlar. Moldavski ise, İlf ve Petrov'un romanında hafif ve lirik gülümsemenin hemen alaycı bir gülmeyle yer değiştirmesinin, bir paragraf hatta bir satırda farklı bir kaç duyguyu aktarmanın Gogol'ün geleneği olduğunu söyler.⁶⁶

Hiciv romanları, psikolojik analiz üzerine kuruludur. Bu nedenle “Altın Buzağı”da kahramanların ayrıntılı hayat hikayelerine, duygularının ve düşüncelerinin ani değişimlerine ve uzun uzun tasvirlerle rastlanmaz. Doğa tasvirleri, aşk teması öğeleri çok azdır. Kahramanlarının iç dünyalarını, hayata bakış açılarını ve karakter özelliklerini İlf ve Petrov klasik romandakinden tamamen farklı bir şekilde ortaya koyarlar. Hiciv öğeleri bulunmayan klasik romandan daha sade ve basit bir kurgu, olumsuz

---

⁶⁴ L.Yerşov,1966, s. 169.

⁶⁵ **İstoriya russkoy sovetskoy literaturı**, “Vıssaya şkola”, Moskva, 1979, s. 158.

⁶⁶ D.M.Moldavskiy, **Tovarişç Smeh**, “Lenizdat”, L., 1981, s. 246.

kahramanları gözler önüne sermek için kullanılır. Bu amaçla parodilere, abartmalara ve çok sayıda gerçek dışı öğelere başvurulur. Farklı özelliklerde bir çok ara kahraman ise olumsuz konuyu zenginleştirir, esere renk ve hareket katar.

İlf ve Petrov'un asıl meslekleri gazetecilik olduğu için, gazetelere özgü bazı özellikleri romanlarına taşırlar. Genellikle anlattıkları olayın tarihini hatta saatini verirler. Tasvirlerde ve kahramanlarının konuşmalarında sık sık gazete dilinde kullanılan sözcükler ve cümleler geçer. O sıralar gazetelere yansıyan olayların bazılarında romanın kurgusu içerisinde yer verirler ya da kısaca değinirler.

“Ölü Canlar” romanının metni, kendi içinde tamamlanmış ara anlatımlar içermektedir. Bu bölümlerde romanın genel anlatım biçiminden farklı olarak retorik ve lirik bir ifade baskındır. Örneğin Rus troykası hakkındaki kısım. “Altın Buzağı” romanında da bu tür öykü çoktur. Roman, “Yayaları Sevmek Gerekir” (Peşehodov nado lyubit) öyküsüyle başlar. Roman boyunca “Büyük ve Küçük Dünyalar Hakkındaki Öykü” (O bolşom i malom mire), “Adem ile Havva Öyküsü” (Rasskaz ob Adame i Yeve), “Ölümsüz Bir Yahudinin Öyküsü” (Rasskaz o veçnom jide) gibi öykülerle karşılaşılır.

Hem “Ölü Canlar”ın hem de “Altın Buzağı”nın baş kahramanları yolculuklar yapar. “Ölü Canlar”ın baş kahramanı Çiçikov Rusya’yı faytonuyla gezer. Fakat Ostap Bender fayton için tiksintiyle şöyle der: “*Geçmiş çağların binek aracıdır bunlar. (...) Binsen bile çok uzağa gidemezsin. Ayrıca koltukların astarların altında minik fareler cirit atar*”.⁶⁷ Bender fayton yerine insanlarla tıka basa dolu tramvayı tercih eder. İlf ve

---

⁶⁷ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, **Antologiya Satırı i Yumora Rossii XX veka**, İ.İlf,Ye.Petrov, “Eksmo”, Moskva, 2008, T.2, s. 350.

Petrov ülkelerindeki bütün değişimlerin doğru olduğuna inanmasalar bile, sanayileşmeyi ve Rusya'nın teknolojik açıdan gelişmesini coşkuyla karşılarlar. Lurye, İlf ve Petrov'un yeni makinaların, inşaatların, ulaşım yollarının yapılmasıyla birlikte ülkelerindeki fakirliğin ve cahilliğin yok olacağına inandıklarını söyler.⁶⁸ Bu nedenle olsa gerek "Altın Buzağı"da sık sık yeni binalardan, asfalt yollardan, devasa fabrikalardan, trenlerden ve arabalardan bahsedilir. Bunun yanında "Altın Buzağı"yı bir tür tarihi roman olarak da kabul etmek mümkündür. Çünkü bu romanda 20'li yılların sonunda ve 30'lu yılların başındaki Sovyet Rusya'sının ayrıntılı ve gerçekçi bir tablosu verilir. Burada İlf ve Petrov, o yıllarda sık sık düzenlenen otomobil yarışlarından ve beş yıllık kalkınma planlarından söz ederler. 1930 yılının Mayıs ayında açılışına gittikleri Türkmenistan-Sibirya demir yolu hattı (Turksib) konusuna romanda önemli bir yer verip beş bölümünü ayırırlar.

"Ölü Canlar" ile "Altın Buzağı"nın başka ortak bir yanı daha vardır. "Ölü Canlar" romanının devamının yazılması için bir kaç defa uğraşılır ama bütün bu çabalar sonuç vermez. Aynı durum "Altın Buzağı" için de tekrarlanır. Roman, okuyucuyla buluştuktan sonra hem edebiyat eleştirmenleri hem okuyucular İlf ve Petrov'dan "On İki Sandalye" ile "Altın Buzağı" romanlarının devamını yazmalarını isterler. Yazarlara çeşitli konular önerilir. Üçüncü romanda Bender ve arkadaşları değişip Sovyetler Birliği'nin örnek vatandaşları olacaktır. Bu istekler üzerine İlf ve Petrov üçüncü romanları üstünde çalışmaya başlarlar. Hatta, *Komsomolskaya pravda* gazetesinde çıkan "Üçüncü Romanımız" (Naş tretiy roman) başlıklı yazılarında romanda anlatılacak

---

⁶⁸ Ya.S.Lurye, 1997, s.254.

olayların Karelya’da, Belomor-Baltik kanalının inşaatında geçeceğini açıklarlar. Fakat bu roman da “Ölü Canlar”ın devamı gibi yazılamaz. Böylece Ostap Bender’in maceraları yarım kalır.

Petrov’un sözlerine göre ikinci romanlarının temelinde “*manevi değeri olmayan para konusu yatmaktadır*”.⁶⁹ Romanın taslaklarında ise Bender ile ilgili: “*Para – çalışmaktır... Uyuyamıyordu, parasının çalınacağından korkuyordu. Koreyko’ya benzemeye başladı*”⁷⁰ sözleri kullanılmıştır. Yazarların bu romana isim olarak seçtikleri altın buzağı ifadesi de parayla bağlantılıdır. İncilde geçen efsaneye göre, Tanrı Hz. Musa ve kardeşi Harun’a İsrail halkını Mısır’dan çıkarma emri verir. Üç aylık zorlu yolculuktan sonra Hz. Musa halkını kardeşi Harun’a bırakır ve Tur Dağına çıkar. Orada kırk gün kırk gece Tanrı’ya dua eder. Yolda yorulan halk, Hz. Musa’nın uzun süre dönmediğini görünce, Harun’dan kendilerine bir put yapmasını ister. Harun kadınların kulaklarındaki altın küpeleri toplayıp onlardan buzağı şeklinde bir put yapar. Halk, bu puta tapmaya başlar. Tur Dağından dönen Hz. Musa halkın altın buzağının etrafında dans ettiğini görünce bu buzağıyı ateşte eritir, sonra toz haline getirip denize savurur.

Bilindiği gibi, aynı olay Kur’an-ı Kerim’de de anlatılmaktadır. Çağdaş Avrupa kültüründe ise altın buzağı paranın egemenliğinin, zenginliğe tapmanın ve açgözlülüğün sembolü olarak kabul edilmektedir.⁷¹

“Altın Buzağı” romanı “Antilop Ekibi” (Ekipaj antilopı), İki Organizatör” (Dva kombinatora) ve “Tüzel Kişilik” (Çastnoye litso) adlı üç ana bölümden oluşur. Bu

---

⁶⁹A. Vulis, İ. İlf Ye. Petrov. *Oçerk tvorçestva*, “Hudojestvennaya literatura”, Moskva, 1960, s. 220.

⁷⁰A. Vulis, a.g.e., s. 218.

⁷¹http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B9_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%86,2.05.2009.

bölümler birbirlerinin devamı olan üç farklı uzun öykü'den oluşmaktadır. Öykülerde anlatılan olaylar Rusya'nın farklı yerlerinde geçmesine rağmen üçünün de ortak konusu Bender'in, tesadüfen milyoner olduğunu öğrendiği Aleksandr İvanoviç Koreyko adlı kahramanın parasını elde etmek için çevirdiği dolaplar, yaptığı düzenbazlıklar ve başından geçen olaylardır.

“Altın Buzağı”nın ilk bölümünde baş kahraman Ostap Bender, Arbatov şehrine geldikten sonra romanın önemli kahramanlarından Şura Balaganov, Panikovskiy ve Adam Kazimiroviç Kozleviç ile tanışır. Bu dört kişi, Koreyko'dan para koparmak için uğraşacak takımı oluştururlar.

Balaganov, iri yarı kıvılc saçlı bir gençtir. Bender ile tanışmadan önce kendini teğmen Şmidt'in oğlu gibi gösterir ve Rusya'yı şehir şehir dolaşarak oraların kaymakamlarından para kopararak geçinir. İlf ve Petrov'un romanlarında anlattıkları teğmen Şmidt hayali bir kahraman değil gerçek hayattan alınmış bir karakterdir. Teğmen Şmidt, 1905 yılında Sevastopol'da “Oçakov” kruvazöründe ayaklanmayı yöneten kişilerden biridir. 1906 yılında idam edilmiştir. Teğmen Şmidt'in gerçekten de bir oğlu vardır. Ayaklanma sırasında on yedi yaşında olan oğlu da “Oçakov”dadır. Daha sonra 1917 yılında Rusya'dan göç etmiştir. “Altın Buzağı” romanının yazıldığı dönemde bir çok dolandırıcı, kendini ünlü devrimcilerin akrabaları olarak gösterip kazanç sağlamaya çalıştıkları bilinir.⁷² O yıllarda Rusya'da yaşanan bu olayı İlf ve Petrov romanlarına taşırlar. Balaganov çoğu zaman Bender'in ne demek istediğini anlamayan

---

⁷² Yu.K.Şçeglov, “Kommentarii k romanu ‘Zolotoy telyonok’”, **İ.İlf, Ye.Petrov, Zolotoy telyonok: Roman. Yu.K. Şçeglov, Kommentarii k romanu ‘Zolotoy telyonok’**, “Panorama”, Moskva, 1995, s.341.

cahil ve saf biridir. Son bir yıl içinde de işlediği suçlar ve yaptığı dolandırıcılıklar nedeniyle iki defa hapse girip çıkmıştır.

Diğer karakter Panikovskiy, 1917 yılına kadar Kiev sokaklarında kör rolü yapmış ve bu nedenle ona yardım etmeye çalışan insanları soyarak yaşamış bir yankesicidir. Panikovski'nin kendisi bunu şöyle açıklar: “*O zamanlar zengin bir adamdım. Bir ailem vardı, sofrada nikel semaverde çay kaynardı. Sence nasıl geçinirdim? Mavi bir gözlük ve kör bastonuyla*”.⁷³ Panikovskiy, Bender ile karşılaştığında eskimiş kirli takım elbise giyen yaşlı, hastalıklı, huysuz ve sefalet içinde bir adam olarak anlatılır.

Kırk altı yaşındaki Kozleviç eski bir hırsızdır ve bu nedenle bir kaç defa hapis yatmıştır. Çocukluğundan beri çeşitli makinalara ilgi duyduğu için soygun yaparken kendi icat ettiği aletleri kullanır ama her seferinde de yakalanır. Son hapis cezasını çektikten sonra Kozleviç dürüst yollardan para kazanmaya karar verir. İki sene dürüstçe çalışarak para biriktirdikten sonra eski bir araba alır ve Moskova gibi büyük şehirlerden uzak küçük yerlerde bu arabayla müşterileri gezdirerek para kazanmak için uğraşır. Fakat Balaganov ve Panikovski gibi Kozleviç'in de işleri iyi gitmez. Çünkü Arbatov şehri sakinleri bu araba gezileri için kendi paralarını harcamanın aptallık olduğunu düşünür ve devletin parasını harcamayı tercih ederler, eninde sonunda da yakalanırlar. Bu yüzden de Kozleviç'i suçlarlar ve onu insanlık suçlusu ilan ederler.

Bender, Balaganov'dan Çernomorsk şehrinde Aleksandr İvanoviç Koreyko isimli kendini gizleyen bir milyonerin yaşadığını öğrenir. Yol paraları olmadığı için Bender “Antilop” olarak adlandırdığı Kozleviç'in arabasıyla yeni arkadaşlarını da

---

⁷³ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 140.

yanlarına alarak o bölgede düzenlenen otomobil yarışlarına katılan bir ekip gibi yola çıkarlar. Çernomorsk'a kadar, otomobil yarışlarının düzenlendiği yol boyunca bulunan küçük yerleşim bölgelerinde benzin depolayıp yemek yerler ve yanlarında erzak götürürler. Romanın bu bölümünde İlf ve Petrov daha çok, büyük şehirlerden uzak yaşayan insanların cahilliklerini ve politik açıdan bilinçsizliklerini eleştirirler. Aynı bölümde, Sovyetler Birliği'nde oluşan düzene uyum sağlayamayan çar yanlısı Fyodor Nikitiç Hvorabyov, mesleği bulmaca üretmek olan yaşlı Sinitsin ve Bender'in daha sonra tanışıp seveceği Zosya Sinitskaya adlı karakterlerden söz edilir.

“Altın Buzağı”nın ikinci bölümünde anlatılanlar artık Çernomorsk'ta geçer. Arbatov ve Çernomorsk gerçekte Rusya'da olmayan hayali şehirlerdir. Ama Şçeglov, İlf ve Petrov'un Çernomorsk adı altında Odesa'yı anlattıklarını belirtir. Şçeglov, romanda Çernomorsk'un kuruluş tarihi olarak gösterilen 1794 yılının aslında Odesa'nın kuruluş tarihi olduğuna dikkat çeker. Ayrıca Çernomorsk'un otellerinde dekorun, bazı sokakların ve kişilerin Odesa'yı hatırlattığını söyler.⁷⁴ Romanda Çernomorsk'un otellerinin odalarından birinde ünlü yazar Leonid Andreyev'in kaldığından bahsedilmektedir. Şçeglov da, Andreyev'in gerçekten Odesa'yı ziyaret ettiğini belirtir.⁷⁵

Bu bölümde İlf ve Petrov kendini gizleyen milyoner Koreyko'dan söz ederler. Koreyko devleti ve insanları kandırarak zenginleşmiş birisidir. Sovyet rejiminin yakın zamanda biteceğine inanan Koreyko, Rusya'nın tekrar eski düzenine dönene kadar kanun dışı yollarla kazandığı paralarını sıradan bir valizin içinde tren istasyonunun emanet odasında saklar. Özlediği eski düzen gelene kadar Koreyko dar gelirli Sovyet

---

⁷⁴ Yu.K.Şçeglov, 1995, s.357, 397.

⁷⁵ Yu.K.Şçeglov, a.g.e., s.442.

memuru kimliğine bürünerek kötü beslenir, sıradan giyisiler giyer, tam anlamıyla yaşamadan parasını rahatça harcayabileceği düzenin gelmesini bekler. Koreyko, İlf ve Petrov'un açıkça nefret duydukları az sayıda kahramanlardan birisidir. Romanda Koreyko, Bender ile karşılaştırılır. Dolandırıcı bir kişi olmasına rağmen parayı önemsemeyen, son parasını düşünmeden arkadaşlarına verebilecek biri olduğu için ve başka özellikleri sayesinde Bender, Koreyko'dan üstün görünür.

Bu bölümde işlenen başka önemli bir konu Sovyetler Birliği devlet dairelerinde olan bürokrasidir. Yazarlar romanın bir kaç alt bölümünü “Herkül” adlı devlet dairesindeki düzeni anlatmak için ayırırlar. Çarlığın bitimiyle birlikte bürokrasi yok olmamış aksine yeni düzende de varlığını sürdürmeye devam etmiştir. “Herkül”de görev yapan bir kaç farklı özellikte memur anlatılır. Onlardan her biri farklı yöntemlere başvurarak işini yapıyormuş gibi görünür. Fakat hepsinin asıl amacı hiç bir şey yapmadan, rahatlarını bozmadan düzen içerisinde maaşlarını almaktır. Bu durum da ayrı ayrı kişiler olmalarına rağmen bu memurların hepsini aynı yapıda olduklarını gösterir.

Çernomorsk'ta bulunmalarının gerçek nedenini gizlemek için Bender arkadaşlarıyla “Boynuz ve Toynak Stok Bürosu”nu (Kontora po zagotovke rogov i kopit) kurar. Moldavskiy, İlf ve Petrov'un bu ismi Mayakovski'nin Rusya'daki bazı kurumların hiçbir fayda sağlamadan var olmalarını eleştirmek için yazdığı “Tröstler” (Trestı, 1923) şiirinden aldıklarını belirtir. Benzer bir isimdeki büro da “Tırnak ve Kuyruk Stok Bürosu” (Kontora po zagotovke kogtey i hvostov) 1929 yılında İlf ve Petrov'un yazdıkları “1001 Gün ya da Yeni Şehrazad”ta geçer.⁷⁶ Bender'in açtığı bu büroda doğal olarak hiç bir iş yapılmaz. Bender ise, Koreyko'ya şantaj yaparak ondan

---

⁷⁶ D.M.Moldavskiy, 1981, s. 262.

para alabilmek için hakkında bilgi toplamakla uğraşır. Bir kaç ay süren araştırmaların sonunda Bender, Koreyko'nun hangi yöntemlere başvurarak para kazandığına ilişkin bilgiler içeren kalın bir dosya oluşturur. Fakat tam para alacağı sırada Koreyko Çernomorsk'u terk edip kaçar.

Paradan umudunu kesen Bender tesadüfen tanıştıktan sonra görüştüğü Zosya Sinitskaya'dan Koreyko'nun yerini öğrenir. Bölümün sonunda Bender ve arkadaşları Koreyko'nun peşinde tekrar yola çıkarlar. Bu zorlu yolculuğa dayanamayan Panikovski ölür. Bu ölümden etkilenen Balaganov ile Kozleviç, Bender'den ayrıлып eski uğraşlarına dönmeye karar verirler. Bundan sonra Bender yolculuğuna tek başına devam eder.

Romanda “Karga Yuvası” (Voronya slobodka) olarak geçen ve Rusya'da o dönemde son derece yaygın olan komünal dairenin sakinleri Vasisuali Lohankin, Mitriç, kimsesiz nine gibi sadece kendi çıkarlarını düşünen karakterler ikinci bölümün önemli öğeleridir.

Üçüncü bölümde Bender, Sovyet gazetecileri için ayrılan trenle Turksib'in açılışına gider. Turksib'e vardığında Koreyko'yu bulur ve sahibi olmak için çok çaba harcadığı bir milyon rubleyi ondan almayı başarır. Fakat beklediğinin tersine bu para Bender'e mutluluk getirmez. Üstelik para için bırakıp gittiği sevgilisi Zosya'nın başka bir gençle evlendiği haberi onu derinden sarsar. Hayal kırıklığına uğrayan Bender, Hintli bir filozoftan hayatın gerçek anlamını öğrenmek ister ama bu sorusuna cevap alamaz. Hintli yazar ve filozof Rabindranath Tagore Eylül 1930 yılında Rusya'yı ziyaret etmiştir. Gerçek hayatta olan bu olaya İlf ve Petrov romanlarında yer verirler.⁷⁷

---

⁷⁷ Yu.K.Şçeglov, 1995, s.592.

Aleksandra İlf, romanın ilk versiyonunun “Adam Bunun Gerekli Olduğunu Söyledi” (Adam skazal, çto tak nujno) başlıklı alt bölümle bittiğini aktarır. Bu alt bölümde Bender bir milyon rublesini Sovyet devletine bağışlayıp Zosya ile evlenir. Fakat “Altın Buzağı” 30 dneý’de yayımlandığı sıralarda İlf ve Petrov bu bölümü “Altın Post Şövalyesi” (Kavalер Zolotogo Runa) başlıklı alt bölümle değiştirirler⁷⁸. Bu değişikliğe önem veren yazarlar, 1931 yılında Paris’teki Fransızca çevirmenine mektupta: “...elinizdeki ikinci varyant sondur ve hiç bir durumda değişemez... Aksi taktirde teklif ettiğiniz bu yayımdan vazgeçmek zorundayız.”⁷⁹ derler. Bu son alt bölümde Bender bütün parasıyla aldığı mücevherlerle Romanya sınırından geçerek Rusya’dan göç etmeye çalışır. Fakat Romanyalı askerler mücevherleri zorla elinden alıp onu geri gönderirler. Tekrar beş parasız kalan Bender artık hayatta daha farklı birşeyler yapması gerektiğini anlar.

---

⁷⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, 2008, T.2, Ot sostavitelya, s.11.

⁷⁹ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 11.

4.ROMANIN BAŞ KAHRAMANI OSTAP BENDER

İlf ve Petrov'un romanlarında, bütün eleştirilenlerin ilgisini en çok baş kahraman Ostap Bender çeker. Bender, büyük organizatör (velikiy kombinator) ve kaptan (komandor) olarak Rus edebiyat tarihine geçmiştir. Lurye, büyük organizatör teriminin "Altın Buzağı"nın yazıldığı yıllarda Rusya'da popüler olan satranç terminolojisinden alındığını aktarır. *Komandor* sözcüğü ise Bender ve arkadaşlarının kendilerini otomobil yarışlarının önde gelen takımı olarak tanıttıkları için kullanılır.⁸⁰ Komandor, Rusya'da bazı spor dallarında takım kaptanı için kullanılan bir terimdir. İlf ve Petrov, Ostap Bender'i yaratarak Sovyet edebiyatında ilk defa örnek olarak gösterilen bir kişilik ve günlük yaşamda da kullanılan özel bir terim oluşturmuşlardır. Bu romandan sonra Rusya'da bu kahramana benzer karakter özelliklerindeki insanlar Ostap Bender veya Büyük Organizatör olarak adlandırılmışlardır. Petrov, Bender'in ne şekilde ortaya çıktığını şöyle anlatır: "*Ostap Bender ikinci derece bir figür, hemen hemen tek bölümlük bir kişi olarak düşünülmüştü. Bilardocu bir ahbabımızdan duyduğumuz "paranın bulunduğu dairenin anahtarı" tümcesini onun için hazırlamıştık. Ama Bender, kendisi için hazırlanmış olan bu çerçeveden yavaş yavaş çıkmaya başladı. Çok geçmeden onunla baş edemez olduk. Romanın sonuna doğru ona tıpkı yaşayan bir varlıkmuşcasına davranmaya başladık ve hemen her bölüme sızdırdığı yüzüzlüğüne sık sık kızardık*".⁸¹

---

⁸⁰ Ya.S.Lurye, 1997, s.260.

⁸¹ Ye.Petrov, "İlf"le İlgili Anılardan", çev. Z.Günel, 2004, s.151.

Ostap-Suleyman-Berta-Maria Bender-bey'in kendisinin anlattığına göre babası Türk uyruklu annesi ise kontestir.⁸² Odesa'da doğan ve bütün hayatını orada geçiren Karakina, Ostap-Suleyman Doğu kökenli isimlerin, Berta-Maria Batı isimleriyle birleşmesinin Rusya'da sadece Odesa'da mümkün olduğunu vurgulayıp Bender'in Odesalı biri olduğunu savunur. Ayrıca Bender'in Çernomorsk ile ilgili sorduğu sorular ("*İlık deniz banyoları kapanmadı mı daha? Kent tiyatroları çalışıyor mu? Çernomorsk'u serbest kent kabul ettiler mi?*")⁸³ Odesa'yı iyi tanıdığını gösterir. Bender düşünce ve konuşma tarzlarıyla da Odesalıları hatırlatır.⁸⁴

Bender'in bir kaç tane prototipi vardır. Feldman, onun en çok Katayev'e benzediğini söyler. Feldman'a göre Bender, Katayev'in tarzında şakalar yapar ve dış görünüş olarak da ona benzer. Üstelik roman kitap halinde ilk yayımlandığında Ostap Bender'in resmi olarak Katayev'in resmi basılır.⁸⁵ Katayev'in kendisi ise İlf ve Petrov'un Bender'i Ostap adında ama farklı soyadı olan Odesalı bir arkadaşlarından esinlenerek yazdıklarını söyler. Bender'in prototipi olarak başka bir Odesalı olan Ostap Şor da gösterilir. Bazı özellikleri ise İlf'in ağabeyi A. Faynzilberg'e benzetilir. Bunların dışında 1920 yılında Odesalı genç edebiyatçıların toplandıkları dairenin sahibi Mitya Bender'in Ostap Bender'in prototipi olabileceği söylenir.⁸⁶

Bender, dünya edebiyatındaki picaresque romanların baş kahramanlarının geleneğini devam ettirir. Eleştirmenler Bender'in en önemli öncüleri olarak Batı edebiyatından Moliere'nin Skapin'i, Carlo Goldoni'nin Truffaldino'sunu, Lesage'nin

⁸² İ.İlf, Ye.Petrov, "On İki Sandalye", **Antologiya Satırı i Yumora Rossii XX veka**, İ.İlf, Ye.Petrov, "Eksmo", Moskva, 2008, T.1, s. 378.

⁸³ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 124.

⁸⁴ Ye.Karakina, 2006, s. 144.

⁸⁵ http://moikompas.ru/compas/Ilf#mod_15, 01.05.2009.

⁸⁶ **Entsiklopediya literaturnih geroyev**, Sost. S.V.Stahorskiy, "Agraf", Moskva, 1998, s. 299.

Gil Blas'ı ve Beaumarchais'nin Figaro'sunu gösterirler. Ayrıca Bender'in bazı özelliklerini Dickens'in Samuel Weller adlı kahramanından aldığı söylerler. Rus edebiyatından ise "Ölü Canlar"ın baş kahramanı Çiçikov ile bazı benzerlikleri vardır. Bender, Çiçikov gibi bulunduğu ortamdaki kişilerin karakterlerine bürünmekte çok başarılıdır. Sovyet edebiyatından ise Bender, İsaak Babel'in Benya Krik'ine ve İlya Erenburg'un Hulio Hurenito'suna benzetilir.⁸⁷ Bender çok popüler ve sevilen bir kahramandır. Hiciv eserlerinde çoğu zaman sınırlı bir açıdan ele alınan kahramanlardan farklı olarak Bender her açıdan tamamlanmış canlı bir karakterdir.

"On İki Sandalye" romanında Bender aşağı yukarı yirmi sekiz yaşındadır⁸⁸. Bu neşeli, espirili ve hayat dolu genç, şık görünmeye çalışsa da üstü başı kirli, ayak topukları morlaşmış, çıplak ayağa giydiği turuncu ayakkabısı gibi dış görünüşündeki bazı detaylar komik görünür. Yazarlar Bender'in portresine bu detayları katarak ona sempati duymalarının yanı sıra onunla alay ederler. İlk romandaki Bender zaman zaman kaba olabilmektedir. "Altın Buzağı"daki Bender artık otuz üç yaşındadır. "On İki Sandalye"nin yazıldığı 1928 yılından "Altın Buzağı"nın yazıldığı 1931 yılına kadar üç sene geçtiği göz önüne alındığında Bender'in üç yıldan fazla yaşlanması dikkat çeker. Karakına bu konudaki uyumsuzluğu İlf'in kendi yaşını Bender'e vermesiyle açıklar.⁸⁹ İkinci romandaki Bender'in dış görünüşü artık daha farklıdır. O, boğazının esmer derisinde derin bir yara izi olan güçlü, atletik yapılı bir erkek olarak tasvir edilir. Yüz hatları "*demir paranın üstüne basılmış gibi*" nettir, gözlerinde "*korkutucu bir neşe*"

---

⁸⁷ Entsiklopediya literaturnih geroyev, 1998, s. 299-300.

⁸⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, "On İki Sandalye", 2008, s.79.

⁸⁹ Ye.Karakina, 2006, s. 147.

vardır. Balaganov, Bender'in "*karşısında hazır ola geçmek için dayanılmaz bir istek duyar*".⁹⁰

"Altın Buzağı"daki Bender, "On İki Sandalye"deki sadece gününü düşünüp ona göre hareket eden genç ve amaçsız Bender'den farklı olarak artık ne istediğini çok iyi bilen, belli amaçları olan kararlı bir kahraman olarak karşımıza çıkar. Bender amacını daha ilk görüşmelerinde açıkça belirtir ve Balaganov ile aralarında şöyle bir konuşma geçer:

Bender: "*...Hangi miktarda para hoşunuza gider söyler misiniz?*

- *Beş bin, - hızlıca cevapladı Balaganov.*

- *Ayda mı?*

- *Yılda.*

- *O zaman yollarımız ayrılıyor. Bana beş yüz bin lazım. Hem de mümkünse taksit taksit değil, peşin.*

- *Belki yine de taksit taksit kabul edersiniz?- diye sordu kinci Balaganov*

- *Ostap karşısındakine dikkatle baktıktan sonra ciddi sesle: çok isterdim ama peşin almam gerekir - diye cevapladı*".⁹¹

"Altın Buzağı"daki Bender, ilk romandaki neşeli ve meraklı yapısından bir şey kaybetmemiştir. Tam tersine ilginç olaylar ve insanlar onun dikkatini daha çok çekmeye başlar. Fakat öncekinden daha az coşkuludur ve tecrübe kazanmıştır, espirilerinde zaman zaman hüznün sezilir, önceki neşeli bakışlarının yerini düşünceli bakışlar alır. Bender, İlf ve Petrov'un espirili kişiliklerini ve zekalarını taşır, söylediği sözler ile çoğu zaman

---

⁹⁰ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 42-43.

⁹¹ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 42.

yazarların her hangi bir konudaki düşüncelerini aktarır. Bender düzenbaz bir kişi olmasına rağmen iyi eğitim almış, Latinceyi bilen, müzik, edebiyat ve bilimden anlayan bir gençtir. Bir çok konuda bilgisi vardır. Gazete okur ve ülkedeki son gelişmeleri takip eder. Konuşmalarında Milton, Rubens, Raffaello, Schubert, Freud, Spinoza, Rousseau'nun isimleri geçer. Lermontov ve Gogol'den parçalar okur. Koreyko'ya gönderdiği telgrafta yer alan "*Kontes yüzü değişti gölete koşuyor*"⁹² metni, Lev Nikolayeviç Tolstoy'un yaşadığı son günleriyle ilgili bilgiler içeren 1929 yılında çıkan kitaptan alınmıştır. Bu telgraf *Reç* gazetesi muhabirinin Tolstoy'un evini nasıl terk ettiğini anlatan telgrafın bir kısmıdır. Tolstoy'un evini terk ederken bıraktığı notu sonuna kadar okumayan eşi Sofya Andreyevna, kısa zaman önce iki köylü genç kızın intihar ettikleri gölete koşar ve kendini suya atar. Ama ev halkı tarafından kurtarılır.⁹³ Koreyko aldığı bu telgraftan hiç bir şey anlamaz ama o kadar telaşlanır ki onu mum ateşinde yakarak yok eder.⁹⁴

Bender'in konuşmaları o dönem gazete dilinde kullanılan kalıp ifadelerle doludur. Hatta küçük bir yerleşim yeri olan Udoyev halkının önünde yaptığı konuşmada sadece bu kalıpları kullanır: "*Yoldaşlar, otomobil lüks değil, çağdaş bir ulaşım aracıdır. Köylü beygirlerinin yerini kısa sürede demir atlar alacak. Sovyet otomobillerinin seri üretimini sağlayalım. Otomobil yarışlarıyla yol bozukluklarına ve her türlü sorumsuzluğa darbe indirelim*". (*Avtomobil, tovarişçi, ne roskoş, a sredstvo peredvişeniya. Jeleznıy kon idyot na smenu krestyanskoy loşadke. Naladim seriynoye*

---

⁹² Rusça "Grafinya izmenivşimsya litsom bejit prudu" sözcükleriyle ifade edilen bu telgraf metni bozuk bir dille yazılmıştır. Orjinal tümce için bk.: İ.İlf, Ye.Petrovs, "Zolotoy telyonok", 2008, s.125.

⁹³ Yu.K.Şçeglov, 1995, s.440.

⁹⁴ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 126.

*proizvodstvo sovetskih avtomaşin. Udarim avtoprobegom po bezdorojyu i razgildyaystvu.*⁹⁵ Bender konuşmasında sık sık Sovyet terminolojisinden ifadeler kullanır. Koreyko için söylediği şu cümle buna örnek olarak gösterilebilir: “*Manevi açıdan silahsızlandırıp içindeki gerici mülk sahibi içgüdülerini ezmemiz lazım*”. (*Yego nado moralno pazorujit, podavit v nyom reaksionniye sobstvenniçeskiye instinktı*).⁹⁶ Ayrıca Bender İncil’de geçen ifadeleri de bir kaç kez kullanır. İlf ve Petrov günlük hayatta, bazı yazılarda ve edebi eserlerde dikkatlerini çeken ilginç ifadeleri Bender’e söyletirler. Kahramanın konuşmalarında geçen bir çok söz, kalıplaşarak Rus halkı tarafından kullanılmaya başlanır. Örneğın bir işın yapılabilmesi için gerekli olan maddi olanakların karşıdaki kişiden istendiği durumlarda kullanılan “*Benzin vaş, ideı naşı*”; kilisenin insanları kandırmasına göndermede bulunarak, bir konuda aldatılmanın söz konusu olmadığı anlamına gelen “*Vı ne v tserkvi, vas ne obmanut*”; bir beklentinin hayal kırıklığıyla sonuçlandığını belirten “*Sbilis meçtı idiota*” ifadeleri Rusçada yaygınlık kazanmıştır. Ayrıca “*Utrom – dengi, veçerom – stulya*” (*parayı veren düdüğü çalar*), “*Na blyudeçke s goluboy kayomoçkoy*”⁹⁷ (*Gümüş tepside sunmak*) gibi ifadeler de Bender’in konuşmalarından dile girmiştir.

Bender’in “On İki Sandalye” deki düzenbaz ve maceracı karakter özelliklerini “Altın Buzağı”da korur. Ayrıca bu romanda aşk gibi temiz ve asil duygular hissettiği de görülür. Aşık olduğu Zosya Sinitskaya da güzel, temiz kalpli ve Bender’in kendisinin de belirttiği gibi “*narin ve mükemmel*” bir genç kızdır.

---

⁹⁵ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 87.

⁹⁶ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 127.

⁹⁷ Bu, Lenin’in çok sık kullandığı bir ifadedir.

Farklı dolandırıcılık numaraları için kullandığı malzemelerin bulunduğu çantasını yanından hiç ayırmasa da bu malzemelere çok başvurmamaya çalışır. Devlet yasalarına uyar ve kanunları çiğnemez. Feldman, Bender'in hiç bir zaman kimseden zorla bir şey almadığına dikkat çeker. Her kandırdığı kişiye de ihtiyacı olan bir şeyi verir⁹⁸. Örneğin, Sovyet rejiminden nefret eden Hovorobyaninov'a bu rejimin yakında sona ereceğinin umudunu verir.

Bender, kendisinin de ifade ettiği gibi birilerinden “dürüstçe” para kopartmanın dört yüz değişik yolunu bilir. Kendisi için: “*O parayı severdi ve onun eksikliğinden büyük acı çekerdi*”⁹⁹ der. Fakat büyük miktarda paranın peşinde olmasına rağmen Koreyko'dan farklı olarak Bender'in paraya pek önem vermediği dikkat çeker. V.Sappak: “*Bütün roman boyunca Bender bir defa bile para saymaz*” der.¹⁰⁰ Arkadaşlarına kıyafet ve hediyeler almak onu mutlu eder, açtığı büro için çok gerekli olmayan pahalı eşyalara para harcamaktan çekinmez. Elinde kalan son on beş rubleyi Kozleviç ile Balaganov'a vermek için artık hareket halinde olan trenden iner. Aslında bonkör birisidir. Cebinde kalan otuz beş rubleyi Zosya'ya kocaman bir gül demeti almak için harcar. Bir milyon rublenin sahibi olduktan sonra da Balaganov'a hayal bile edemeyeceği bir para olan elli bin ruble verir.

Bazı olumsuz karakter özelliklerinin yanı sıra Bender'in bir çok olumlu yanı vardır. Asil, hatta bazen de dürüstçe davranışlar sergileyen Bender yetenekli, zeki, entellektüel, sorunlara çabuk çözüm bulan, cömert ve espirili bir kahramandır. Bu özellikler sayesinde Bender olumlu bir kahraman olmamasına karşın kendini sevdirebilir.

---

⁹⁸ http://moikompa.ru/compas/Ilf#mod_15, 01.05.2009.

⁹⁹ İ.İlf, Ye.Petrov, “**On İki Sandalye**”, 2008, s.378.

¹⁰⁰ L.M.Yanovskaya, 1969, s.97.

Romanda bu özellikler bakımından ona rakip olabilecek başka karakter olmadığı için bütün kahramanlardan üstün tutulur. Sappak, Bender ile ilgili şöyle yazar: “*Ostap Bender – olumlu fonksiyon gösteren olumsuz bir kahramandır*”.¹⁰¹

Bender yaşamda bürokrasi gibi yer edinmiş olumsuz olaylarla bencil ve kötü insanlarla, çeşitli sözler ve şakalar aracılığıyla alay eder. Onları eleştirir. Bender’in romandaki en önemli görevi budur. İlf ve Petrov bu kahraman sayesinde Rusya’nın o dönemdeki tablosunu oluştururlar. Bender, kendini: “*Ben cerrah değilim, ben nörolog ve psikiyatrım. Hastalarımın ruhlarını inceliyorum. Ama nedense hep akılsız ruhlarla karşılaşıyorum*”¹⁰² sözleriyle tanımlar. Bender’in gittiği yerlerin ve girdiği ortamların eksik yanları daha belirgin bir hal alır. “Antilop” diye adlandırdığı otomobille arkadaşlarıyla dolaştığı küçük şehir ve köylerdeki yaşam; “Herkül” adlı devlet dairesindeki bürokrasi; romanda “Karga yuvası” olarak geçen komünal dairedeki atmosfer ve trende beraber yolculuk yaptığı, kendilerini edebiyatçı olarak adlandıran çok sayıdaki yeteneksiz insan buna örnek olarak gösterilebilir.

“Altın Buzağı”da Bender artık siyasi düşüncesi olan biridir. İdeolojik olarak Sovyetler Birliği rejimine karşı olduğunu romanın daha ilk sayfalarında açıkça belirtir: “*Sovyet yönetimiyle çok ciddi fikir ayrılığımız var. O sosyalizmi inşa etmek istiyor, ben ise böyle bir şey istemiyorum. Sosyalizmi inşa etmek bana sıkıcı geliyor*”¹⁰³ Bender yeni düzenden duyduğu rahatsızlık nedeniyle Rusya’da zengin bir insandan büyük paralar kopartıp Rio de Janeiro’ya gitmek ister. Bender, Balaganov ile konuşurken Rio de Janeiro’ya gidip Atlantik Okyanusunun kıyısında lüks ve eğlenceli bir hayat yaşamının

---

¹⁰¹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.95.

¹⁰² İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 82.

¹⁰³ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., 2008, s. 44.

çocukluk hayali olduğunu itiraf eder. Ama elde etmek için çok uğraş verdiği bir milyon ruble onu mutlu etmez. İlf ve Petrov, parayı Koreyko'dan aldıktan hemen sonra Bender'in ruh halini şu şekilde anlatırlar: *“Ostap birden hüznlendi. Günlük hayatın sıradanlığı onu şaşırttı ve parayı aldığı anda çevresinde hiçbir şeyin değişmemesi ve etrafında yeni bir şeyin olmaması tuhafına gitti.”*¹⁰⁴

Milyoner olduktan sonra olaylar Bender'in beklediği gibi gelişmez. Hayal kırıklıkları, Koreyko ile birlikte *“Bağdat'a benzeyen”*¹⁰⁵ bir Orta Asya şehrine vardıklarında başlar. Bender'in eğlenceli vakit geçirmek istediği içkili ve dansözlü bütün eğlence yerleri kapanmıştır. Onların daha önce buldukları yerlerde geniş caddeler yapılmış, müzeler açılmıştır. İlf ve Petrov bu kısımda kendilerinin Tuksib açılışından sonra yaptıkları Orta Asya gezisi esnasında edindikleri izlenimleri aktarırlar. Bender buradan ayrıldıktan sonra da sıkıntıları bitmez. Büyük para sahibi olmasına rağmen ne otelde ne de iyi lokantalarda yer bulamaz. Çünkü bütün yerler kongrelere ya da toplantılara gelen bilim adamları ve değişik konularda uzmanlar için ayrılmıştır. Bender, bütün gün faytonla dolaşp geceleri şehirler arası seferler yapan trenlerde yoculuk yaparak uyur. Bu şekilde on beş gece geçirdikten sonra daha önceleri parasız bir düzenbazken davrandığı gibi davranmaya başlar. Otellere önceden bir doktorun, mühendisnin ya da yazarın geleceğini bildiren bir telgraf gönderir ve bu şekilde kendine oda ayırtır.

Sahip olduğu bir milyon rubleye daha önce düşündüğü gibi ne uçak ne de araba alabilir. Parasını harcayacak bir yer bulamaz. Harcayabilmek için günde bir kaç defa

---

¹⁰⁴ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 332.

¹⁰⁵ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 338.

ögle yemeği yiyip pahalı şaraplar içer, otel ve restoran hizmetlilerine bol bol bahşiş verir. Pırlanta yüzük, pahalı bir kürk, japon vazo ve parasını koymak için valiz alır. Kürk ile vazoyu kullanamadığı için otel hizmetlisine hediye eder. Avrupa'dan gelen malları o zamanlar Rusya'da bulabilmek mümkün olmadığı için takım elbisesini, ayakkabısını ve şapkasını ikinci el mağazasından alır. Fakat bütün bu çabalara rağmen sadece altı bin ruble harcar. Balaganov'a verdiği elli bin hariç bir milyon neredeyse tamdır. Bender parasının çalınacağından korkmaya başlar. Korktuğu için de para dolu valizi her yere yanında taşır. Bu da onun canını çok sıkar, geceleri uyuyamaz.

Bununla ilgili Kozleviç ile Bender arasında şöyle bir konuşma geçer:

Bender: - *“Adam, haberi biliyor musunuz? Her insanın üzerinde 214 kiloluk atmosfer basıncı varmış.*

- *Hayır, bilmiyorum, ne olmuş?- dedi Kozleviç.*

- *Nasıl ne olmuş? Bu bilimsel ve tıbbi olarak kanıtlanmış bir gerçektir. Bir süredir bunun ağırlığını hissediyorum. Bir düşünün! 214 kilo! Günün 24 saati özellikle de geceleri hissediyoruz. Ben geceleri uyuyamıyorum”*.¹⁰⁶

Para Bender'e hayal ettiği gücü, şöhreti ve saygınlığı getirmez. *“Milyonerlik bu mudur! – diye üzüntüyle düşünüyordu. – Nerede saygınlık? Nerede itibar? Nerede şöhret? Nerede güç?”*¹⁰⁷

Çernomorsk'a dönerken trende tanıştığı politeknik okulu öğrencilerinin güvenini kazanmayı başarır. Fakat milyoner olduğunu onlara söyledikten ve parayı gösterdikten

---

¹⁰⁶ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 369.

¹⁰⁷ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 348.

sonra tekrar yalnız kalır. Açtığı valizde deste deste parayı gören öğrenciler yanından tek tek kaçar.

“- Beni yalnızca ruhsal acılarla zenginleştiren bu lanetli tomarla ne yapacağım?”¹⁰⁸ diye düşünen Bender, paradan kurtulmayı dener. Valizini sokağın ortasında bırakıp gider ama dayanamayıp geri döner ve alır. Postayla Sovyetler Birliği Maliye Bakanlığı’na göndermek ister ama son anda bundan da vazgeçer. Parayı elde etmek için bıraktığı Zosya’nın başka bir gençle evlendiğini öğrenmek de Bender’i çok mutsuz eder.

Ama en büyük sorunu yetenekli, zeki, güçlü ve genç bir insan olup, bu özelliklerini topluma faydalı olabilecek hiç bir iş için kullanmamasıdır. Kendisi bununla ilgili şöyle der: “33 yaşındayım... İsa’nın yaşı. Ama bu zamana kadar ne yaptım? Bir öğreti oluşturmadım, öğrencilerimi kaybettim, ölmüş Panikovski’yi diriltemedim...”¹⁰⁹ Hayatının gençlik yıllarını amaçsızca geçirdiği için para onu mutlu edemez. Bu yönden Bender’i, Lermontov’un yazdığı “Zamanımızın Kahramanı” romanının baş kahramanı Peçorin’e benzetmek mümkündür. Bu özelliği nedeniyle Bender “gereksiz adam” grubuna katılabilir. 19.yy’ın ilk kırk yılında Puşkin ve Lermontov’un işlediği bu konuyu İlf ve Petrov 20.yy’ın aynı yıllarına taşımışlardır.

Starkov, Bender ve Şolohov’un yazdığı “Durgun Akardı Don” romanının baş kahramanı Grigori Melehov arasında bazı benzerliklerin olduğuna dikkat çeker. Hem Melehov, hem Bender sadece kendilerine ait bir yol çizmeye çalışırken toplumdan uzaklaşırlar. Melehov, içinde bulunduğu durumu üç bahadır hakkındaki Rus masalına

---

¹⁰⁸ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 371.

¹⁰⁹ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 375.

benzetir. Önündeki üç yoldan hiç birinin düzgün olmadığını söyler. Aynı motif “Altın Buzağı”da da vardır. Bender ve arkadaşları karşılarında çıkan asfalt, şose ve toprak yollar arasında seçim yapmakta zorlanırlar. Bu nedenle Bender’in bu yollar üzerine yaptığı espirilerde bile hüznü hissedilir.¹¹⁰

Romanın sonunda Bender Rusya’dan Romanya’ya geçerken parasını çaldırır ve Rusya’ya büyük zorluklarla geri dönmek zorunda kalır. Perişan haldeki Bender: “*Alkışa gerek yok! Benden Monte Kristo kontu olmazmış. Beni apartman yöneticisi olmak paklar*”¹¹¹ der ve böylece roman Bender’in manevi yenilgisiyle biter.

İlf ve Petrov, Ostap Bender karakteriyle Sovyet rejimi içerisinde, kişinin sosyal bir statüsü yoksa paranın işe yarayamayacağı düşüncesini kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Aynı zamanda bu kahramanın yaptığı yolculuklar ve kaldığı yerlerde karşılaştığı diğer kahramanlar aracılığıyla Sovyet düzeninin aksayan yönlerini ve bu düzenin halk tarafından ne kadar benimsendiği ya da benimsenmediği gerçeğini araştırmaktadırlar.

---

¹¹⁰ A.N.Starkov, “Dvenadtsat stulyev” i “Zolotoy telyonok” İlf i Petrova, “Hudojestvennaya literatura”, Moskva, 1968, s. 48-49.

¹¹¹ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 384.

5. ROMANDA İŞLENEN KONULAR

İlf ve Petrov “Altın Buzağı” romanında birçok konuya değinirler. Bunların arasında en dikkat çekici olanları dört grupta toplamayı uygun gördük:

- 1) Bürokrasi
- 2) Küçük burjuva
- 3) Aydınlar
- 4) Sanat ve yayın dünyası.

5.1.BÜROKRASİ

Rusya’da 1920’li - 30’lu yıllarda görünen bürokrasi aksaklıkları, İlf ve Petrov’un edebi hayatları boyunca işledikleri en önemli konulardan biridir. Gazetede çalıştıkları için İlf ve Petrov toplumun hayatını olumsuz yönde etkileyen bu olayı yakından bilirler. Yazarlar Rusya’daki bürokrasi sorununa birçok öykü ve gazete makalelerinde, özellikle de “1001 Gün ya da Yeni Şehrazat” öykülerinde ve “On İki Sandalye” ile “Altın Buzağı” romanlarında geniş yer verirler.

Yazarlar “Altın Buzağı” romanının daha ilk bölümlerinde bu konuya değinirler. Bender’in Balaganov, Panikovski ve Kozleviç ile tanıştığı Arbatov kasabasında bulunan çeşitli mühür ve damgaların yapıldığı dükkanın vitrininde en geniş yeri, üzerinde şöyle bir yazı olan emaye levhalar kaplar: “*Öğle arası kapalıdır*”, “*2 ile 3 arası öğle tatilidir*”, “*Öğle paydosu*”, “*Kapalıdır*”, “*Dükkanımız kapalıdır*” veya “*Mal sayımı*

dolayısıyla kapalıdır". İlf ve Petrov bu olayı şu şekilde yorumlar: “*Görünen şu ki, Arbatov kasabasında en çok talep gören, bu kesin bilgi içeren metinlerdir*”¹¹².

Romanın birinci bölümünde Bender, mühendis Talmudovski'nin Arbatov şehrinden ayrılışına tanık olur. Talmudovski daha yüksek maaş arayışı ile sürekli iş değiştiren bir kahramandır. Roman boyunca Bender onunla hiç tanışmaz, fakat yolculuğu boyunca Arbatov, Çernomorsk, Turksib gibi Rusya'nın değişik yerlerinde sürekli işten ayrılan bu kahramanla karşılaşır.

Şçeglov, Talmudovski'nin bir simge karakter olduğunu söyler. Talmudovski romanda anlatılan olayların gelişimiyle hiç bir ilgisi olmayan, ama romanın anlatım tekniği açısından önemli bir rol oynayan ara kahramandır. İlf ve Petrov, bu karakteri romanın en kritik yerlerini vurgulamak için kullanırlar. Rusya'da daha iyi çalışma şartları ve dolgun ücret peşinde koşan ve sık sık iş yeri değiştiren insanlar, özellikle ilk beş yıllık kalkınma projesi zamanında eleştiri konusudur. Bu tür insanlar “durmadan göç eden” (letun) olarak adlandırılır. İlf ve Petrov bu sorunu mühendis olan Talmudovski karakteri aracılığıyla romanlarına taşırlar.¹¹³ Talmudovski, Rusya'nın o dönemde içinde bulunduğu ekonomik durumu simgeler. Bender'in Rusya'nın değişik yerlerinde aynı kişiyi görmesi durumun her yerde aynı olduğunu gösterir.

Lurye'ye göre, İlf ve Petrov bürokrasi sorununu memurların görevlerini iyi yapmaması olarak değerlendirmezler. Bürokrasiyi daha çok değişik ve yararsız kurumların var olması açısından ele alırlar.¹¹⁴

---

¹¹² İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 35.

¹¹³ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.340.

¹¹⁴ Ya.S.Lurye, 1997, s.266.

“Altın Buzağı”da Koreyko’nun çalıştığı “Herkül” (Gerkules) adlı kurum da buna örnek olarak verilir. “Herkül” Yunan Mitolojisinde çok güçlü bir kahramanın adıdır. Fakat bu adı taşımasına rağmen kurumda hiç bir iş yapılmaz. Herkül sözcüğünün Rusçası *Gerkules* sözcüğünün son hecesi olan *les* aynı zamanda Rusça orman (les) sözcüğünü çağrıştırır. Romanda belirtildiği gibi bu kurumun tüzüğüne göre faaliyet alanı orman ürünleri ve keresteciliktir. Fakat “Herkül”de bir süredir hiç bir iş yapılmaz. Belediyeden “Herkül”ün bulunduğu “Kahire” (Kair) oteline ait binanın tüm demirbaşıyla birlikte tekrar otel işletmesine devredilmesi gerektiğini bildiren yazı geldikten sonra bu kurumda kimse çalışmaz. Romanda bununla ilgili şöyle denir: “*Son bir senedir “Herkül çalışanları sıkıcı tomruklar, sunta levhalar, ithal sedirler ve başka ilgi çekmeyen şeyler hakkındaki bütün düşüncelerini bir kenara bırakıp kendilerini çok ilginç bir işe verdiler: onlar mekanları için, çok sevdikleri otel binaları için mücadele ediyordu.”*¹¹⁵

“Herkül”ün yöneticisi Polihayev gerçek görevini unutup otel binası için sık sık görüşmelere gider. Kendini bu işe o kadar kaptırır ki çalışma masasının üzerinde orman ürünleriyle ilgili bir belge gördüğünde şaşırır ve kendisinden ne istediklerini anlamaz.

“Herkül”ün koridorlarının dağınık, karmaşık ve ruh karartıcı ortamı dikkat çeker. Daha önce otel odası olan bu kurumun odalarında bulunan küvetlerde, yığınlar halinde, kimsenin dokunmadığı dosyalar durur. Vulis, göze hoş gelmeyen sıkıcı koridorları ve odaları olan “Herkül” kurumunu Mayakovski’nin “Hamam” (Banya) şiirinde anlattığı kuruma benzetir. Vulis, İlf ve Petrov’un hiciv eserlerinde bir çok yönden Mayakovski’yi örnek aldıklarını belirtir. Mayakovski gibi anlattıkları olayların özüne inerek görüşlerini

---

¹¹⁵ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 133.

açıkça belirtmekten çekinmezler. Bürokrasinin yanlış yönlerini ve görevlerini dürüstçe yapmayan memurları açık sözlülükle eleştirip onlara karşı kızgınlıklarını ifade ederler.¹¹⁶

“Atın Buzağı”da Sovetler Birliğinde mevcut olan bürokrasi sorunu, hem yazarların yaptıkları tasvirler ve yorumlar, hem de “Herkül”de çalışan memurların konuşmaları aracılığıyla ortaya konur. Karakterler sayesinde o yıllarda Rusya’daki bürokrasi sorununun tam ve gerçek tablosu oluşturulur. İlf ve Petrov, “Herkül”de görev yapan memurların özel hayatlarını ve başka özelliklerini anlatmadan, sadece iş hayatlarını ele alırlar.

“Herkül”ün yöneticisi Polihayev uzun zamandır hiç bir belge imzalamaz. Gerektiğinde cebinde sürekli taşıdığı mühürü çıkarıp belgeye basar. Bunu yapmak çok hoşuna gittiği için değişik yazıları içeren birkaç mühür hazırlar:

“İtiraz etmiyorum. Polihayev”.

“Uygun görülmüştür. Polihayev”.

“Yerinde bir görüş. Polihayev”.

*“Uygulamaya geçilsin. Polihayev”.*¹¹⁷

Yeni icadını uyguladıktan sonra bunun çok pratik olduğuna ve işini kolaylaştırdığına, ayrıca insanı zora sokan düşünme sürecinden de kurtardığına karar verir. Bu icadını iyice geliştirmeye karar veren Polihayev, kurumun hem iç hem dış yazışmaları için uygun olan, değişik değişik mühürler yaptırır:

“Serna Mihaylovna’ya danışınız. Polihayev”.

---

¹¹⁶ A.Vulis, 1960, s. 61-65.

¹¹⁷ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 225.

“Kafamı şişirmeyin. Polihayev”.

“Ağır giden çok yol alır. Polihayev”.

“Gidin başımdan. Polihayev”.¹¹⁸

Polihayev’in yaratacılığının zirvesi ise çok amaçlı ve son derece kullanışlı bir mühür olur. Polihayev, siyasi görüşler de içeren bu mühürün metnini oluşturmak için iki gününü harcar. İlf ve Petrov bununla ilgili şöyle bir yorum getirirler: “*Polihayev’in, hayatın her olayına uygun gelecek şekilde uydurduğu harika bir lastik düşünceydi*”.¹¹⁹

Böylece, uzun ayaklık üzerinde asılmış otuz altı lastik mühür sayesinde Polihayev’e gerek kalmadan sekreteri Serna Mihaylovna konuya uygun mührü seçerek kağıdın üzerine basar. Romanda bununla ilgili şöyle denir: “*Çalışmalar aksamadan yürürdü. Lastik canlı bir insanın yerini tutmuştu. Lastikten yapılmış Polihayev canlı Polihayev’i hiç aratmıyordu.*”¹²⁰

“Herkül”de çalışan memur Bomze, asil görünmeye çalışan, duygusuz, bencil, etrafında ne olup bittiğini umursamayan, hiç bir kaygısı olmayan, sadece kendi rahatlığını düşünen birisidir. Balaganov’un maliye işleri biriminin nerede bulunduğu sorusuna Bomze: “*Bir şeyler atıştırdığımı görmüyor musunuz, yoldaş*”¹²¹ diye cevap verir.

Bomze gerçek yüzünü saklayarak bulunduğu ortama göre hareket eder. İş arkadaşlarıyla sohbet ederken kendi fikirlerini belli etmeden, ona söylenen her şeyi onaylar. Bu özelliğiyle ilgili İlf ve Petrov şöyle bir yorumda bulunurlar: “*Bireylere*

---

¹¹⁸ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008s. 226.

¹¹⁹ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 226.

¹²⁰ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 228.

¹²¹ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 131.

uygulanan baskı sebebiyle yüzünde beliren acıklı ifade çok hızlı bir şekilde iyimser ve aydınlık bir gülümsemeye dönüşebiliyordu, böylece yüzüne bakarak her sohbetin konusunu anlamak mümkündü."¹²² Buna rağmen bütün meslektaşları, bu insanın dürüst ve prensiplerine sadık biri olduğundan şüphe duymazdı.

“Herkül” kurumunun odalarından birinde siyah bir tabut durur. Üstünde ise beyaz renkle “Bürokrasiye ölüm” (Smert byurokratizmu) yazılıdır. Kurumun çalışanları büyük bayramlarda bu tabutu dışarı çıkarıp şarkılar eşliğinde Çernomorsk şehrini sokak sokak dolaşırlar. Bomze, Skumbriyeviç ve Polihayev tabutu kendi omuzlarında taşırlar. Bürokrasi ile mücadele etme çağrısında bulunan bu memurlar gerçekte hiç bir iş yapmazlar. İlf ve Petrov bu olayı şu şekilde aktarırlar: “*Bazen Yegor (Skumbriyeviç) önlük takıp, odasında telefonlar arka arkaya değişik seslerde çalarken, çeşit çeşit insan kafaları kapıdan içeriye hüüzünlü bakarken, kendi elleriyle tabutu yeniden boyuyordu, üstündeki bürokrasi karşıtı sloganların boyalarını tazeliyordu*”.¹²³

Toplumsal faaliyetlerden sorumlu olan Skumbriyeviç, “Herkül”ün bünyesinde çeşitli alanlarda on beşe yakın gönüllü kuruluş, siyasal dernek, amatör müzik ve tiyatro topluluğu kurmak ve bunların faaliyetlerini düzenlemek için uğraşır. Skumbriyeviç bu kuruluşların bir türlü faaliyete geçmemesinin nedeni olarak, onların sürekli değiştirilmesi ve yeni bir aşamaya getirilmesini gösterir. “Herkül” kurumunda düzenlenen toplantılara katılan çalışanlar bazen üçer saat Skumbriyeviç’in coşkulu konuşmalarını dinlemek zorunda kalırlar. Bununla birlikte herkes onun hiç bir şey yapmadığını bilir ve aklından

---

¹²² İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 133.

¹²³ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 221.

şunları geçirir: “*Hayvan herif,(...)lanet olası mazeretçi*” (*Vot skotina,(...)simulyant proklyaty*).¹²⁴

Polihayev, Bomze ve Skumbriyeviç’i yerlerinde bulmak mümkün değildir. Üçü de hakkında “*daha şimdi buradaydı*” veya “*bir dakika önce çıktı*” denilen memurlardandı. Bu memurların odalarındaki telefonlar hiç susmaz. Onları arayan insanlar odalarının kapılarından içeriye kafalarını uzatırlar ama aradıkları memurları bir türlü yerlerinde bulamazlar.

Koreyko’nun gerçekten hangi yoldan para kazandığını araştıran Bender’in bulduğu bütün deliller “Herkül”ü işaret ediyordu. Romanda “Herkül” kurumuyla ilgili bölümlerde Rus bürokrasisindeki eksiklikleri İlf ve Petrov Bender aracılığıyla ortaya çıkarırlar. Aslında Bender’in bu aksaklıkları ortaya çıkarmak gibi bir amacı yoktur, fakat kendi çıkarları peşinde koşarken ister istemez bunlarla karşılaşır. Skumbriyeviç’i bulmak için “Herkül”e gelen Bender, onu bütün gün koridor koridor, oda oda arar ama bulmayı başaramaz. Sonunda sabrı tükenen Bender: “*Ne kadar banal ve herkesin midesini bulandıran bir bürokrasi*” (*Çto za banalny, oprotiveşiy vsem byurokratizm*).¹²⁵ diye isyan eder.

Bender, Çernomorsk’ta bulunmasının gerçek sebebine kılıf uydurmak için “Boynuzlar ve Toynaklar Stok Bürosu”nu kurar. Starkov’a göre, burada asıl komik olan Bender’in açtığı hayali büronun Polihayev’in yönettiği devlet kurumundan toplumsal açıdan çok daha az zararlı olmasıdır.¹²⁶

---

¹²⁴ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 214.

¹²⁵ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 215.

¹²⁶ A.N.Starkov, 1968, s. 75.

Skumbriyeviç'i arayan Bender ve Balaganov "Herkül" koridorlarında koştururken bir olaya daha şahit olurlar. Sovyetler Birliği'ne çalışmak için bir seneliğine Almanya'dan gelen mühendis Heinrich Maria Sause ile karşılaşırlar.

Şçeglov, Sovyetler Birliği'nin NEP ve sanayileşme dönemlerinde Almanya ve Amerika'daki hızlı bilim ve teknik gelişimine bağlı olarak, Batı ülkelerindeki sanayiye örnek aldığını aktarır.¹²⁷ Rus uzmanlar eğitim almak ve tecrübe kazanmak için Batı ülkelerine gönderilir. Yabancı mühendisler, ustalar ise Rusya'daki fabrikalar ve inşaatlarda çalışır. Büyük paralar karşılığında Rusya'ya getirilen bu uzmanlar da sık sık bürokrasi aksaklıklarıyla karşı karşıya gelir. O dönem için yaygın olan bu olay önce gazetelerde daha sonra ise edebi yapıtlarda eleştirilir.¹²⁸ "Altın Buzağı" romanında İlf ve Petrov da bu soruna yer verirler.

"Herkül"de çalışmak için yabancı bir uzmanın geldiğini öğrenen Polihayev böyle birinin "*son derece gerekli*" olduğunu söyler ve Sause'yi hemen yanına çağırır. Fakat "Herkül"e gelen yabancı mühendis Polihayev'i odasında bulamaz. Mühendis Sause'yi oyalamak amacıyla müzelere ve baleye götürürler. Şerefine, kutlamayla biten on saatlik toplantı düzenlenir. Skumbriyeviç, Bomze ve başka memurlar Sause'yi eğlendirmeye çalışırlar. Ona bir iş verilmez ama ayrı bir masa ayrılır. Bu masanın başında oturan Sause Almanya'ya nişanlısına şöyle bir mektup yazar: "*Bebeğim! Tuhaf ve olağan dışı bir hayat yaşıyorum. Kesinlikle bir şey yapmıyorum, fakat anlaştığımız gibi paramı zamanında alıyorum.*"¹²⁹

---

¹²⁷ Şçeglov, "Almandan Öğren" (Uçis u nemtsa) sözünün o dönemin güncel sloganlarından biri olduğunu belirtir.

¹²⁸ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.524.

¹²⁹ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 218.

Rusya’da ilk bir ayını çalışmadan geçiren Sause, Skumbriyeviç’i ancak kurumun büfesinde yakalamayı başarır. Başına tüm gelenler yüzünden kafası hayli karışmış ve sinirleri yıpranmış olan mühendis bağırmaya başlar: “*Çalışmadan para almak istemiyorum! Bana bir iş verin! Bu şekilde devam ederse patronunuza şikayet edeceğim!*”¹³⁰ “Herkül”ün çalışanları bu söylenenlerden hiç hoşlanmaz. Skumbriyeviç’in sözlerine göre Sause “*masanın başında oturuyor, hiç bir iş yapmadan dünyanın parasını alıyor üstelik de durumundan şikayet ediyor*”.¹³¹ Memurlar, Sause’nin kavgacı biri olduğuna ve iyi bir ceza hakettiğine karar verirler. Sause son çareyi Polihayev’in odasının önünde duran bankta oturup onu beklemekte bulur. İlf ve Petrov, Polihayev ile konuşabilme umuduyla odasının kapısında uzun süre bekleyen Sause’nin yüz renginin nasıl değiştiğini anlatırlar. Mesaiye başladığında Sause’nin yüzü sürekli kızarır ve kahvaltılı molasına yaklaştıkça postanelerde kullanılan mühür mumunun rengini alır. Moladan sonra ise değişim ters yönde olur. Mesainin ortasına doğru da yüzü nişasta beyazı olur.

Skumbriyeviç’i ararken “Herkül” koridorlarında koşan Bender ve Balaganov, Sause ile tam o sırada karşılaşırlar. Onları gören sinirleri gerilmiş Sause daha fazla dayanamayarak yanlarına koşar ve onlara derdini Almancaya kaçan bozuk bir Rusçayla anlatmaya başlar: “Kırtasye işleri!” (Wolokita!) ve “Bürokrasi!” (Bürokratizmus!) sözlerini yüksek sesle tekrarlar. Rusya’da sadece bir ay yaşamış ve hiç Rusça bilmeyen birinin Sovyetler Birliği’nin devlet dairelerinde görülen aksaklıklar için kullanılan bu sözcükleri bilmesi dikkat çekicidir ve bahsedilen sorunun güncel olduğunu vurgular.

---

¹³⁰ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 219.

¹³¹ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 219.

Bender'in Sause'ye önerdiği çözüm de ilgi çekicidir: “*Ostap, Avrupa'dan gelen misafiri tek kelime söylemeden elinden tutup duvarda asılı duran şikayet kutusunun yanına götürdü ve sağır biriyle konuşuyormuş gibi şöyle dedi:*

- *Buraya. Anlıyor musunuz? Kutuya! Şrayben, şirib, geşriben. Yazmak. Anlıyor musunuz? Ben yazıyorum, sen yazıyorsun, o yazıyor... Anlıyor musunuz? Biz, siz, onlar, birileri şikayetlerini kutunun içine koyuyor. Kimse onları oradan çıkarmaz. Çıkarmak. Ben çıkarmıyorum, sen çıkarmıyorsun... ”*¹³²

O dönem devlet dairelerinde içine şikayet mektuplarının ve dilekçelerin konması için duvarlara kutular asılırdı. Lurye, İlf ve Petrov'un Sovyetler Birliği'nde uygulanan bu yöntemin etkili olmadığını bildiklerinden bu sorunu Bender aracılığıyla vurgulamak istediklerini söyler.¹³³

Uzun çabalar ve uğraşlar sonunda Polihayev'i bulan Sause, kavga çıkardığı için ceza olarak asıl üretim yerine gönderilir. Bundan hiç bir şey anlamayan ve iyice şaşkınlığa uğramış olan yabancı mühendis, nişanlısına gönderdiği mektupta şöyle yazar: “*Canım sevgilim. Sana bir an önce sevinçli bir haber vermeye can atıyorum. Sonunda patronum Polihayev beni asıl üretim yerine gönderiyor. Sevgili Tili, fakat beni şaşkırtan bir şey var: “Herkül” şirketinde bu olaya “canını okumak”*¹³⁴ *derler. Yeni arkadaşım Bomze ceza olarak üretim yerine gönderildiğimi söyledi. Böyle bir şeyi kafan alıyor mu?”*¹³⁵

---

¹³² İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 220.

¹³³ Ya.S.Lurye, 1997, s.265.

¹³⁴ Yazarlar burada Rusça “zagnat v butilku” deyimini kullanmıştır.

¹³⁵ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 223.

Rusya'da devlet dairelerinin işleyişindeki sistem aksaklıklarını ortaya koymak için İlf ve Petrov'un yarattıkları diğer bir karakter de "Herkül"de görev yapan muhasebeci Berlaga'dır. Berlaga yaptığı yolsuzluklar nedeniyle, kuruma gelen tasfiye komisyonundan korkar. 1929-30 yıllarında devlet kurumlarında görevli memurları ve parti üyeleri arasında etkin çalışmayanları, rüşvet alanları ve buldukları konumu kötüye kullananları tespit etmek amacıyla tasfiye yöntemi (çistka) uygulanırdı. Bir kaç kişiden oluşan komisyonları kurulurdu. Bu komisyonlar kurumların evraklarını inceler, oradaki memurların nasıl çalıştıklarını araştırırdı. Kötü yönü belirlenen memurlar işten uzaklaştırılır veya cezalandırılırdı.

Böyle bir komisyon "Herkül"e de gelir. Bundan korkan Berlaga ruh hastası gibi davranarak akıl hastanesinde saklanıp komisyonun inceleme yaptığı süreyi orada geçirmeye çalışır. Ama bu durum hastahanenin doktoru profesör Titanuşkin tarafından anlaşılır ve Berlaga iş yerine dönmek zorunda kalır.

İlf ve Petrov yarattıkları bu karakterleri Sovetler Birliği'ndeki bürokrasi sisteminin olumsuz yanlarını ortaya çıkarmak için kullanırlar. Bu nedenle "Herkül" çalışanlarının arasında bir tane bile olumlu karakter görülmez. Polihayev, Skumbriyeviç, Bomze, Berlaga ve diğer memurlar ya zenginleşmek ya da sadece hiç bir emek vermeden hayatlarının sürdürmek için konumlarını kullanırlar. Bu memurların bazıları Koreyko ile bağı olan Polihayev gibi bilerek bazıları ise farkında olmadan devlete ve halka ait olan paranın Koreyko'nun cebine akmasına yardımcı olurlar. Bender'in araştırmaları sonucunda "Herkül"ün, Koreyko'nun başkaların adına açtığı bir çok hayali Anonim Şirket ile ilişkisinin olduğu ortaya çıkar. Daha önce kibirli, bencil ve başkasının sorununa kayıtsız kalan bu memurlar, gerçek yüzleri ortaya çıkınca birden zavallılaşır,

korkudan yalvarmaya başlar. İlf ve Petrov bu tip insanların toplum ve devlet için ne derecede tehlikeli olduklarını bildiklerinden onlara büyük bir öfke duyarlar. Bu nedenle de romanın “Herkül” ile ilgili bölümleri, Bender’in Polihayev’e yönelttiği şöyle sözlerle biter: *”Bana artık gerekli değilsiniz. Devlet ise büyük bir ihtimalle çok geçmeden sizinle ilgilenecektir.”*¹³⁶

5.2.KÜÇÜK BURJUVA

İlf ve Petrov’u tanıyanlar onların aynı zamanda ülkelerini ve insanları çok seven, hayat dolu, sevecan, alçak gönüllü, yardım sever ve temiz duyguları sahip insanlar olduklarını aktarırlar. Yelena Bulgakova şöyle yazar: *“İlf ve Petrov. Onlar sadece harika yazarlar değil aynı zamanda da harika insanlardır. Dürüst, iyi niyetlilerdir; hem yazar olarak, hem de öyle sanıyorum ki, yaşamlarında namuslu, akıllı ve espirilidirler.”*¹³⁷ Böyle oldukları için İlf ve Petrov bayağı, bencil, başkalarının iyiliğini düşünmeyen, duygusuz ve çıkarıcı insanlardan nefret ederler. Bu tür insanları farklı yıllarda yazdıkları öykülerinde ve yazılarında eleştirirler. “Altın Buzağı”da bu özellikte bir kaç karakter vardır.

Aleksandr İvanoviç Koreyko “Herkül”de kırk altı rublelik düşük bir maaşla çalışan sıradan bir memur kimliliğinin arkasında saklanan gizli bir milyonerdir. O dönemde Sovyet Rusya’sında oluşmuş ekonomik şartlar nedeniyle Koreyko milyonlarını artık kullanamamaktadır. Böylece gerçek kimliğini saklayıp eski rejimin tekrar geleceğine inanarak zaman geçirir. Koreyko insanları ve devleti kandırarak kazandığı on

---

¹³⁶ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 229.

¹³⁷ **Dnevnik Yelenı Bulakovoy**, Sost. V.Losev i L.Yanovskaya, “Kn. palata”, Moskva, 1990, s. 126.

milyon rublesini tren istasyonlarının emanet odalarında tuttuğu sıradan tahta valizin içinde saklar.

İlf ve Petrov böyle insanların ülkeleri için çok tehlikeli olduklarını bildiklerinden onlara karşı kayıtsız kalamazlar. Bu yüzden Koreyko'dan nefret ve tiksintiyle bahsederler. Koreyko'yu anlatırken onun hakkındaki düşüncelerini açıkça belirten sıfatlar, sivri ifadeler, çirkin benzetmeler kullanırlar.

Vulis, hiciv eserlerinde genel olarak tüm kahramanlardan sadece çok azının yaşam öyküsünün anlatıldığını ve onlarla ilgili ayrıntılı tasvirlerin fazla yapılmadığını belirtir. İlf ve Petrov, Koreyko gibi insanlarla yakından ilgilendikleri için onun hayatından uzun uzun söz ederler. Dış görünüşünü ve yaşadığı ortamı en ufak ayrıntısına kadar anlatırlar. Ayrıca İlf ve Petrov, Koreyko'nun aklından geçenleri de aktarırlar. Vulis, Koreyko'nun titizlikle oluşturulmuş bir karakter olduğunu ve bu karakterin hiç de komik olmadığını söyler. Romanın yazıldığı dönemde yazar olarak artık olgunlaşan İlf ve Petrov, eleştirici ve suçlayıcı içeriğin hieve özgü tarzla bütünlük oluşturmasını sağlar.¹³⁸ Yazarlar, Koreyko'nun hayatını, ironi ve mizahtan uzaklaşarak, başka konulara sapsadan sert bir biçimde anlatırlar.

İlf ve Petrov, Koreyko'nun hayatını yirmi üç yaşında olduğu 1915 yılından başlayarak anlatır. Genç Koreyko okumaz ve hiç bir işle uğraşmaz. Dışarıda boş boş gezen bu gence ailesi bakar. Koreyko daha o zamanlar evinde kanepede yatarken zengin olmayı hayal eder. Koreyko parayı düşünürken kalbi ve nabızı hızlı hızlı atar. İlf ve Petrov'un belirttiğine göre bu nabızlar *“küçük, kötü ve sabırsızdı”*.¹³⁹

---

¹³⁸ A.Vulis, 1960, s. 235-236.

¹³⁹ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 68.

Devrimden sonra Koreyko, kolay para kazanmak için Rusya’da ortaya çıkan bazı karışıklıklardan yararlanmaya çalışır. Koreyko, İstanbul’a kaçmış zengin bir tüccarın evine yerleşip orada saklanmadan yaşamaya başlar. Fakat çok geçmeden tutuklanır. Beş ayını hapiste geçirdikten sonra Koreyko zenginleşmek için sabırlı ve ağzı sıkı olmak gerektiğini anlar.

O dönemde Rusya’nın ekonomik durumu kötüydü. Bir çok insan hastalık ve açlıktan ölüyordu. Binlerce insan tifodan ölürken Koreyko ilaç deposundan çalınan ilaçları yüksek fiyattan satar. Aynı şekilde şeker ve başka gıda maddelerini de yüksek fiyattan satar. Hatta bir keresinde Volga bölgesinde açlık çeken insanlara yardım götürün treni bile çalar. NEP dönemi başladığında Koreyko “Rövanş” (Revanş) adlı Kimyasal Madde Üretim Şirketi’ni açar. Bu hayali şirket hakkında İlf ve Petrov şöyle yazar: *“Revanş” şirketinin ne tür kimyasallar ürettiğini Aleksandr İvanoviç’in kendisi de bilmezdi. Kimyasalları düşünecek durumda değildi. Çalışma günleri zaten çok yağundu. Üretimi arttırmaya yönelik borç bulmak için bir bankadan ötekine koşturur dururdu. Kimyasal madde satmak için tröstlerle anlaşmalar yapar, düşük fiyatla hammadde alırdı. Bankalardan krediler de alırdı. Aldığı hammaddeyi on katı fiyatla devlet fabrikalarına satması çok zamanını alırdı ve Plevne kahramanları anıtının hemen yanında olan kara borsada döviz işlemleriyle uğraşmak enerjisini alırdı”*.¹⁴⁰

Bir sene sonra şirkete bankalardan ve tröstlerden gelen inceleme komisyon Koreyko’yu yerinde bulamaz. Koreyko artık Moskova’dan üç bin kilometre uzakta elektrik santrali inşa edilen Sovyet Cumhuriyetlerinin birindeydi. İnşa edilen elektrik

---

¹⁴⁰ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., 2008, s. 71.

santrali için para sıkıntısı olduğunu öğrenen Koreko para bulmak için şöyle bir teklif ileri sürer :”- *Bundan daha basit ne olabilir? İnşaat manzarası olan kartpostallar satacağız. Bu da inşaat için gereken parayı sağlayacak. Unutmayın: hiç bir şey vermeden sadece alacaksınız*”.¹⁴¹

Böylece santral inşaatı için ayrılan para ve malzemeler kartpostalların basılacağı matbaayı inşa etmek için kullanılır. Yapılan kartpostallar bu cumhuriyetin her yerinde satılır. Koreyko'nun cebine paralar akar. İş devamlı büyütüldüğü için de elektrik santraline sıra gelmez. Santral inşaatı durur. İnceleme komisyonu inşaatı geldiğinde ise Koreyko yine ortadan kaybolur.

NEP döneminin sonuna doğru Koreyko, Sovyet Rusya'sında artık istediği gibi rahat hareket edemeyeceğini anlar. Ama paraya olan düşkünlüğünden vazgeçmez, sadece yöntemlerini değiştirir: “*Koreyko artık sadece çok sıkı bir gizlilik içinde yürütecek yeraltı işletmeciliğinin mümkün olduğunu iyice aklına yerleştirmişti. Genç Sovyet ekonomisini sarsan bütün krizler ona yarar sağlıyordu. Her türlü mal kıtlığından yararlanarak her seferinde on bin ruble kazanırdı. Unlu ürünler, kumaş, şeker, dokumalar kısaca her ne olursa satardı. Milyonlarıyla başbaşaydı. Ülkenin dört bir köşesinde küçük, büyük açığözler onun için çalışıyorlardı ama kimin adına çalıştıklarını bilmiyorlardı. Koreyko araya hep birilerini yerleştirirdi. Paranın ona akışını sağlayan zincirin uzunluğunu sadece kendisi bilirdi*”.¹⁴² Romanın bir kaç yerinde, sürekli sahtekarlık peşinde koşan Koreyko'nun yüzünde “*dürüst Sovyet vatandaşı gülümsemesi*” olduğunu söylerler. Bir başka yerde ise Koreyko'nun masum

---

¹⁴¹ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s.73.

¹⁴² İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 75-76.

masum gülümsediğini söylerler. Yazarlar “Herkül”de çalışan ve sıradan bir memur gibi davranan Koreyko’yu da aynı antipatiyle tasvir ederler: *“Herkül”ün en küçük memurlarından biri olan Aleksandr İvanoviç Koreyko gençliğin son aşaması sayılan otuz sekiz yaşındaydı. Postane mühürü kırmızısı yüzüne buğday sarısı kaşlar ve beyaz gözler oturtulmuş gibiydi. İngiliz tarzı bıyığı da olgun bir tahıla benziyordu. Yanaklarında ve boynunda onbaşlıları gibi katlar olmasaydı yüzü çok genç görünürdü*”.¹⁴³

Bender, Koreyko’yu ilk gördüğünde *“Beyaz gözlü ve kırmızı suratlı dalkavuk”* olarak nitelendirir.

Vulis, Koreyko’nun kendini çok iyi gizlediğini söyler: Şapka takmayan, sıradan gri pantolon, yakasız gömlek ve çorapsız sandalet giyen, dikkat çekmeyen, silik görünümlü bir adamın arkasında bir milyonerin saklandığı kimsenin aklına gelmez.¹⁴⁴ Şçeglov ise zamanımıza ulaşan fotoğraflara ve çeşitli kaynaklara göre 1929-30 yıllarında Sovyet Rusya’sında yaz mevsiminde memurların aşağı yukarı bu şekilde giyindiğini söyler.¹⁴⁵

Bender gibi tecrubeli ve ön sezili biri bile Koreyko’nun gerçekte milyoner olduğunu anlamaz. Bender, Koreyko’yu *“bir hiç, küçük Sovyet faresi”* olarak nitelendirir. Koreyko işyerinde kendisine verilen her görevi yorum yapmadan yerine getirir. Çalışkan ama kalın kafalı biri gibi davranır.

---

¹⁴³ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 66.

¹⁴⁴ A.Vulis, 1960, s. 232.

¹⁴⁵ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 374.

İlf ve Petrov, Koreyko'nun sahip olduğu yetenekten şöyle bahseder: “*Anında üç basamaklı ve dört basamaklı sayıları aklından hem böler hem de çarpardı*”.¹⁴⁶

Şçeglov, Çiçikov'un da benzer bir becerisinin olduğunu söyler.¹⁴⁷

“Ölü Canlar”da Çiçikov'un bu yeteneğinden şöyle söz edilir: “*...Yetmiş sekiz... her bir can için otuzar kapik, bu... - burada kahramanımız bir saniyeden daha az düşündü ve birden şöyle dedi: - yirmi dört ruble doksan kapik eder, - aritmetik konusunda güçlüydü*”.¹⁴⁸

Romandan Koreyko'nun dar kafalı, cahil ve kültürsüz biri olduğu anlaşılır. Şehir filarmonisi yerine “*şehir fişgarmonisi*” demesi Bender'i utandırır. Böyle biri olduğu Zosya Sinitskaya ile aralarında geçen konuşmalarından da anlaşılmaktadır.

Koreyko çok dikkatli davranır. Kim olduğunun anlaşılmasından korkarak çok istemesine rağmen Zosya ile sinemaya gitmez ve duygularını bastırmayı başarır. Vulis, sürekli gelişen şartlara göre davranma gereksiniminin, Koreyko'yu kararlı, girişken ve soğuk kanlı biri yaptığını belirtir. Bu özellikleri sayesinde Koreyko, Bender'in şantajlarına boyun eğmez.¹⁴⁹

“Herkül” çalışanları kahvaltı arasında et, köfte ve havyar yerken fakir memur kılığına girmiş Koreyko rafadan pişmiş soğuk yumurta ve sıcak su ile yetinir: “*Aleksandr İvanoviç yemiyordu, sadece besleniyordu. Kahvaltı yapmıyor, bedeni için*

---

¹⁴⁶ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 66.

¹⁴⁷ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.381.

¹⁴⁸ N.V.Gogol, Myortviye duşi, “Sinergiya”, Moskva, 1995, s. 172.

¹⁴⁹ A.Vulis, 1960, s. 234.

gerekli miktarda yağ, karbonhidrat, protein ve vitaminleri alma sürecini gerçekleştiriyordu”.¹⁵⁰

Koreyko bir makina gibi yaşıyordu. Sağlığına önem veriyor, sigara ve içki kullanmıyor, stresten uzak durmaya çalışıyordu. Ayrıca spor yapıyordu ve erkenden uyuyordu. Koreyko gerçek anlamıyla yaşamıyor, parasından yararlanabileceği zamana kadar varlığını sürdürüyordu. Koreyko, hiç bir manevi değeri olmayan, bencil ve çıkarıcı bir karakterdir.

İlf ve Petrov tüm bireylerin insanlığın iyiliği için çabalaması ve bu amaçla çok çalışarak ellerinden geleni yapmaları gerektiğine inanmaktadır. Kendileri de böyle olmaya çalışırlar. Çevrelerindekiilerden ve dünyanın bütün vatandaşlarından böyle olmalarını beklerler. Her insanın, hayatın daha iyi olması için yapacak çok şeyi olduğundan emindirler. Fakat devrim ve Birinci Dünya savaşı sonrası oluşan zor ekonomik şartlar altında bir çok insanın bu önemli manevi değerleri unutup sadece kendi küçük çıkarlarını korumaya çalıştığını görürler. İlf ve Petrov gelecekte insanların daha iyi ve aydın olacağına inanırlar. Sanatlarında bu konuya dikkat çekerek buna yardımcı olmaya çalışırlar.

“Altın Buzağı” romanında İlf ve Petrov iki ayrı dünyanın olduğunu söylerler: *“Büyük insanların yaşadığı büyük dünyaya paralel olarak küçük insanların ve küçük eşyaların olduğu küçük bir dünya vardır. Büyük dünyada dizel motor icat edilmiş, Ölü Canlar yazılmış, Dnepr Hidro elektrik santrali yapılmış ve dünya çevresinde uçuş*

---

¹⁵⁰ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 76.

gerçekleşmiştir. Küçük dünyada ses çıkartan oyuncaklar icat edilmiş, “Kirpiçiki” (Tuğlacıklar) şarkısı¹⁵¹ yazılmış ve “polpred” modeli pantolon yapılmıştı¹⁵².

İşte bu küçük dünyanın insanlarını İlf ve Petrov, Bender’in taşındığı 3 numaralı komünal daireye yerleştirir. Romanda bu daire “Karga yuvası” olarak geçer. O dönemde Rusya’da konut eksikliği nedeniyle komünal daireler çok yaygındır. Petrov da böyle bir dairede oturmuştur. Ardov’un verdiği bilgilere göre, Petrov ilk olarak kendi oturduğu daireyi “Karga yuvası” olarak adlandırır. Daha sonra ise İlf ve Petrov bu daireyi aynı adla romanlarına taşırlar. Petrov’un yaşadığı dairede olan kişilerin çoğu romandaki “Karga yuvası”nda da vardır.¹⁵³ “Karga yuvası”nda oturan Lohankin, karısının kazandığı parayla yaşar. Bu dairede oturan kimsesiz nine mutfağın üzerindeki asma katta yaşar ve elektrik olmasına rağmen gaz lambası kullanır. Daha önce Kafkas bölgesi beylerinden olan Gıgiyenişvili artık “doğulu emekçi” (trudyaşçiyssya Vostoka) adıyla anılır. Paşa adındaki teyze ticaretle uğraşır ve içkiye çok düşkündür.

İlf ve Petrov bu insanlar için şöyle der: *“Bu arada Lohankin’in oturduğu 3 numaralı büyük komünal dairenin sakinleri dikbaşlı insanlardı ve sık sık yaptıkları skandallarla bilinirlerdi. Hatta bu yüzden 3 numaralı daireye “Karga yuvası” adını taktılar. Uzun süre bir arada geçen hayat bu insanları dayanıklı ve korkusuz yaptı. Dairedeki denge, sakinlerin oluşturduğu gruplar sayesinde korunuyordu. “Karga*

---

¹⁵¹ İlf ve Petrov burada o dönemde çok popüler olan ama sanatsal açıdan bir değeri olmayan bir şarkıdan bahsederler.

¹⁵² İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s.114.

¹⁵³ V. Ardov, “Çudodei”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

*yuvası”nda oturanlar kimi zaman bir tek kişiye karşı güçlerini birleştirdi ve o zaman da yalnız kalan kişinin durumu kötü olurdu”.*¹⁵⁴

Bu insanlar aynı dairede oturan pilot Sevryugov’a karşı birleşmişlerdi. Özel görevle kutuba gönderilen Sevryugov aniden kaybolmuştu. Tüm dünya olanları takip ederken, Sevryugov’un ismi dünyanın bir çok dilinde söylenirken “Karga yuvası” sakinleri Sevryugov’un boşalmış odasının peşine düşmüşlerdi. Bu duygusuz ve çıkarıcı insanlar olanlara sevinmişlerdi ve odasına kimin taşınacağını kararlaştırmışlardı.

Daire sakinleri devletin kendilerine verdiği hakları biliyorlar ama vatandaş olarak görevlerini yapmıyorlardı. Daire sakinlerinden Nikita Pryahin şöyle der: *“Buzların üstünde keyfi yerindedir, Dünya ise burada oturmayı hak ediyor. Üstelik kanuna göre daire sakininin iki aydan fazla daireyi boş bırakması yasaktır”.*¹⁵⁵ Kötü niyetlerini ve çıkarları için yaptıklarını devleti kullanarak örtmeye çalışıyorlardı. Devletten para almak için mallarını sigortaladıktan sonra anlaşarak oturdukları daireyi yakmışlardı. Pryahin sigorta poliçesine bakarak somurtkan bir şekilde şöyle der: *“Demek devlet anlayış gösteriyor? Daire sakinlerine yardımda mı bulunuyor? Teşekkür ederiz. Demek ki artık nasıl istersek öyle yapacağız”.*¹⁵⁶

Fakat çıkarları için birleşen bu insanlar aslında birbirine hiç güvenmezler. Mitriç’in mallarını sigortaladığını öğrenen Gigiyenişvili ona şu sözlerle çıkışır: *“Bütün daireyi yakmak mı istiyorsun? Sigorta parasını almak mı istiyorsun? Gigiyenişvili’nin aptal olduğunu mu düşünüyorsun? Gigiyenişvili her şeyi anlıyor”.*¹⁵⁷ Aralarında, iyi

---

¹⁵⁴ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 156.

¹⁵⁵ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 159.

¹⁵⁶ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 244.

¹⁵⁷ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 243.

niyet ve saygı diye bir şey de yoktur. Ön kapının merdivenini ve banyoyu kimin yıkayacağı konusunda anlayamadıkları için o kapılar sürekli kapalı dururdu.

“Karga yuvası”nda oturanlar romanın çoğu kahramanı gibi gerçek yüzlerini ve kimliklerini saklar. Lohankin’i tuvaletteki ışığı açık bıraktığı için cezalandıran Mitriç: “*Elektrik enerjisini boşa harcayacak kadar burjuva değiliz*”¹⁵⁸ der. Ama aslında hepsi tam anlamıyla küçük burjuvadır. “Karga yuvası” başlı başına bir karakterdir. Vulis “Karga yuvası” için *kollektif bir karakter, kollektif portre ve kompleks karakter*¹⁵⁹ terimlerini kullanır. Dairenin tüm sakinlerinin ortak bir noktası vardır. Hepsinin tek amacı rahatlıkları bozulmadan küçücük dünyalarında hayatlarını devam ettirmektir.

Osip Mandelştam’ın eşi Nadejda Ya. Mandelştam, o dönemin şartlarında aynı dairede yoksulluk içinde bir arada yaşamak zorunda kalmış insanların bazı yönlerden bozulmalarının doğal olduğunu savunur ve “*Karga yuvası’na gülmek günahdır*”¹⁶⁰ der.

Lurye, bu görüşe katılmayarak benzer konuların İlf ve Petrov’un dışında Zoşçenko, Bulgakov gibi dönemin çeşitli yazarları tarafından da ele alındığını hatırlatır. Lurye, İlf ve Petrov’un “Karga yuvası” ile açıkça alay ettiklerini ve toplumsal bir gerçek olarak onu sevmedikleri düşüncesine katılır. Fakat, yazarların bazı insanların yaşamak zorunda kaldıkları ekonomik şartlarla değil, küçük burjuvanın yaşadığı gerici dünya anlayışı ile alay ederler. İlf ve Petrov bu kötülüğün insanların hayatını kolaylaştıran teknoloji, bilim ve kültürün gelişimi sayesinde yenilebileceğine inanır.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 162.

¹⁵⁹ A.Vulis, 1960, s. 244; L.Yerşov, 1966, s. 140.

¹⁶⁰ N.Ya.Mandelştam, **Vospominaniya**, “YMCA-PRESS”,Paris, 1982, s. 348.

¹⁶¹ Ya.S.Lurye, 1997, s. 215-220.

5.3.AYDINLAR

Aydınların Rusya’da oynadıkları rolle ilgili tartışmalar 20. yüzyılın daha ilk yıllarında görülmektedir. Devrim sonrasında ve sanayileşme döneminde ülke yönetimi aydınlara güvenmez ve onlara karşı sert bir tavır gösterir.

Daha önce Rusya’nın üst tabakası sayılan ve toplumda önemli yeri olan aydınlar bu ayrıcalığı rejimin değişmesiyle birlikte kaybeder. Bazı aydınlar ortaya çıkan bu durumdan dolayı kızgın ve saldırgan tavırlar sergiler. Bu tür aydınları simgeleyen kahramanlar o dönemde bir çok Rus yazarının eserlerinde yer alır. Ayrıca o yıllarda edebiyat eserlerinde ve çeşitli yayınlarda aydınlara saldırılar gerçekleşir.

“Altın Buzağı” çıktıktan hemen sonra Rus edebiyat çevresinde romanda geçen Vasisuali Lohankin karakteri hakkında tartışmalar başlar.

Galanov, İlf ve Petrov’un Lohankin’i tasvir ederken Sovyet sisteminin ilk yıllarında bu sistemi kabul edip etmeyeceklerini düşünen aydınlara göndermede bulunmuş olabileceklerini söyler. Galanov’un bir diğer görüşü ise Lohankin’in edebiyat eserlerinde anlatılan bazı aydınların parodisi olarak yaratılmış olabileceğidir.¹⁶²

Bazı araştırmacılar ise, İlf ve Petrov’un Rus toplumunda bağımsız düşünen aydınlara yapılan saldırılara sosyal bir sipariş üzerine destek verdiklerini iddia eder. Nadejda Mandelştam, İlf ve Petrov için “iki genç yabani” der ve onların eserlerinde toplumun entelektüel kısmı ile alay ettiklerini savunur.¹⁶³

Lurye bu görüşe karşı çıkar ve Çehov’un şu sözlerini aktarır: “*Ayrı ayrı insanlara inanırım, aydın veya mujik olsa da, Rusya’nın her tarafına dağılmış ayrı ayrı*

---

¹⁶² B.Galanov, 1961, s.205.

¹⁶³ N.Ya.Mandelştam, 1982, s. 345.

bireylerde kurtuluş görüyorum, sayıları az da olsa güç onlardadır".¹⁶⁴ Lurye, Çehov'un aydınları sadece toplumun eğitim almış bir kısmı olarak gördüğünü söyler. Almış oldukları eğitime bağlı olarak bu insanların mesleklerini yerine getirme zorunlukları vardır. Çehov gibi, İlf ve Petrov da yazdıkları eserlerde aydınları sosyal bir sınıf olarak değil, eğitim gerektiren çeşitli mesleklerdeki insanlar olarak ele alır. Ayrıca Lurye, yayınlarda aydınlara karşı yapılan saldırılara İlf ve Petrov'un hiç bir zaman katılmadıklarını belirir.¹⁶⁵

Şçeglov, Lurye'nin sözlerine katılır ve Lohankin'in daha önce bahsedilen aydınlarla hiç bir ortak yanının olmadığını bu kahramanı onların parodisi olarak düşünmenin yanlış olduğunu söyler.¹⁶⁶

"Karga Yuvası"nda oturan Lohankin, entelektüel insanların taşınması gereken özelliklerden hiç birine sahip olmayan, yeteneksiz ve gurursuz biridir. Lohankin hiç bir görüşün savunucusu ya da karşıtı değildir. Entelektüel biri gibi görünmeye çalışarak eşi Varvara'nın kazandığı parayla geçinen hiç bir işe yaramayan bir asalaktır.

Karısının kendisini bir başka erkek için terk edeceğini öğrenen Lohankin onu kaybetmemek için açlık grevine başlar. Bunun önemli bir sebebi vardır: "*Varvara'nın gidişiyle birlikte insanlığın düşünen kısmının en değerli temsilcilerinden birinin maddi kaynağı kesilecektir*".¹⁶⁷

Lohankin, Varvara'yı elinden kaçırmamak için açlık grevine girmiş gibi davranır fakat gizlice yemek yemeye devam eder. Karısına duygu sömürüsü yapar,

---

¹⁶⁴ Ya.S.Lurye, 1997, s. 204.

¹⁶⁵ Ya.S.Lurye, a.g.e., s.236-237.

¹⁶⁶ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 463-464.

¹⁶⁷ İ.İlf,Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 152.

hastalanacağını, açlıktan öleceğini söyler, kendini acındırmaya çalışır. Şçeglov, Lohankin'in bu özelliğini Çehov'un "Vanya Dayı" adlı eserindeki Serebryakov'a benzetir.¹⁶⁸

Lohankin, Varvara'ya ve sevgilisi Ptiburdyukov'a basit ve kaba sözlerden oluşan hakaretler yağdırır. Konuşmaların çoğu beş ayaklı yamb şiir düzeni şeklindedir. Bunlar sık sık aynı sözcüklerin tekrarlandığı abartılı, uyumsuz, ölçüsü bozuk şiirlerdir. Şçeglov, Lohankin'in konuşmalarında otuza yakın bu tür şiirin geçtiğini vurgulayarak, bir karakterin konuşurken düz yazıdan şiirsel anlatıma geçmesinin Rus edebiyatında sadece "Altın Buzağı" romanında görüldüğünü belirtir.¹⁶⁹

Lohankin kendini aydın olarak görse de, Bender ilk bakışta onun eğitimsiz olduğunu anlar. Aralarında geçen konuşma sırasında Bender Lohankin'le alay eder:

" - (...) söyleyin, başarısızlıktan dolayı lisenin kaçınıcı sınıfından atıldınız? Altıncıdan mı?

- Beşinciden, - dedi Lohankin.

- Çok iyi bir dönem... O zamandan beri sırf entelektüel yaşam biçimi mi sürdürdünüz?"¹⁷⁰

Lohankin'in evindeki kitaplıkta ansiklopediler ve sözlükler açılmadan dururdu. Lohankin, bu kitapların önünde uzun süre dikilince arındığına ve manevi olarak olgunlaştığına inanırdı. Bu prosedürden sonra Lohankin dolabın altından geçmiş yılların baskısı olan "Rodina" dergisini çıkarır ve büyük zevkle içindeki resimleri incelerdi.

---

¹⁶⁸ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 471.

¹⁶⁹ Yu. K. Şçeglov, a.g.e., s. 458.

¹⁷⁰ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 164.

Şçeglov, bu derginin genel kültür ve edebi içerik açısından düşük kaliteli olduğunu ve aydın insanlar için kötü zevkin sembolü anlamına geldiğini belirtir.¹⁷¹

Hiç kimseye faydası olmayan boş hayaller kuran Lohankin aslında çok zayıf kişilikli ve iradesiz biridir. Lohankin'in herhangi bir şeye kafa yormamak için ilginç bir yöntemi vardır. Lohankin etrafında ne olup bittiğini düşünmek yerine: *“Belki de böyle olması gerekir”* diyerek tekrar hayallere dalar. Oturduğu “Karga yuvası” tuvaletinde ışığı söndürmediği için oranın sakinleri tarafından fiziksel olarak cezalandırılan Lohankin, bu gurur kırıcı ve utanç verici olayı da bu yöntemle kolayca atlatır. Lohankin kendini bunun böyle olması gerektiğine inandırdıktan sonra eski huzuruna kavuşur.

Lohankin o kadar gurursuzdur ki “Karga Yuvası”nda çıkan yangından sonra kalacak yeri olmadığından hiç düşünmeden eski eşi Varvara ile Ptiburdyukov'un yaşadıkları eve gider. İyi niyetli ev sahipleri Lohankin'i evlerine kabul ederler ve durumuna üzülürler. Fakat Lohankin halinden memnun görünür ve ev sahiplerinin evinde akşam yemeğinde herşeyi yiyip bitirerek *“Ben ise, belki de böyle olması gerekiyordu diye düşünüyorum, belki alevlerin içinden yenilenmiş olarak çıkacağım”*¹⁷² der. Ama en ufak bir değişikliğe uğramayan Lohankin yüzüstüce Varvara ile Ptiburdyukov'un yanında kalmaya devam eder.

İster eğitilmiş ister eğitimsiz olsun topluma hizmet etmeyen insanlardan nefret eden İlf ve Petrov romanlarına Lohankin gibi bir kahramanı sokarak bu tip insanları eleştirirler. Kendi rahatı dışında hiç bir şeyi dert etmeyen Lohankin aslında “Karga Yuvası”nın öteki sakinlerinden bir farkı olmayan çıkarıcı ve asalak biridir.

---

¹⁷¹ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 469.

¹⁷² İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 242.

5.4. SANAT VE YAYIN DÜNYASI

İlf ve Petrov'un hayatları farklı dallarından sanatçılar arasında geçer. İlf ve Petrov idealist insanlar olmaları nedeniyle ülkelerinde sanat ve yayın dünyasındaki aksaklıklardan ve bu alanlarda çalışan insanların olumsuz özelliklerinden bahsetmeden yapamazlar.

Yazarlar bu konuya romanın daha ilk bölümlerinde değinirler. Bender ve arkadaşları “Antilop” arabalarıyla bir köy yolundan geçtikleri sırada etraflarındaki doğanın güzelliği anlatırken İlf ve Petrov şöyle derler: *“Bozkırın sonsuzluğu o kadar taze kokular yayıyordu ki Ostap'ın yerinde herhangi orta kalitedeki köy yazarı olsaydı dayanamayıp arabadan inerdi, otların arasında otururdu ve oradan hemen ayrılmadan gezi bloknotunun sayfalarına, “artık kışlık buğday yeşerdi. Güneş soyundu, dünyaya ışınlarını saçtı, ihtiyar Romualdiç çorabını kokladı ve geberdi” sözleriyle başlayan yeni bir öykü yazmaya başlardı”*.¹⁷³

Burada İlf ve Petrov, 1920'li yıllarda Rusya'da yaygın durumda olan halk edebiyatı yazarlarının bazılarını eleştiride bulunurlar. Çünkü o dönemde yazarların çoğu köy temalı eserlerinde abartılı derecede çok halk dili ve yerel sözcük kullanır. Bu sözcükler sayesinde bılına ve diğer halk edebiyatı eserlerindeki lirik ve coşkulu havayı eserlerine katmayı çalışırlar. Fakat abartılı anlatımları doğallıktan uzaklaşmalarına neden olur. İlf ve Petrov'un burada yaptıkları doğa tasviri dönemin halk edebiyatçılarına yapılan bir parodidir.

Romanın bir başka bölümünde Bender ile Balaganov bilmedikleri bir şehre girdiklerinde bir kaç ressamla karşılaşılırlar. Sanat anlayışından uzak bu ressamlar önemli

---

¹⁷³ İ. İlf, Ye. Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 89.

bürokratların portreleri yaparak ve bu portreleri şehir müzesine satarak kazanç sağlarlar. Şçeglov'a göre İlf ve Petrov burada, o yıllarda devlet adamlarının ve parti yöneticilerin portrelerin çok sık yapılmasına göndermede bulunurlar.¹⁷⁴ Zamanla devlet adamlarının çoğunun portresinin yapılmasıyla işler azalır ve buna bağlı olarak ressamların da kazançları düşer. Fakat onlar için en zor dönem yaşadıkları şehre Feofan Marmeladov adlı resamın gelişiyle başlar. Marmeladov yaptığı tablolar ile öteki ressamların ününe gölge düşürür. Bunun nedeni romanda şöyle anlatılmaktadır: *“İlk tablosu büyük gürültü kopardı. Tablo otel işletmeciliğine bağlı tröst yöneticisinin portresiydi. (...) Yöneticinin portresi ne yağlı boya, ne sulu boya, ne kömür, ne pastel, ne guaj, ne de kurşun kalem kullanarak yapılmıştı. Portre, yulaf tanelerinden oluşturulmuştu. Ressam bitmiş tabloyu at arabasıyla müzeye taşırken, arabaya koşulu beygir heyecanla dönüp dönüp resme bakıyor ve kişniyordu”*.¹⁷⁵ Yazarlar, Marmeladov'un yulafla kalmayıp zaman içinde tabloları için başka tahılları da kullandığını anlatırlar.

Tahıl kullanarak resim oluşturma sanatının modası Rusya'da 1920'li yıllarda başlar. Tarımın ve sanayileşmenin önemini vurgulamak için özellikle ilk beş yıllık kalkınma projelerinin uygulandığı dönemde resim sanatında tahıl ve o sanayileşmenin sembolü olan somun çok sık kullanılırdı.¹⁷⁶

Bender, bu şehirdeki ressamların Moskova'dan gelen önemli bir yönetici olan Plotski-Potseluyev'i ararken nasıl koşturduklarını görür. Ressamların her biri Plotski-Potseluyev'in resmini yapıp müzeye satmak niyetindedir. Fakat çok geçmeden hepsi Plotski-Potseluyev'in portresini Marmeladov'un yapmaya başladığını öğrenirler. Bender

---

¹⁷⁴ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.424.

¹⁷⁵ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 111.

¹⁷⁶ Yu. K. Şçeglov, a.g.e., s.425.

merakla Marmeladov'un nasıl çalıştığını izler: “*Feofan, açık havada, kendi bahçesinde çalışıyordu. Önünde bir taburenin üstünde çekingen bir insan olduğu anlaşılan Plotski-Potseluyev oturuyordu. Plotski-Potseluyev nefes almadan, otuz rublelik kağıt paranın üstünde bulunan resimdeki çiftçi gibi sepetten avuç avuç aldığı yulaflı tuval üzerine serpiştiren ressama bakıyordu. Marmeladov somurtuyordu. Çalışmasına serçeler engel oluyordu. Kuşlar çekinmeden tablonun çevresinde uçuşuyor ve resmin bazı parçalarını kopartıp yiyorlardı*”.¹⁷⁷

Bender, Marmeladov'a şu sözlerle göndermede bulunur: “*Rubens ile Raffaello aptallık etmişler. Yağlı boyayı kullanarak çabalıyorlardı*”.¹⁷⁸

“Atın Buzağı”nın bu bölümünde İlf ve Petrov, kendini sanatçı olarak tanıtan ama sanat anlayışından uzak olan kişileri eleştirir. Hem Marmeladov hem de öteki dört ressam sanattan çok onu kullanarak nasıl para kazanabileceklerini düşünürler.

Çernomorsk'ta Koreyko'yu elinden kaçırın Bender onun peşinden gitmeye devam eder. Hiç parası olmayan Bender, Turksib'in açılışına giden edebiyatçı ve gazeteciler için ayrılan trene biner. İlf ve Petrov birkaç gün süren yolculuk sırasında trenin içindeki ortamdan ve yolcuların davranışlarından bahsederler.

“Antilop” ile zorlu yolculuktan sonra, gece trene binen yorgun ve aç Bender, kompartmanda herkes uyurken masada duran pişmiş tavuğu yer. Bu tavuğu gazete yazarı Gargantua trende yemek için getirmişti. Sabahleyin Gargantua tavuğunun yendiğini görür ama, buna kızmaz; tam tersine sevinir. Trende çok güzel bir restoran

---

¹⁷⁷ İ.İlf,Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 112.

¹⁷⁸ İ.İlf,Ye.Petrov, a.g.e., s. 111.

olduğu için, bütün yolcular orada yemek yerlerdi. Evden getirdikleri erzaklar ise öylece kalırdı. Bu nedenle Gargantua tavuğun bozulmadan yendiğine sevinir. Bundan sonra trende yolculuk yapan herkes yanlarına aldıkları haşlanmış yumurta, biber dolması, köfte gibi yiyecekleri Bender'e getirirler. Böylece Bender yolculuğuna dinlenmiş ve karnı doymuş şekilde devam eder.

1930 yılında, İlf ve Petrov Turksib'in açılışına romandakine benzer bir trenle giderler. Yolculuk sırasında karısına yazdığı mektupta İlf şöyle der: “*Sevgili Marusya, herşey yolunda. Gidiyorum ve daha çok gideceğim. Trende bizim vagonlara ayrıca hizmet veren bir restoran varmış, onun için yanımda getirdiğim sardalya konservelerine şimdilik ihtiyacım olmadı*”.¹⁷⁹ Bir sonraki mektupta ise İlf yolculuğunun sıkıcı olmadığını söyler.

Turksib yolculuğunda yaşadıklarını İlf ve Petrov romanlarına biraz farklı şekilde uyarlarlar ve trendeki farklı insanlardan söz ederler. Bunlardan biri Gazeteci Şair Gargantua'dır. Gargantua sohbet etmeyi sever ve bu nedenle yakaladığı insanlarla uzun uzun konuşur. Fakat bu uzun konuşmalardan “*Doğru değil mi?*”, “*Anlıyorsunuz değil mi?*”, “*Katılıyorsunuz değil mi?*” sözlerinden başka birşey anlaşılmaz.

Şçeglov, Gargantua'nın prototipinin, İlf ve Petrov'la birlikte *Çudak* dergisinin yayınevinde çalışan gazeteci şair Emil Krotki olduğunun tahmin edildiğini söyler. Günümüze ulaşan “Altın Buzağı”nın karalamalarında şöyle sözler geçer: “*Emil: Doğru değil mi? Katılıyor musunuz?*”. Bu karalamalardan da Gargantua'nın gerçek hayatta Emil Krotki olduğu görülmektedir. Ayrıca Şçeglov'a göre, Gargantua'nın konuşma biçiminin tasvirini yaparken İlf ve Petrov, Çehov'un “Kaştanka” öyküsünden

---

¹⁷⁹ İ.İlf, **Pisma ne tolko o lyubvi**, İ.İlf, “AST: Zebra E”, Moskva, 2008, s.149.

yararlanırlar.¹⁸⁰ İlf ve Petrov Gargantua'nın tasvirini yaparken "Kaştanka"da anlatılan İvan İvanoviç adlı kazdan esinlenirler.

İlf ve Petrov bir başka yazarı şöyle anlatır: "*Son derece dakik biri olduğundan, her gün yeni bir öykü bitirmeyi amaç edinmiştir. Bu amacını çalışkan öğrencilerin titizliğiyle yerine getirirdi. Öyle görünüyor ki boş bir kağıt varsa üzerine mutlaka yazılmalı fikrinden ilham alırdı*".¹⁸¹

Edebiyatçıların yolculuk yaptığı bu trendeki yazarlardan biri de Uhdşanski'dir. Uhdşanski'in herhangi bir olay hakkında görüş veya fikrini duymak mümkün değildir. Sadece: "*Konuşuyor musunuz? Hadi bakalım, konuşun, konuşun!*", "*Tartışıyor musunuz? Hadi bakalım, tartışın, tartışın!*", "*Gevezelik mi ediyorsunuz? Edin, edin!*" sözlerini söylemiştir.¹⁸²

Yazarların getirdikleri yiyecekleri bitiren Bender, parası olmadığı için trendeki restoranda yemek yiyemez. Ne yapacağını düşünen Bender'in gözü vagonun penceresinin önünde duran Uhdşanski'ye takılır. Tecrübesi ve zekası sayesinde Uhdşanski'nin nasıl birisi olduğunu anlayan Bender'in kafasına ilginç bir fikir gelir. Kompartımana kapamıp üç saat içinde Sovyetler Birliği döneminde resmi bayramlar için yazılan makale ve şiirlerde kullanılacak terimleri içeren bir kılavuz hazırlar. Bender'in yazdıklarını gören Uhdşanski'nin gözleri parlar, çünkü bu kalıplar sayesinde artık uğraşmadan bir şeyler yazabilecektir. Bender yazdıkları karşılığında Uhdşanski'den 25 Ruble alır.

---

¹⁸⁰ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 567-568.

¹⁸¹ İ.İlf, Ye.Petrov, "Zolotoy telyonok", 2008, s. 301.

¹⁸² İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 290, 293, 294.

Şçeglov, düz yazı ve şiirlerin mekanik yazılışı için kalıplar içeren sözlüklerin oluşturma fikrinin sık sık Sovyet hiciv eserlerinde geçtiğini belirtir.¹⁸³

Tren Grozniya istasyonunda durduğunda, Fotoğrafçı Menşov demiryolu üzerindeki köprü ile treni aynı kare içinde fotoğraflamak ister. Ancak trenle köprünün arasında 20 metre uzaklık olduğu için, ya köprü ya da tren küçük çıkacaktır. Menşov hiç çekinmeden koca trenin köprünün altına yaklaşmasını ister. Ayrıca lokomotifin bacasından öbek öbek duman püskürmeli ve makinist başını pencereden çıkarıp bir elini gözüne siper ederek, uzaklara kahraman gibi bakmalıdır. Demiryolcular Menşov'un bu isteklerini yaparlar. Menşov fotoğrafı çeker ve demiryolculara soğuk bir şekilde teşekkür eder.

İlf ve Petrov sanat ve edebiyatla ilgili eleştirilerini “Altın Buzağı”dan önce yazdıkları öykü ve gazete makalelerinde de işlerlerdi. Bu konuya “Altın Buzağı”da da değinmeden yapamazlar. Sanatçıların da her meslekteki insanlar gibi görevlerini severek ve düzgün olarak yapmaları gerektiğine inanan yazarlar, yeteneksiz, işini sevmeden ve dürüst olmadan yapan sanatçıların Polihayev ve “Herkül”de çalışan diğer memurlardan farkları olmadığını gösterirler.

---

¹⁸³ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 571.

6. ANLATIM SANATI

İlf ve Petrov “Altın Buzağı”da Rusya’da 1920’li yılların sonundaki hem toplumsal ve politik gerçekleri anlatırlar. Yazarların ikisi de Odesalıdır. Odesa Batının etkisine açık olduğu için, İlf ve Petrov yaratıcılıklarında Batı Edebiyatının Rabelais, Dickens, Cervantes, Beaumarchais gibi yazarlarından etkilenmişlerdir. Rus edebiyatından da en çok Gogol ve Çehov’un geleneğini devam ettirmişlerdir. Bununla birlikte İlf ve Petrov hem üslup, hem de anlatım tekniği açısından başka yazarlardan farklı yepyeni bir tarz oluşturmuşlardır. Romanları yalnızca komik değil, aynı zamanda iyimser ve neşelidir. Kullandıkları ifadeler alışılmışın dışındadır ve oldukça renkli ve yoğun anlam taşırlar. İlf ve Petrov eserlerine taşıdıkları sözcüklerin seçiminde titiz davranmışlardır. Bununla ilgili olarak İlf’in şöyle bir sözü vardır: “*Komik ifadeye özneleri okşayarak, onların üzerlerine titreyerek özenle bakmak gerekir*”.¹⁸⁴

Roman İlf ve Petrov’un izlenimleriyle doludur. Günlük hayatta karşılaştıkları dikkat çekici ad ve soyadları, ifadeleri, ilan başlıklarını ve başka ilginç detayları İlf not defterine yazar. Bu notların büyük kısmı daha sonra romanın metninde kullanılmıştır. Vulis’in belirttiğine göre, “Herkül”de çalışan Berlaga’nın, orada başlayan tasfiyeden saklanması, sağlıklı insanların yattığı akıl hastanesi, “Boynuz ve Toynak Stok Bürosu”, Yüzbaşı Şmidt’in oğulları, devrim öncesinin Kafkasyalı toprak beyi, şimdinin ise doğulu emekçi Gigiyenişvili karakteri “Altın Buzağı” romanına İlf’in günlük yaşamla ilgili notlarından geçmiştir.¹⁸⁵

---

¹⁸⁴ A. Vulis, 1960, s. 119.

¹⁸⁵ A. Vulis, a.g.e., s. 120.

İlf ve Petrov'un Rus edebiyatına getirdikleri önemli yeniliklerden biri sanatsal sıfatların farklı kullanımınıdır. "Altın Buzağı"da bu yeni kullanımın bir çok örneği vardır. Örneğin İlf ve Petrov eserlerinde "çinko surat" (*tsinkovaya morda*), "kurşundan çığ" (*olovyannaya rosa*), "demirden omuzlar" (*jeleznyye pleçi*), "pişmemiş omuz" (*nevipeçennoye pleço*), "ringa balığı gümüşü" (*selyodoçnoye srebro*), "bakırdan omuz" (*mednoye pleço*), "tülbenkten sakal" (*kiseynıye borodı*), "alçıdan çamaşır" (*gibsovoye belyo*) gibi sözcük birleşimlerine sıkça yer verir. Bir nesnenin başka bir nesneyle olan benzerliği temelinde oluşturulan bu ifadeler İlf ve Petrov'un kullandıkları dilin en önemli özelliğidir. Bu ifadeler sayesinde anlatım yoğunluk kazanır.

İlf ve Petrov'un "Altın Buzağı"yı yazdıkları yıllarda, yeni kurulan Sovyet Birliğinde her alanında büyük değişiklikler olur. Bu değişiklikler insanların günlük konuştukları dil ile birlikte edebiyatı da etkiler. İlf ve Petrov'un asıl meslekleri gazetecilik olduğu için hayatta ve dilde olan hem olumlu, hem de olumsuz değişiklikler hakkında bilgi edinip, onları yakından izleme şansına sahiptirler. Kendi görüşlerini de katarak bütün bunlara romanlarında yer verirler. Rusya'da Sovyet rejiminin başlamasıyla yaygınlaşmış sözcükler, kalıplaşmış sözcük birleşimleri, ideolojik ifadeler ve sloganlar romanda sıklıkla kullanılır. Örneğin, sanayileşme döneminde beş yıllık kalkınma projelerinin hayata geçmesiyle birlikte sıkça kullanılan "beş yıllık kalkınma planının ikinci yılında" (*na vtorom godu pyatiletki*); o yılların güncel bir sloganı olan "bürokrasiye ölüm" (*smert byurokratizmu*); işçi sınıfı için kullanılan "hakim sınıf" (*klass-gegemon*); 1920'li ve 1930'lu yılların en yaygın kalıplarından biri olan "fikir ömrünü doldurdu" (*ideya sebya izjila*), Lenin'in konuşmalarında ve makalelerinde sıkça rastlanılan "tepside sunmak" (*podnosit na tareloçke*) gibi ifadeler İlf ve Petrov'un

romanlarında da yer alır. Bu tip ifadeler en sık Bender'in ağzından duyulur. Bender'in dönemin en popüler sloganlarını arka arkaya dizerek halkın önünde yaptığı konuşma bunun en güzel ve tipik bir örneğidir: *“Yoldaşlar, otomobil lüks değil, çağdaş bir ulaşım aracıdır. Köylü beygirlerinin yerini kısa sürede demir atlar alacak. Sovyet otomobillerinin seri üretimini sağlayalım. Otomobil yarışlarıyla yol bozukluklarına ve her türlü sorumsuzluğa darbe indirelim”*. (Avtomobil, tovarişçi, ne roskoş, a sredstvo peredvijeniya. Jelezny kon idyot na smenu krestyanskoy loşadke. Naladim seriynoye proizvodstvo sovetskih avtomaşin. Udarim avtoprobegom po bezdorojyu i razgildyaystvu.)¹⁸⁶ Ayrıca Bender'in Uhudşanski'ye sattığı kılavuz, aslında bu tür sloganların ve kalıpların bir listesidir.

Yeni kalıpların ve sloganların değiştirilmiş biçimde diyalogların içinde kullanımı da İlf ve Petrov'un dilinin tipik bir özelliğidir. Örneğin Bender Kozleviç'e dediği: *“Arbatov'da yedek zincirlerinizden başka kaybedeceğimiz bir şey yoktur”* (A v Arbatove vam teryat neçego, krome zapasnih tsepey) sözleri buna örnek gösterilebilir. Burada yazarlar *“devrim işçilerinin köle zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yoktur”* (v revolyutsii proletariatu neçego teryat, krome svoih tsepey)¹⁸⁷ manifestosunu Kozleviç'in arabasının zincileri için kullanırlar.

Bu örnekler çoğaltılabilir. Örneğin, o dönemde cezalandırmak amacıyla çok sık kullanılan *“elleri kopartmak”* (vırvat ruki) kalıbının *“Ama bir daha günah işlemeyin, yoksa ellerinizi kopartırım”* (No bolşe ne greşite, a to vırvu ruki s kornem)¹⁸⁸ tümcesinde, incilden alınmış *“Git ve bir daha günah işleme”* (İdi i vpred ne greşi)

¹⁸⁶ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 87.

¹⁸⁷ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 366.

¹⁸⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 59

ifadesiyle birlikte yer aldığı görülür.¹⁸⁹ Bunun dışında da romanın birkaç yerinde İncil'den alınan “*ambarlara toplamak*” (*sobirat v jitnitsı*)¹⁹⁰, “*dostlar uğruna*” (*za drugi svoyeya*) gibi ifadelerin de geçtiği görülür.¹⁹¹

İlf ve Petrov Turksib'in açılışına gittiklerinde Orta Asya gezisi de yaparlar. Orada edindikleri izlenimlerden, romanda Turksib'in açılışı ve Bağdat'ın anlatıldığı bölümleri yazarken yararlanırlar. Bu bölümlerde doğu motifleri vardır. Ayrıca Bender'in yazdığı kılavuzda, o dönemde yazarların doğu temasını anlatırken kullanmayı moda haline getirdikleri “arık”, “ışak”, “arba”, “şaytan”, “şakal”, “bay”, “plov” gibi bazı Asya kökenli sözcükler Rusça karşılıklarıyla birlikte verilmiştir.¹⁹²

İlf ve Petrov 1923 yılına kadar Odesa'da yaşarlar. Odesa halkının büyük bir kısmını Yahudiler oluşturmaktadır. İlf de Yahudi bir ailenin çocuğudur. İlf ve Petrov Odesalılarının konuşma tarzlarını benimsemişlerdir. “Altın Buzağı”da Panikovski ve Bender'in “Boynuz ve Toynak Stok Bürosu”na yönetici olarak aldığı Funt karakterlerinin konuşmalarında Odesa bölgesine özgü ifadeler geçer. Bu konuyla ilgili şöyle bir örnek verilebilir: “*Böyle konuşmayın! Ben hepinizden uzun yaşayacağım. Siz Panikovski'yi tanımıyorsunuz. Panikovski hepinizi önce satıp sonra satın alabilir, diye haykırdı Panikovski*”. (*Ne govovite tak! – zakriçal perepugavşiyca Panikovski. – Ya vas vseh perejivu. Vı ne znayete Panikovskogo. Panikovskiy vas vseh prodast i kupit*).¹⁹³

---

¹⁸⁹ Yu. K. Şçeglov, 1995, s. 368.

¹⁹⁰ Yu. K. Şçeglov, a.g.e, s. 353.

¹⁹¹ Yu. K. Şçeglov, a.g.e, s. 508.

¹⁹² İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s..315

¹⁹³ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s.168.

Şçeglov, bir kişinin kendisinden üçüncü şahıs gibi bahsedip, övünmesinin Yahudilere özgü bir özellik olduğunu belirtir.¹⁹⁴

Romanda Yahudilere özgü başka ifade biçimleri de görülür. Funt'un Bender ile konuşurken söylediği sözler buna örnek gösterilebilir: “-İşte siz gülüyorsunuz ama soyadım Funt, diye cevapladı ihtiyar. (...) – Demek, kendiniz mi hapis yatmayı düşünüyorsunuz? Bunu hemen söyleseydiniz. Niçin iki saattir kafamı şişiriyorsunuz?”. (-*Vot vı smeyotes, - otvetil starik,- a moya familiya Funt.(...) – Znaçit vı sobirayetes otsijivat sami? Tak bı srazu i skazali. Zaçem je vı moroçite mne golovu uje dva çasa?*)¹⁹⁵

Şçeglov'a göre bir cümlenin “işte siz gülüyorsunuz” (*vot vı smeyotes*) ya da “işte onlar gülüyorlar” (*vot oni smeyutsya*) gibi sözlerle başlaması Yahudilerin özgü bir konuşma tarzıdır. Ayrıca kendi hatasını örtmek için karşısındakine “Niçin kafamı şişiriyorsunuz?” (*Zaçem vı moroçite mne golovu?*) diye çıkışmak da yine Yahudilere özgüdür.¹⁹⁶

Lişina, İlf'in ara sokaklardan geçerken apartman sakinlerinin isimlerinin yazılı olduğu listelerin önünde durduğunu ve gülererek bu listeleri okuduğunu anlatır. Lişina'ya göre “Altın Buzağı”da geçen Leybeder ve Funt soyadları bu listelerden alınmıştır.¹⁹⁷ Bunun dışında yazarların eserlerindeki kahramanlarının soyadlarını kendilerinin ürettiği bilinir.

İlf ve Petrov yapıtlarını oluştururken 19. yy. Rus yazarları arasında en çok Gogol'dan yararlanırlar. Bazen klasik yazarların daha önce kullandıkları sözcükleri veya

---

¹⁹⁴ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.493.

¹⁹⁵ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s.183-184.

¹⁹⁶ Yu. K. Şçeglov, a.g.e., s.507.

¹⁹⁷ T. Lişina, “Vesyoly, goly, hudoy”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

ifadeleri kendi cümleleri içine sokarlar. Bu kullanımların romanda bir çok örneği vardır. Şçeglov'un da belirttiği gibi romanda geçen “*Ve daha uzun zaman tuhaf kişi karanlığın içine bakarak, yerde oturmayı sürdürdü*” (*İ dolgo yeşçyo stranny çelovek vsmatrivalsya v temnotu*)¹⁹⁸ ya da “*Ve daha uzun zaman hapşırarak ve üstünü silkeleyerek otların içinde oturdular*” (*İ dolgo yeşçyo sideli oni v trave, çihaya i otryahivayas*)¹⁹⁹ gibi tümcelerde kullanılan “*ve daha uzun zaman*” (*i dolgo yeşço*) ifadesi Gogol'ün yapıtlarında sıkça kullandığı bir kalıptır.²⁰⁰ Bu tip alıntılar sık sık Bender'in konuşmalarında yer alır. Şçeglov'un belirttiği gibi Bender'in Panikovski'ye yönelttiği “*Dön bakalım evladım!*” (*A nu, povorotites-ka sinku!*)²⁰¹ ifadesi de Gogol'ün “Taras Bulba”sından alınmıştır.²⁰²

İlf ve Petrov devrimden önce doğarlar. Bu nedenle yazarların Çarlık rejimini de görme fırsatları olmuştur. O yıllarda eğitim almış, batı yazarlarını ve Rus klasik eserlerini okuyarak kendilerini geliştirmiş, aydın ve humanist insanlardır. Çarlık rejiminin eksikliklerini gördükleri için devrimi coşkuyla karşılarlar ve Sovyet rejiminin başlamasıyla birlikte ülkelerinde aksaklıkların düzeleceğine inanırlar. Yazarlar eski Rus kültüründen kopmazlar. Fakat Sovyet rejiminde yaşamı kolaylaştıran teknolojik gelişmeler sayesinde okur yazarlığın da artmasıyla, toplumsal yaşamdaki olumsuzlukların geride kalacağına inanırlar. Ancak Stalin dönemindeki bazı abartılı uygulamalara destek vermezler.

---

¹⁹⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 379

¹⁹⁹ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s.100.

²⁰⁰ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.385.

²⁰¹ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s.96.

²⁰² Yu. K. Şçeglov,a.g.e., s.405.

Hiciv türünde yazdıkları bu romanda, Sovyet sisteminin aksaklıklarını eleştirirler. Bu amaçla yazarlar başından beri olumsuz kahraman olarak düşünülen Bender karakterini yaratırlar.

İlf ve Petrov Bender'e Rusya'da yolculuk yaptırırlar. Bender yaptığı yolculuk sırasında Sovyet Rusya'sında var olan bir çok olumsuz olaya şahit olur ve olumsuz kahramanlarla karşılaşır. Yazarlar böylece romanın baş kahramanı olan Ostap Bender aracılığıyla, Rusya'da gördükleri yanlış olayları eleştirme şansını bulurlar.

Hiciv romanı olan "Altın Buzağı"da olumlu kahraman çok azdır. Yazarlar bu kahramanların üzerinde çok durmazlar, onları renksiz bırakıp, onlardan çok kısa söz ederler. Bender ve arkadaşlarının bindiği "Antilop" adlı arabayı gerçek yarışta önde olan araba geçer. Bu otomobil güzel, aydınlık bir hayatı sembolize eder. Fakat bu arabayı kimin sürdüğünü yazarlar belirsiz bırakır. Çünkü İlf ve Petrov ülkelerinde yaşamın güzelleşmesi için sadece sistemin düzelmesinin yeterli olmayacağını, toplumu oluşturan bütün bireylerin de duyarlı ve bilinçli olması gerektiğini düşünmektedirler. Rusya'da sistem değişse de, birçok insan eskisi gibi sadece kendi çıkarı peşinde koşmaya devam eder. Yazarlar bunu romanlarına ara kahraman olarak aldıkları mühendis Talmudovski karakterinde vurgular. Daha iyi çalışma şartları ve daha dolgun maaş peşinde olan Talmudovski sürekli iş değiştirir. Bender'in gittiği her şehirde Talmudovski'nin de olması, bütün Rusya'da durumun ve insanların aynı olduğunu simgeler. Turksib'in açılışı gibi Rusya'nın gelişimi için önemli bir olayda hem Talmudovski, hem de Koreyko'nun bulunması da bu düşünceyi vurgular.

"Altın Buzağı"da bir kaç kolektif kahraman vardır. Bunlardan biri "Herkül" adlı devlet kurumudur. "Herkül" Rusya'da bürokrasinin olumsuz yanlarını simgeler.

Kurumda çalışan bütün memurlar olumsuz kahramanlardır. İşten çok, çıkarlarını düşünen insanlar “Herkül” kollektif karakterini oluştururlar. Kollektif karaktere bir başka örnek olarak, küçük burjuvanın oturduğu, “Karga Yuvası” olarak geçen komünal daire gösterilebilir.

Şçeglov, İlf ve Petrov’un yarattıkları kahramanların dilinin her zaman yoğun ve renkli olduğunu, belirli bir sosyal çevrenin konuşma biçimini ya da yerel kullanım özelliklerini yansıttığını belirtir.²⁰³

Örneğin “Karga Yuvası”nda oturan Mitriç halk dilinde konuşur. Panikovski ile Funt Odesa’ya özgü konuşma biçimi sergilerler. Vasisuali Lohankin’in konuşması bu açıdan dikkat çekicidir. Lohankin konuşurken düz yazıdan şiirsel konuşmalara geçer. Lohanki’nin söylediği şiirler beş ayaklı yamb türündendir. Şçeglov böyle bir kullanımın Rus Edebiyatı’nda tek olduğunu belirtir.²⁰⁴

“Altın Buzağı”nın kahramanlarının çoğunun bir prototipi vardır. Bazı kahramanların ise daha çok Çehov ve Gogol’ün klasik eserlerindeki kahramanlarla ortak özellikleri vardır. Örneğin, Koreyko “Ölü Canlar”ın baş kahramanı Çiçikov gibi çok hızlı bir şekilde matematik işlemleri yapar. Bender, Koreyko’ya karşı deliller topladığı dosyayı bitirdikten sonra, tango dansı yapar. Buna benzer bir sahne “Ölü Canlar”da da geçmektedir. Çiçikov da dört yüz bin ölü canın sahibi olduğunu hatırlayınca, odasında dans eder. Lohankin’in kendini acındıran hareketler ve konuşmalar Çehov’un “Vanya Dayı”ındaki Profesör Serebryakov’un davranışlarını hatırlatır. Gazeteci şairin

---

²⁰³ Yu. K. Şçeglov, 1995, s.541.

²⁰⁴ Yu. K. Şçeglov, a.g.e., s. 458.

Gargatua'nın konuşma biçiminin tasviri de Çehov'un "Kaştanka"sında geçen İvan İvanoviç adlı kazın tasvirinden esinlenerek yazılmıştır.

Bazen İlf ve Petrov başka yazarların eserlerinden alıntı yaparak bu alıntıyı romanlarına uygularlar. Moldavski "Altın Buzağı"daki film stüdyosu tasvirinin Gogol'ün "Viy" adlı eserinden yararlanılarak yazıldığını söyler.²⁰⁵ Ayrıca Çernomorsk sabahının tasviri, Gogol'ün "Nevski Caddesi"ni hatırlattığı bilinir.

Ortak yazdıkları romanda, İlf ve Petrov birleşerek tek bir yazar kişiliği oluşturmuşlardır. Romanda anlatıcı yoktur. Vulis bu konuda şöyle der: "*İlf ve Petrov'un alaylı bakışları ve gülmeleri kahramanı bir an olsun gözetimsiz ve rahat bırakmamaktadır. Burada yazarların yenilikçi özelliklerinden biri olan, yazar ile kahraman arasındaki mücadele ortaya çıkmaktadır*".²⁰⁶

Ülkelerinde meydana gelen gelişmeleri merakla takip eden İlf ve Petrov, "Altın Buzağı"da yaşadıkları dönemin güncel olaylarına yer verirler. Buna bir çok örnek verilebilir. Bender, arkadaşlarıyla birlikte Rusya'da o dönemde çok sık yapılan otomobil yarışlarına katılır. Rusya'da o yıllarda krematoryumlar faaliyete geçer. Bender'in gittiği Çernomorsk'ta da krematoryum açılır. Sovyet devlet kurumlarında uygulanan tasviye yöntemi, romandaki "Herkül" kurumunda da uygulanır. Rusya'da o dönemde tahıllardan yönetici portreleri yapmak çok modadır. "Altın Buzağı"da Marmeladov adlı ressamın da bu tür tablolar yaptığı görülmektedir.

Romanda çok az tasvir vardır ve bunlar genellikle kısadır. Az sayıda doğa tasvirleri yazarların yaşadıkları dönemi yansıtır. Sanayileşmeyle birlikte ülkelerinde çok

---

²⁰⁵ D.M.Moldavskiy, 1981, s. 247.

²⁰⁶ A. Vulis, 1960, s. 53.

şeyin düzeleceğine inanan yazarlar, doğa tasvirlerinde teknolojik öğelere yer verirler: *“Gece, gece, bütün ülkeyi gece örtmüştü. Çernomorsk limanında hafif bir şekilde vinçler dönerek çelik halat kangallarını yabancı gemilerin derin ambarlarına indirirken, oradan aldıkları yükleri de limana indiriyorlardı. Silikat fabrikalarının uzun bacalarından kuyruklu yıldızlara benzeyen pembe alevler fışkırıyordu. Dneprostroy, Magnitogorsk ve Stalingrad’ın ışıkları yıldız grupları gibi parlıyordu. Kuzeyde Kızıl Putilov²⁰⁷ yıldızı yükseldi , arkasından da bir çok büyük yıldız parladı. Bunların arasında fabrikalar, elektrik santralleri, yeni inşaatlar yer aldı. Beş yıllık projenin bütün başarılı yapıtları, eski Mısırlıların görmekten sıkıldıkları gökyüzündeki kendi parıltılarını gölgede bırakıyorlardı”.*²⁰⁸

Romanı yazarken İlf ve Petrov sık sık parodiye başvurur. Bender’in oluşturduğu kılavuz Sovyet döneminde çok sık kullanılan kalıp ifadelerin parodisidir; *“artık kışlık buğday yeşerdi”* (inda vzopreli ozimıye) sözleriyle başlayan tasvir sahnesi ise köy edebiyatının bir parodisidir. Yanovskaya, yazarların anlatımlarında parodinin geçmesinin, anlatıma farklı bir alaycı renk kattığını belirtir.²⁰⁹ *“Denizin derinliklerine dalmadan önce Ostap karada epeyce çalışma yapmak zorunda kalmıştı. Üzerinde Koreyko yazan dosyaya sürekli yeni kişiler giriyordu. Cadde gibi geniş bir iz onu sonunda, Herkül adlı şirketin yaldızlı harflerinin altına getirmiş, o da zamanının çoğunu bu kuruluşta geçirmeye başlamıştı”.* (Prejde çem pogruzitsya v morskuyu pucinu, Ostapu prişlos osnovatelno porabotat na kontinente. V papku s nadpisyu “Delo

---

²⁰⁷ Kızıl Putilov yıldızı ifadesiyle yazarların burada kastettiği St.Petersburg’taki Putilov fabrikasıdır.

²⁰⁸ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s.169.

²⁰⁹ L.M.Yanovskaya, 1969, s.143.

*Koreyko” lezli vsyo noviyе litsya. Magitralny sled zavyol velikogo kombinatora pod zolotiye bukvi “Gerkulesa”, i on bolşuyu çast vremeni provodil v etom uçrejdenii.)*²¹⁰

Vulis, romanda çok sayıda her yönden olumsuz kahramanın olması ve bunların olumsuz özelliklerinin abartılması nedeniyle bu romanın grotesk bir eser olduğunu savunur.²¹¹

Yanovskaya, İlf ve Petrov’un özellikle Polihayev’i anlatırken groteske başvurduklarını söyler. Polihayev’in kullandığı mühürler romanda şöyle anlatılır: *“Yazısı en kısa olan “İtiraz etmiyorum, Polihayev”, mühürden başlayıp, en uzun olan çok amaçlı mührе kadar bütün mühürlerin boy sırasına göre dizildiği ayaklık, arkasında güneş deseni olan beyaz giysili palyaçonun Braga serenatını çaldığı karmaşık bir sirk aletini andırıyordu”.*²¹²

Bazen İlf ve Petrov’un cansız varlıkları kişileştirdikleri de görülür. Romanda Bender bürosunda tango yaparken oradaki eşyalar da ona katılır: *“İlk semaver başlamıştı. İçinden aniden tepsinin üzerine alevli kömür parçası düştü ve semaver şarkı söylemeye başladı. (...) Müziğe hemen Türk aksanı olan daktilo da katıldı”.*²¹³

Çok renkli bir üslupla kaleme alınan “Altın Buzağı” romanının sürükleyici bir anlatım tarzı vardır. Romanın canlı üslubu günümüzde de çekiciliğini korumaktadır.

---

²¹⁰ İ.İlf, Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, 2008, s. 212.

²¹¹ A. Vulis, 1960, s.264.

²¹² İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 227-228.

²¹³ İ.İlf, Ye.Petrov, a.g.e., s. 236-237.

SONUÇ

İlyâ İlf (1897-1937) ve Yevgeni Petrov (1903-1942) Sovyet döneminin en önemli hiciv yazarlarıdır. İkisi de Odessa da, İlf Yahudi, Petrov ise Rus ailelerinde doğup büyümüşlerdir. Daha sonra yazarlar kendilerini “gizemli Yahudi ruhu” ve “gizemli Rus ruhu” olarak nitelendirir. Petrov’un ağabeyi V. Katayev yardımıyla 1927 yılında ortak edebi çalışmalarına başlarlar. Asıl meslekleri gazetecilik olan bu iki yazar birlikte çalıştıkları on yıl içinde çok sayıda eser verirler. Farklı kişilikleri ve karakter yapılarında ama aynı görüşlere sahip olan İlf ve Petrov tek bir yazar kişiliği oluştururlar. Her biri ayrı yeteneğe sahip olan bu yazarlar birleştiğinde birbirini tamamlarlar ve daha önce yazmış olduklarından çok daha farklı yapıtlar ortaya çıkarırlar. Bunların en önemli olanları “On İki Sandalye” ve “Altın Buzağı” romanlarıdır.

Çalışmamızda “On İki Sandalye”nin devamı olan “Altın Buzağı” romanını inceledik. Bu romanda yazarlar Sovyet Rusya’ında yaşananları ve orada hakim olan ortamı aktarırlar. İçerik açısından çok zengin “Altın Buzağı”nda Sovyet insanların 1930’lu yıllarında yaşantısının bir çok alanına değinilir. Romanın kahramanlarından her biri o yıllarki Rusya’nın toplumunu oluşturan belli sosyal sınıfı temsil ederler. İdealist ve halkın çıkarları için çabalayan İlf ve Petrov Sovyet sistemini sadece sevmek yeterli olmadığına, yaşam koşulların düzelmesi için herkesin çok çalışmak gerektiğine inanırlar. Bu nedenle romanda bir yandan sistemin aksayan ve kötü yönlerini buna bağlı olarak da bu durumdan çıkar elde etmeye çalışan bencil ve duyarsız insanları eleştirirken, diğer yandan da ülke geleceği için duydukları inanç ve umutları da yansıtmaktadırlar. Araştırmacılar tarafından “Altın Buzağı” İlf ve Petrov’un yaratıcılıklarının zirvesi olarak kabul edilir.

İlf ve Petrov'un hayatları, yaratıcılıkları ve yapıtlarıyla ilgili çok sayıda kitap yazılmıştır. Bunların bir kısmı Sovyetler Birliği dönemine aittir. Sovyetler Birliği sonrasında özellikle 1990 yılından sonra İlf ve Petrov üzerine çok değerli bilgiler içeren kitap yazılır. Daha ayrıntılı, doğru ve ön yargısız bilgi edinmek için araştırmamızda her iki döneme ait kaynaklarından yararlandık. Edindiğimiz bilgiler çalışmamızda aktarmaya çalıştık.

ÖZET

Bu çalışmada İlya İlf (1897-1937) ve Yevgeni Petrov'un (1903-1942) ortak yazdıkları "Altın Buzağı" romanını incelemeye çalıştık. İlf ve Petrov Rus edebiyatının en ilgi çekici yazarlarından. Sovyet sisteminin biçimlenmeye başladığı ilk yıllarda (1920-1930) bir çok yapıt kaleme almışlardır. İlf ve Petrov'un edebi yaratıcılıklarının biçimlenmesinde batı edebiyatının önemli bir rolü olmuştur. Fakat N. V. Gogol ve A. P. Çehov başta olmak üzere 19. yy. Rus edebiyatının önemli yazarlarından da etkilenmişlerdir.

Asıl meslekleri gazetecilik olan İlf ve Petrov 1927 yılından başlayarak birlikte çalıştıkları on yıl içinde çok sayıda makale, öykü ve ayrıca iki roman yazmışlardır. Bunların arasında en bilinenleri "On İki Sandalye" (1928) ve "Altın Buzağı" (1931) romanlarıdır. Ülkelerini ve insanları çok seven, sürekli toplum için çalışan İlf ve Petrov Rusya'nın geleceğine güvenen Sovyet sisteminin doğruluğuna inanan yazarlardır. Fakat Sovyet sisteminin olumsuz yönlerini görmezden gelmeyecek eleştirdikleri noktaları büyük bir ustalıkla romanlarında dile getirmişlerdir. İlf ve Petrov'un Sovyet sistemindeki aksaklıkları ve devlet mekanizmasının abartılı yöntemlerini eleştirdikleri "Altın Buzağı" romanı günümüzde de önemini koruyan değerli bir yapıttır. Bu romanda İlf ve Petrov çağdaşı oldukları dönemde, Sovyet Rusya'sının sosyo-politik açıdan gerçek bir kesitini vermişlerdir. "Atın Buzağı" dönemin bir çok önemli olayı hakkında bilgiler içerir. Bunlar "bürokrasi", "burjuvazi", "sanat ve yayın dünyası", "entellektüel çevre" ve toplumun diğer katmanlarıyla ilgili sorunlar olarak karşımıza çıkar. Romanın baş kahramanı Ostap Bender her durumda işini yürütebilen ve fırsatçı bir insan tipi olarak Rus yaşamına girmiştir.

“Altın Buzağı” hiciv türünde yazılmış bir romandır. Daha önce bu türde yazılmış yapıtlardan farklı olarak iyimser ve neşeli bir anlatım tarzına sahiptir. Yazarlar Sovyet sistemindeki aksaklıklara devlet yönetiminin tepkisini çekmeden büyük bir ustalıklı değinmişlerdir.

İlf ve Petrov’un bir çok dile çevrilen bu romanı yurt dışında da bilinmektedir. Sovyet yaşantısının farklı yönlerini günümüze aktaran “Altın Buzağı” romanı, İlf ve Petrov’un eşine az rastlanır tarzları günümüzde de araştırmacıların ilgisini çekmektedir.

SUMMARY

Within this study we tried to analyze the novel “The Little Golden Calf” which was written collectively by Ilya Ilf (1897 – 1937) and Yevgeniy Petrov (1903 – 1942). Ilf and Petrov are two of the most attractive writers of Russian Literature. In the beginning years of forming days of Soviet System (1920-1930), they created a lot of productions. There has been a great influence of Western Literature for them when their creativity of literature was forming up. Moreover, they had been also seriously affected from important writers of Russian Literature, fore mostly from N.V. Gogol and A.P. Chekhov.

Ilf and Petrov, whose original jobs were journalists, wrote a lot of articles, stories and two novels during their ten years study starting from 1927. Most known studies of them are the novels “Twelve Chairs” (1928) and “The Little Golden Calf” (1931). Ilf and Petrov were patriotic and humanistic writers who believed the correctness and truthfulness of Soviet System. Nevertheless, they also wrote the missing and disrupted parts of Soviet System which they determined, with very high skill in their novels. The novel of “The Golden Calf” in which they criticized the disrupted and exaggerated methods of Soviet System, is still an important study even today. In this novel they have reflected a real social-politic section of Soviet Russia in the period of their life. “The Golden Calf” includes a lot of information about the most important events of the period, like “bureaucracy”, “bourgeoisie”, “world of arts and publication”, “intellectual circumstances” and “the public”. The main character of the novel, “Ostap Bender” was presented to the Russian Life as an opportunist man who can survive and continue his dealings in all conditions.

“The Little Golden Calf” was written as a satirical type of novel. Unlike previously written satirical type of novels, it has an optimistic and cheerful way of narration. The writers with high mastery mentioned the disrupted sides of Soviet system without having the negative reactions of the Government.

This novel of Ilf and Petrov which was translated in a lot of languages is known internationally. The novel of “The Little Golden Calf” which is bringing the different sides of Soviet Life to today, with rarely encountering style of Ilf and Petrov, is still drawing attention of today’s researchers.

KAYNAKÇA

Ardov, V., “Çudodei”, **Sbornik vospominaniy ob İ. İlfe i Ye. Petrove**,
<http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Belyayev, B., “Pismo”, **Sbornik vospominaniy ob İ. İlfe i Ye. Petrove**,
<http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Beznosov, E.L., “Sovetskaya deystvitelnost v romanah İ.İlfa i Ye.Petrova. Osobennosti satırı İlfa i Petrova”, **<http://lit.1september.ru/article.php?ID=200404313>**, 23.12.2008.

Moldavskiy, D. M., **Tovarişç Smeh**, “Lenizdat”, L., 1981.

Dnevnik Yelenı Bulakovoy, Sost. V.Losev i L.Yanovskaya, “Kn. palata”, Moskva, 1990.

Entsiklopediya literaturnih geroyev, Sost. S.V.Stahorskiy, “Agraf”, Moskva, 1998.

Erenburg, İ., **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**,
<http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Galanov, B., **İlya İlfi i Yevgeniy Petrov. Jizn. Tvorçestvo**, “Sovetskiy pisatel”, Moskva, 1961.

Geht, S., “Sem stupeney”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**,
<http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Gogol, N.V., Myortviye duşi, “Sinergiya”, Moskva, 1995.

http://moikompass.ru/compass/Ilf#mod_15, 01.05.2009.

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B9_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%86, 2.05.2009.

- İlf, A. İ., **İlya İlf, ili Pisma o lyubvi**, “Tekst”, Moskva, 2004.
- İlf, İ., Petrov, Ye., “Dvoynaya avtobiografiya”, **Sobraniye soçineniy**, t.1, “Goslitizdat”, Moskva, 1961.
- İlf, İ., Petrov, Ye., “On İki Sandalye”, **Antologiya Satırı i Yumora Rossii XX veka**, İ.İlf, Ye.Petrov, “Eksmo”, Moskva, 2008, T.1.
- İlf, İ., **Pisma ne tolko o lyubvi**, İ.İlf, “AST: Zebra E”, Moskva, 2008.
- İlf İ., Ye.Petrov, “Zolotoy telyonok”, **Antologiya Satırı i Yumora Rossii XX veka**, İ.İlf, Ye.Petrov, “Eksmo”, Moskva, 2008, T.2.
- İstoriya russkoy sovetskoy literaturı**, “Vısşaya şkola”, Moskva, 1979.
- Karakina, Ye., **Po sledam “Yugo-Zapada”**, “Svinyin i sınıovya”, Novosibirsk, 2006.
- Lişina, T., “Vesyolıy, golıy, hudoy”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.
- Lurye, Ya.S., **Rossiya drevnyaya i Rossiya novaya: (İzbrannoye)**, “Dmitriy Bulanin”, SPb., 1997.
- Mandelştam, N.Ya., **Vospominaniya**, “YMCA-PRESS”, Paris, 1982.
- Odesskiy, M.P., Feldman, D.M., “Gromkoye molçaniye”, [http:// gatchina3000.ru / literatura/koreiko_a_i/gold-calf_intro_3.htm](http://gatchina3000.ru/literatura/koreiko_a_i/gold-calf_intro_3.htm), 23.12.2008.
- Oleşa, Yu., “Ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye. Petrove**, <http://www.lib.ru/İLFPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.
- Petrov, Ye., “İlf’le İlgili Anılardan”, çev.Z.Güenal, **Littera Edebiyat Yazıları**, Haziran, 2004, c.14, s.145-152.

Petrov, Ye., “İz vospominaniy ob İlfe”, **Sbornik vospominaniy ob İ. İlfe i Ye. Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Petrov, Ye., “K pyatiletiyu so dnya smerti İlfa”, **Sbornik vospominaniy ob İ. İlfe i Ye. Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Slavin, L., “Ya znal ih”, **Sbornik vospominaniy ob İ.İlfe i Ye.Petrove**, <http://www.lib.ru/İLPETROV/vospominaniya.txt>, 21.09.2008.

Starkov, A.N., “Dvenadtsat stulyev” i “Zolotoy telyonok” **İlfa i Petrova**, “Hudojestvennaya literatura” , Moskva, 1968.

Şçeglov, Yu.K., “Kommentarii k romanu ‘Zolotoy telyonok’”, **İ.İlf, Ye.Petrov, Zolotoy telyonok: Roman. Yu.K. Şçeglov, Kommentarii k romanu ‘Zolotoy telyonok’**, “Panorama”, Moskva, 1995.

Şklovskiy, V., “Yugo-Zapad”, **Gamburgskiy şçyot. Statyi-Vospominaniya-Esse**, “Sovetskiy pisatel”, Moskva, 1990.

Vulis, A., **İ.İlf Ye.Petrov. Oçerk tvorçestva**, “Hudojestvennaya literatura”, Moskva, 1960.

Yanovskaya, L.M., **Poçemu vı pişete smeşno?**, “Nauka”, Moskva, 1969.

Yerşov, L., **Sovetskaya satiriçeskaya proza**, “Hudojestvennaya literatura”, Moskva, Leningrad, 1966.

Zaslavskiy, D., “İlf i Petrov”, **Sobraniye soçineniy**, t.1, “Goslitzdat”, Moskva, 1961.